D'aci D'allà

novembre 1920

N° 11

Pere Reig i Fill

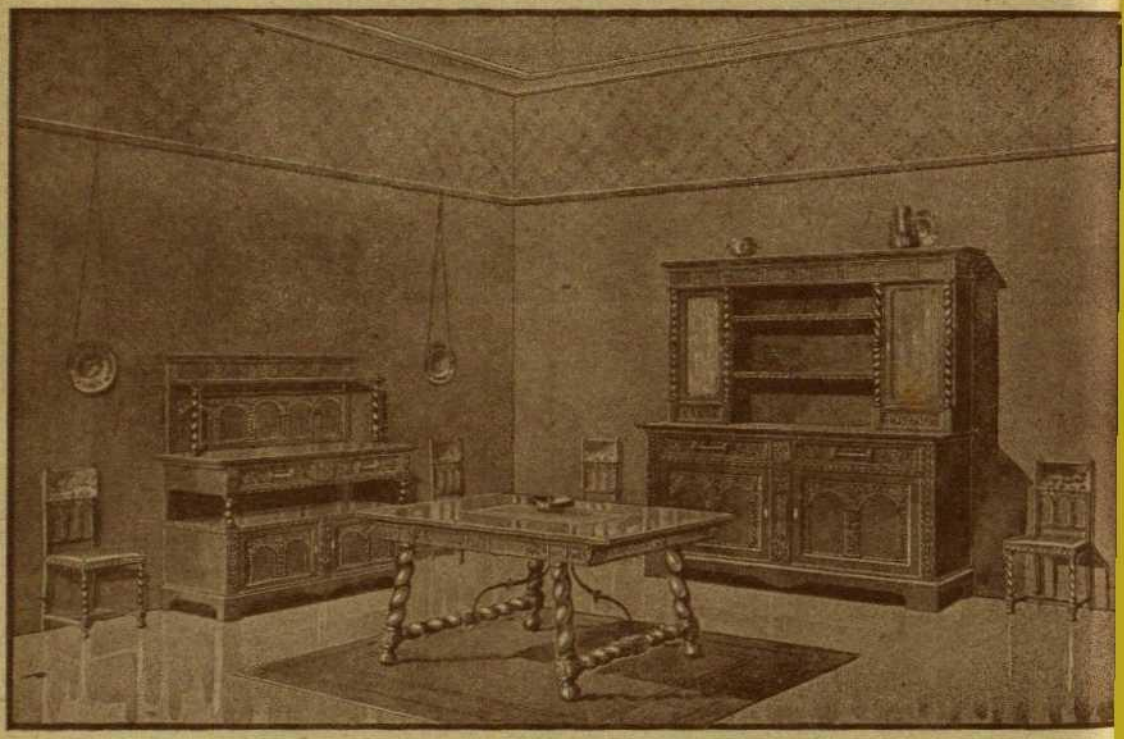

CASA FUNDADA EN 185?

CONSTRUCTORS DE MOBLES

DECORADORS

COMPRA I VENDA DE QUADRES ANTICS

TALLERS I DESPATX :

CARRER UNIVERSITAT, 21 (CANTONADA CONSELL DE CENT)

TELEFON 2085 A.

VOLUM VI BARCELONA, NOVEMBRE 1920 NÚM. 11

D'ACÍ D'ALLÀ

MAGAZINE MENSUAL

DIRECTOR

IGNASI FOLCH I TORRES

EDITORIAL CATALANA

ESCUDELLERS, 10 BIS

BARCELONA

SUMARI

Irlanda la malarauda, *Josep M.ª Casas Homs.* — Les naus a port (poesia), *Lluís G. Pla, pvre.* — Algunes impressions sobre l'Institut Jaques Dalcroze de Ginebra, *Joan Llongueras.* — Els jardins de la França. Chantilly, *Artur Rigol.* — Les Icones, *A. C.* — Novembre (poesia), *Orión.* — Novembre de 1920, *(caricatura d'Emili Ferrer).* — La Humanitat sobre la platja, *Sarni.* — La dèria d'en Ramón, *Joan Arús.* — La torre del silenci, *X.* — Cent anys de pau, *Ramón Forn (fill).* — La llegenda de Sant Cristòfol. — La salvació de Nicole, novel·leta de *Pau Bourget,* (acabament), *trad. de J. M. C. i H.* — Notes històriques barcelonines Ambaixades i ambaixadors, *Alfons Damians i Monté.* — De la vida i la mort de Mac Swiney. — Seguim-lo!, novel·leta de *E. Sienkiewicz, traducció de E. S. T.* — Alexandre de Riquer. Pompeyus Gener, *Lluís Via.* — Modes d'hivern. — Crònica Catalana, *X.* — Crònica estrangera

Suplement artístic: Interior de la Catedral de Tarragona. — Coberta d'*Emili Ferrer*

REDACCIÓ: MALLORCA, entre 257 i 259.

Preu: 1'25

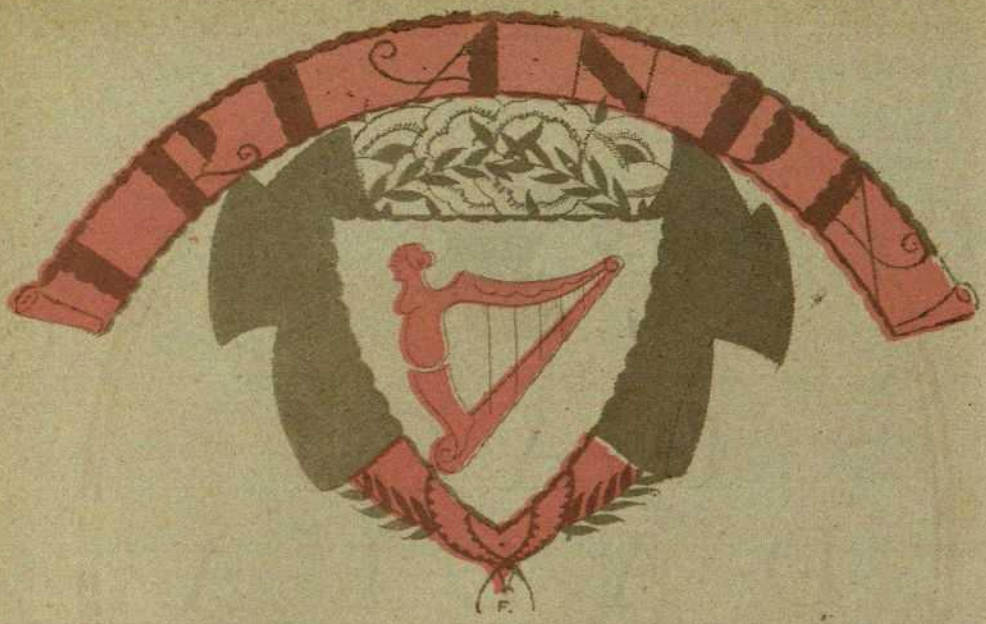

LA MALAURADA

ENTRE totes les nacionalitats oprimides Irlanda té, més que cap, merescut el qualificatiu de *malaurada*. Catalunya, Polònia i d'altres han tingut èpoques de grandesa, esplendor i influència en el concert mundial; Irlanda, ben al revés, quasi no ha conegut una anyada de llibertat ni un moment de quietud envigoridora.

La història del poble màrtir gairebé podríem apel·lar-la llegendària fins al segle IX. Herodot ens la pinta trista i deserta sota el nom de Hibèrnia; però els britans la donaren a conèixer com a fèrtil, accessible i dòcil. Romanalles arqueològiques i tradicions venerandes ens parlen del geni cèltic, fonament de la raça, el qual cap allà al segle V encaminà al cristianisme l'apostòlic Sant Patrick què amb una flor de trèbol demostrava als catecúmens el misteri de la Trinitat.

Durant una llarga temporada fou la religió l'únic lligam que pogué mantenir unit aquell aflotonament de vint-i-un estats en què s'havia dividit el poble de la illa maragdina, els senyors dels quals, amb la dèria d'afleblir el competidor interior, s'atacaven l'un a l'altre sense preocupar-se mai de prevenir-se contra el potentíssim enemic exterior que atalaiava l'ocasió propícia per a llançar-se sobre la presa amb seguretat de fàcil reeiximent. Si els irlandesos, malgrat les dissensions interiors i la inferioritat de preparació bel·licorosa, aconseguiren desempallegar-se d'alguns bàrbars adventicis i evitar l'esclafament sota l'aclaparadora multitud danesa, fou degut al sentiment de llibertat que, per damunt de tot, mantenia l'energia de sa raça encara jove i vigorosa, donant heroisme als guerrers mal equipats i als sacerdots un esperit persuassiu tan poderós que dels pagans enemics en feia creents fervorosíssims que damunt de cada església arruïnada n'aixecaven una de nova.

La *illa dels sants* amb sos atractius feia mal d'ulls a Enric II, rei d'Anglaterra, el qual arrancà del sant pare Adrià IV, anglès també, una butlla permetent-li de conquistar-la «si convenia a la glòria de Déu i eternal salvació

DUBLIN: Sackville street, la més bella perspectiva de la capital irlandesa

d'aquell poble». Tant com altres negocis, impedí a Enric una immediata execució de son propòsit la gran dificultat que oferia l'empresa, però cuidà de fer-li viable un èmul de Judes, un traïdor el nom del qual treurà perpètuament la història a pública vergonya, pregonejant ensems sa ambició i sa tirania que, potser, hauria perdonat, oblidant-lo, de no haver comès un crim imperdonable.

Dermot, rei de Lèinster, fou el que anà a Anglaterra a donar ocasió a Enric II de realitzar sos plans de invasió. Catorze anys després d'obtinguda la butlla de donació, el 1169, les primeres forces angleses desembarcaven a la costa occidental de Irlanda.

Sis anys més tard, després d'una conquesta incompleta, alterada per contínues rebel·lions, Enric II es proclamava senyor de la illa amb dominació immediata sobre una part oriental que comprenia els regnes de Meath i de Lèinster i Dublin, per virtut d'un tractat estipulat amb O'Connor, qui pel fet d'ésser el més potent senyor d'Irlanda s'irrogava la representació de tot el país.

Aquest tracte fou clos a desgrat de la immensa majoria, continuant la lluita més aferrissadament que mai, veient-se els anglesos obligats a retirar-se en la part assenyalada, que fortificaren extremadament, esdevenint una mena de província militar anglesa que per mor de les obres defensives que la rodejaven rebé el nom de *la estacada*. En ella quedaren els anglesos sitiats per part de terra, però la facilitat de rebre reforços per via marítima no solament els permetia resistir els atacs dels naturals, sinó fins i tot provar algunes sortides que portaven allà del Sannon els estralls del ferre i del foc. Les lluites intestines dels indígenes eren causa d'aquestes malvestats i un obstacle per a l'expulsió de l'invasor, tal volta possible, amb veritable unió de tots els irlandesos.

D'aleshores endavant els reis anglesos es consideraren senyors del territori per dret de conquista resistint-se absolutament a reconèixer el dret de propietat quan aquesta no dimanava d'una reial concessió, i com que tals concessions només foren fetes o acceptades per cavallers aventurers i estrangers en pagament de son ajut per a dominar els indígenes,

és lògic que aquests en veure's despossetts de la seva terra o riqueses amb greus fatigues acoblades, encenguessin encara més l'odi contra la causa de tals malastres i en l'arravatament de la desesperació es deixessin portar a temeràries venjances que no conduïen a altra cosa que a agreujar sa situació aflictiva.

A més a més de la confiscació material, es dictaren lleis que els llevaven drets de ciutadania i, encara, més tard, els reduïren a una situació en què la de l'esclavitud no hauria envejat aventatges: son abillament era un estigma, sa parla una degradació, sols sa companyia una il·legalitat punible, son cos un objecte que qualsevol podia eliminar amb suprem acte de domini...

Al segle XIV el partit nacional rebé un fort apoi amb Eduard Bruce i sos valents escocesos; però Eduard III els derrotà a Faugard (1318), trobant allí Bruce la mort i els irlandesos una recrudescència en ses opressions.

Durant el regnat de Ricard II fou víctima la

DUBLIN

L'antic Parlament irlandés
actualment aquest bell edifici serveix de banca

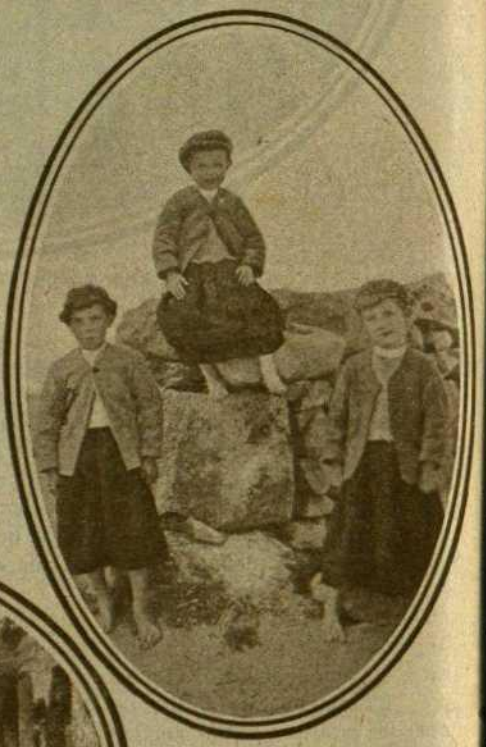

Nens del vilatge de Galway, vestits de noia per *despistar a la brutxa* que'ls robaria. (Vella creença irlandesa)

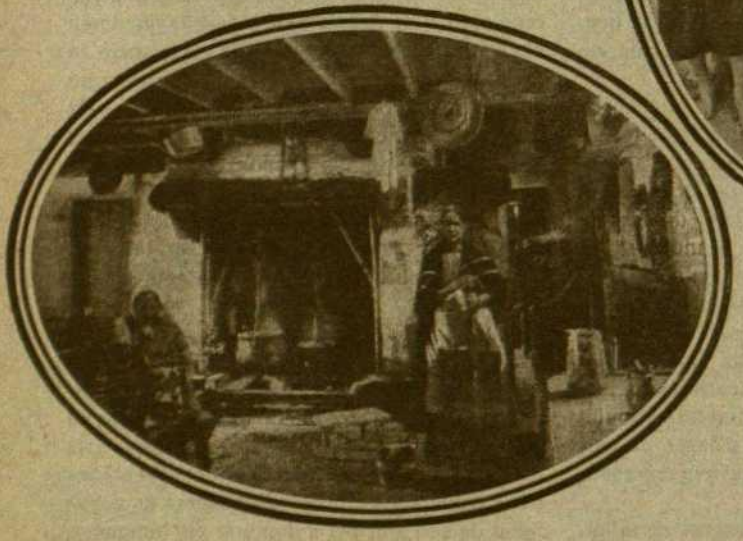

Interior d'una casa de pagès a Dervock, regió de l'Úlster

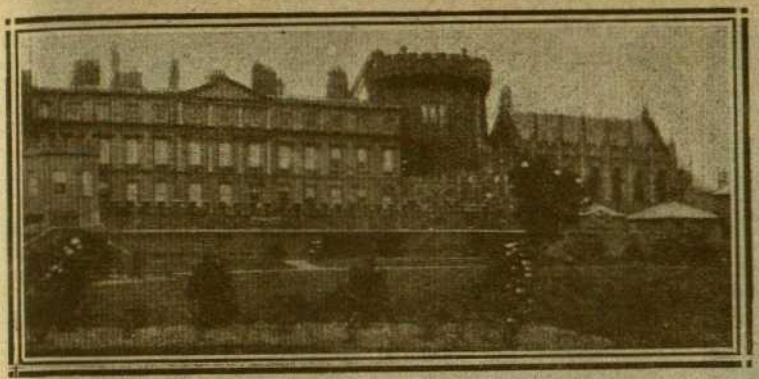

DUBLIN: L'antic castell, actualment palau del virrei d'Irlanda

illa de noves invasions que la cobriren de ruïnes de les quals pogué refer-se durant els trenta anys en què la rosa vermella de Iork disputava a la blanca de Lancàster el tron d'Anglaterra.

Una vergonyosa perfídia arravatà al partit nacional son cap, Tomàs Fitz-Gerald, durant el regnat d'Enric VIII, qui, enganyat, el féu penjar, convertint-se amb animositat la benvolença que els irlandesos li mostraven al començament de son regnat.

D'aleshores endavant es converti en confiscació de fet, la confiscació jurídica del terreny insular, establerta des dels temps d'Enric II. Totes les terres conreables eren atorgades als cavallers anglesos o als aventurers que havien lluitat sota els penons britànics, i els indígenes es veien acorralats a les montanyes i turberes o constrets a acceptar el despòtic domini dels que s'havien apoderat de son patrimoni. Quan la propietat, reconeguda generalment per tradició, no podia acreditar-se documentalment, era considerada fallaciosa i, encara, titllada de delicte d'usurpació.

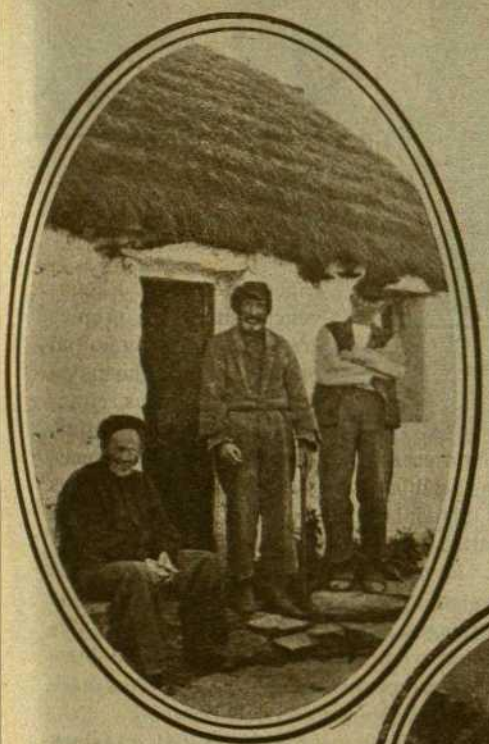

Tres habitants de la illa d'Aran amb llurs típics abillaments

Un dels tres llacs de Killarney, célebres per ses ribes que es diu són «les més belles del món»

Mrs. Edmond de Valera
muller del *leader* irlandès

Lennox Robinson
notable dramaturg irlandès

Mr. Edmond de Valera
el *leader* de la causa irlandesa

La resistència a acceptar aquest estat de coses i a acatar la legislació que l'estatuïa era ben lògica, i així mateix els actes violents d'oposició; però els anglesos eren inflexibles: consideraven els irlandesos com un enemic salvatge i es creien dispensats d'usar amb ells cap procediment legal. Ni els testaments eren respectats: el senyor els obria i s'emparava de les deixes.

Alguns insulars tingueren temps d'escapar, emigrant, a tanta desventura; però aviat aquest recurs i tot els fou denegat als que de cop no l'empraren.

Ja abans l'esperit de tirania havia portat els dominadors a l'extrem de dictar lleis tan cruels com ridícules, per a evitar el contacte amb l'*enemic irlandès:* L'anglès o normand que es casés amb una irlandesa, o es vestís com els indígenes, o es deixés el bigoti, podia ésser considerat com *enemic irlandès*, ço és: esclavitzat i àdhuc mort. El que prengués una dida irlandesa per alletar son fill, es faria reu del delicte d'alta traïció. Guerra, fam i legislació eren emprades intensivament en l'obra destructora.

Però encara hi havia un altre medi de martiritzar Irlanda: imposar-li a la força les doctrines herètiques. El convenciment de les pròpies creences a l'aversió al principi d'on dimanava, feia els irlandesos refractaris a acceptar la reforma, arribant en son heroisme a suportar persecucions semblants a les de les primeres èpoques del cristianisme. La reina Isabel refinà sa crueltat per a aconseguir una ràpida conversió. És impossible descriure la misèria a què es veieren reduïts els naturals, expulsats de sos refugis, cremades o calcigades ses collites, fins a veure's constrets a menjar-se l'herba dels camps i a refugiar-se als llocs inaccessibles de les serres i dels boscos.

La formidable insurrecció de 1641, en temps de Carles I, solament deturà un instant la marxa irresistible del sistema anglès, però provocà més terribles represalies del Parlament, arribant un moment en què els fills d'Irlanda podien considerar-se estrangers en la seva terra, quan Cromwell sobrepassà en crueltat als anteriors perseguidors. Com un país deshabitat, la terra fou venuda al que la pagava més, i els veritables amos eren assignats als compradors en calitat d'esclaus. Ni per agraïment a l'ajut irlandès, que li havia permès aconseguir el tron, Carles II accedí a

revocar les lleis opressores en morir el *Protector*. Son germà i successor Jaume II hauria millorat segurament aquelles adversitats, perquè era catòlic i els irlandesos l'apoiaven, però va haver de fugir davant de son gendre Guillem d'Orange.

Aquest establí la capitulació de Limerick que garantia als catòlics molts drets i llibertats, però les rancúnies protestants del Parlament anglès coaccionaren la bona voluntat del príncep i d'aleshores daten les rivalitats sangnantes que tan sovint esclaten en les ciutats del nord. En aquell temps, malgrat d'ésser quatre vegades més nombrosos, els catòlics només posseïen una onzava part del territori.

Propaganda irlandesa als Estats Units

Dames patriotes irlandeses passejant pels carrers de Nova Iork grans rètols amb llegendes al·lusives a la tirania anglesa

Amb el segle XVIII comença per a Irlanda un nou període: el de *les lleis penals*. Inconcebible agavell de disposicions vexatòries que fan creure en el ràpid acompliment del propòsit que les dictava: aniquilar el poble irlandès.

Però endebades; i quan el crit d'independència ressonà a l'Amèrica del Nord i hagué refusat Anglaterra la protecció que se li demanava, veient-se inclús obligada a retirar ses tropes, els irlandesos provocaren un moviment nacional al qual s'agregaren els protestants formant un cos armat, anomenat dels *voluntaris units*, que proclamà la independència del Parlament irlandès i la llibertat del comerç. Ni que el benefici toqués directament als protestants, perquè estaven en possessió dels drets de ciutadania, el Parlament dictà algunes disposicions que també afavorien a aquells.

Quan acabada la lluita amb Amèrica pogué altra volta el Govern anglès dedicar plena atenció al problema irlandès, la repressió fou terrible. Segons paraules d'un historiador anglès, cada soldat era un butxí, i quan anul·lada l'agressivitat indígena i derrotats els auxilis enviats des de França es donà per sufocat el moviment, es pensà en llevar-li l'últim vestigi de llibertat, Pitt i lord Cast-Hereagh decidiren la *unió* a desgrat del plebiscit nacional i de la resolució presa en contra pel Parlament irlandès, al qual darrerament aconseguiren subornar. Després de siscents trenta anys de lluites, es consumà la *unió* «els considerands de la qual ha dictat la força, les clàusules ha pagat la corrupció i les signatures, ha estampat la covardia».

Després de la supressió del parlament de Dublin el 1800, quedaven plantejats dos problemes: la rehabilitació dels catòlics als drets de ciutadania i la derogació de la *unió*. Per aconseguir la primera s'havia creat un comité el 1760 que inútilment havia cridat l'atenció del Govern. Aquest comité, després d'una evolució accidentada, acabà per ésser en mans d'O'Connell la cèlebre *Associació catòlica* que portà al gran patriota al parlament de Westminster i aconseguí sa justíssima demanda.

Les concessions arrancades pels medis legals arribaven tard i regatejades, la qual cosa

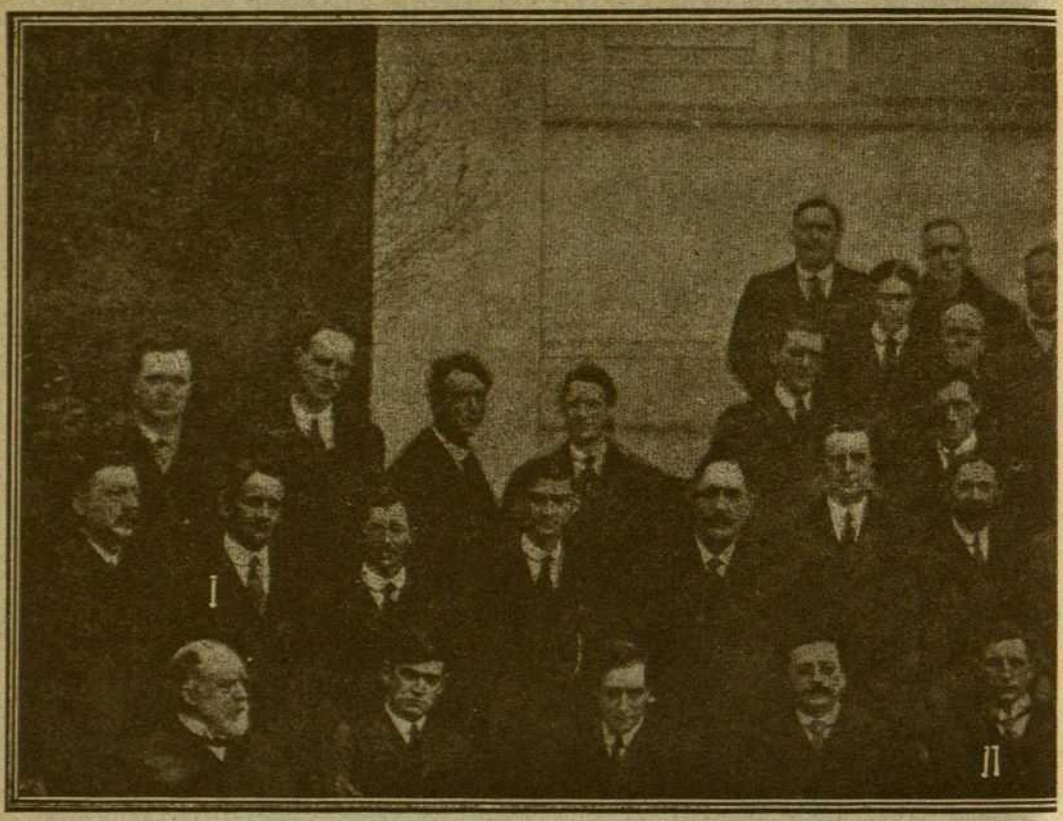

Membres del Parlament republicà irlandès, obert el 21 de juny de 1919, entre els quals

influí en l'acreixement dels partits radicals, als quals semblaven paliatius els projectes que en el Parlament unit es debatien.

La principal riquesa de Irlanda era la collita de patates amb la qual s'alimentaven quasi exclusivament sos vuit milions d'habitants. A la tardor del 1845 una malura desconeguda s'emparà dels tubèrculs portant, principalment a la població agrícola, els horrors de la fam. La generositat particular subvingué a la necessitat, i quan tothom creia que la collita de l'any 1846 repararia el malastre, una novella malura la destruí en una sola nit. L'espectre de la fam retornà amb son seguici de calamitats inimaginables. Sos efectes quasi perduren en nostres dies.

Mentre uns buscaven remei en l'emigració, d'altres exageraren els procediments radicals, i solament amb un acte d'energia que costà rius de sang pogué reeixir el Govern unionista a ofegar el moviment irlandès. La llista del martirologi nacionalista s'allargà molt l'any 1848.

Endavant, Irlanda quasi no cuidà d'altra cosa que curar-se de les llagues que la fam li havia obert, per a poder viure i agitar-se. Continuaren no res menys, actuant societats secretes que amb esperit revolucionari usaven procediments terroristes, però l'opinió general seguia el corrent legalista encaminat pels successors d'O'Connell, Parnell i Redmond.

Durant la guerra europea adquirí gran preponderància una associació netament separatista, la del *Sinn Fein* (1), i ella ha absorbit quasi del tot en nostres dies l'opinió nacionalista, actuant políticament d'una manera franca per a conseguir la reivindicació del dret nacional. No volem abonar tots els actes que els membres de l'associació han portat a efecte i encara estan portant a hores d'ara, segons

(1) Paraules irlandeses que signifiquen *nosaltres sols*.

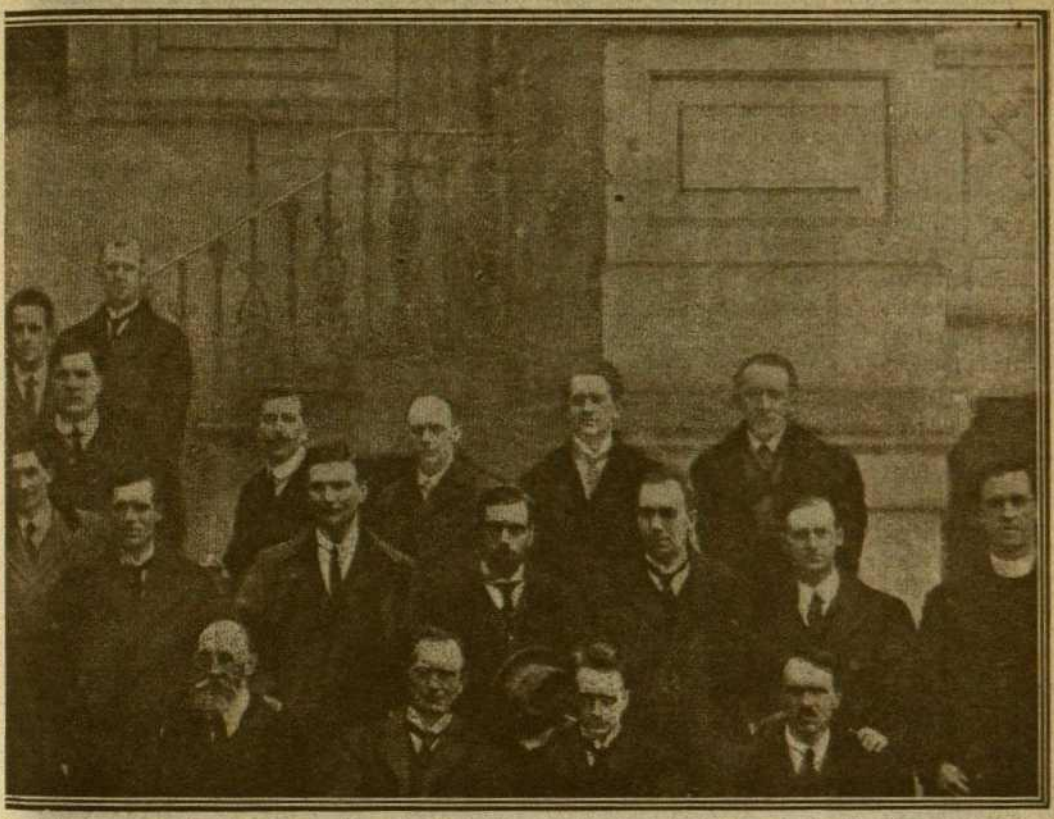

es poden veure M. Edmond de Valera (II), i el difunt Mac. Swiney (I), alcalde de Corck

diàriament ens innova la premsa, però si no els justifica l'altíssim fi de llibertar la mare pàtria, segurament els treu son caràcter delictiu la represàlia que els segueix i encara l'agressió que els provoca.

El Parlament irlandès Per a molts resulta paradoxal i, després de llegides les pàgines anteriors, potser també ho semblarà a algú de nostres lectors, l'existència d'aquesta institució, que demostra l'existència de cert principi autonòmic.

Les antigues assemblees irlandeses de prínceps i nobles no tenien cap caràcter parlamentari; els membres no duien representació collectiva; eren aplecs en els quals determinaven orientacions que seguien o no, a llur albir.

Foren els anglesos qui establiren el parlament, a l'estil de la seva terra concedint-li la facultat de senyalar els impostos que havia de pagar el poble. A la primeria, es celebraven les reunions amb certa regularitat malgrat ésser poc favorables les circumstàncies, i fins es promulgaren algunes lleis de resistència al Govern anglès, sobretot en el regnat d'Enric VI, car l'any 1640 es votà una llei proclamant la independència legislativa enfront del parlament anglès.

Enric VII obligà el parlament de Dublin a acceptar totes les lleis de caràcter general que votés el de Londres; però en el regnat d'Isabel aquell refusà d'acordar els subsidis que la reina demanava.

Jaume I i Carles I començaren d'instituir membres del parlament a persones de llur bàndol, sobretot oficials de la corona, guanyant-se d'aquesta manera els acords favorables per majoria.

Cromwell suprimí la legislatura irlandesa al mateix temps que l'escocesa, establint a Lon-

dres un Parlament general, però amb la restauració de Carles II recobraren l'existència separada.

Jaume II presidí personalment al parlament de Dublin l'obertura de les sessions legislatives (1689), durant les quals es declarà independent i promulgà diverses lleis relatives a la llibertat de consciència; mes el retorn de la influència protestant amb l'establiment de Guillem d'Orange no solament deixà inefectives aquelles disposicions, sinó que modificà el cos legislatiu de guisa que fos un instrument dòcil a ses venjances i, majorment, a sos capricis governamentals. Fou durant aquesta legislatura que es dictaren les vergonyoses *lleis penals*, algunes de les quals hem retret més amunt.

Dels successos d'Irlanda

La multitud davant l'hotel on fou assassinat el jutge del districte de Killmallock, Mr. John Lynch

El parlament continua essent un servidor del Govern central, exceptuant alguns refusaments de pagar arbitris, fins a l'any 1872. Aprofitant-se dels capteniments que ocasionava a Anglaterra la guerra americana, esquinsà l'acta de Poynings que el subjectava al de Londres, es declarà independent i proclamà que el dret de fer lleis obligatòries per a Irlanda només el tenien el rei, els lords i els comuns irlandesos. L'any següent els voluntaris reunits en convenció nacional, afirmaren la necessitat d'una reforma parlamentària, començant per la puresa de les eleccions. Acceptada la idea, es posà en pràctica, i el resultat fou una majoria de 159 vots contra 77. Aquest resultat féu concebir al Govern la idea de dissoldre el parlament irlandès aurificant-lo amb el de Londres, però no veient-se capaços de fer-ho a la força com Cronwell, apel·laren al soborn. Després d'una doble intentona i d'haver derrotat els insurgents, per la quantitat de cinquanta milions de pessetes compraren una majoria que votà l'*unió*, finint d'aleshores la història del parlament irlandès. ¡Qui sap si li haurà valgut més a Irlanda no tenir representació que tenir-la corrompuda! ¡Qui sap si n'haurà tret més profit veient convertit en establiment bancari aquell magnific edifici de clàssic estil! El diner quan roda sense fer soroll és símptoma de malastre, quan Oringa és símptoma de plenitud i benestar...

Molts anys es veieren els irlandesos privats d'enviar al parlament únic, representants genuïns. Quan, després del moviment dirigit per O'Connell, aconseguí aquest l'investidura, l'esforç per a introduir en la casa de les lleis el major nombre de diputats, fou gegantí. Obtinguda una minoria respectable pel nombre i temible pel valer, anaren obtenint-se les concessions favorables que el Govern ha dictat i els diversos projectes d'*home rule*, que si mai han estat posats en pràctica, constitueixen una concessió moral.

Ultimament el predomini *sinn feiner* ha variat bastant la posició del Govern, l'actitud del qual ha provocat la constitució d'una mena d'assemblea de parlamentaris irlandesos, anomenada *Dail eireann*, que ha constituït un governament republicà al qual combat el poder central anglès amb procediments que desdiuen del nostre segle.

Els actuals moments són de transició a l'albada de la llibertat o retorn a l'opressió.

Irlanda fia "bella

Llevat dels temps d'Estrabó, Irlanda ha tingut sempre fama de bella. Hi ha qui la compara a la nostra Mallorca, hi ha qui li concedeix preeminència, tothom convé en afirmar-ne sa gentilesa. De la illa d'or i de la illa de maragda n'està joiosa la mare terra.

Ses verdes prades li han dat el nom de illa maragdina; de ses montanyes es dominen panorames sublims i sobretot de les postes de sol vistes des de sa costa occidental, ribetejada de petites illes, els poetes en conten meravelles. Les més anomenades d'aquestes illes són les d'Aran plenes de cèltiques ruïnes i habitades per devots seguidors de les velles tradicions.

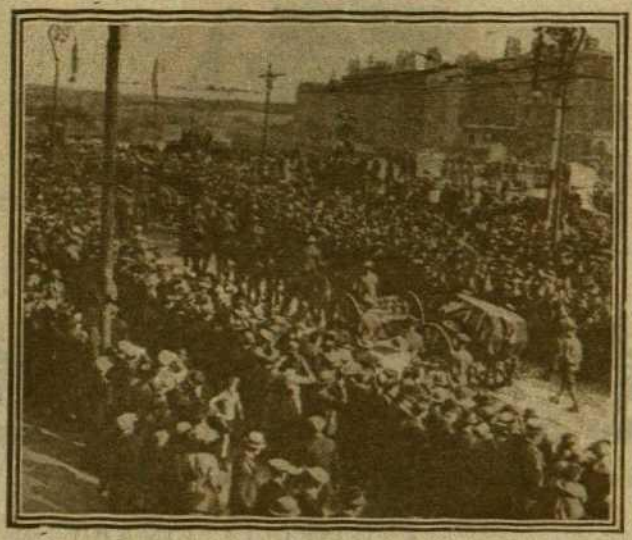

Els successos d'Irlanda

Enterrament d'un soldat anglès, mort en un moti entre els *sinn feiners* i les tropes del Govern

A Galway alguns monuments retreuen l'antiga influència espanyola, en aquells temps en què era més extensa la superstició, que avui perdura, de que les bruixes arrabassaven els infants mascles, veient-se obligades les mares carinyoses a disfressar-los de nenes. Més al nord, la costa de Connemara amb la salvatge bellesa dels llacs de Corrib i Mask i de les muntanyes que els separen de la mar. Al sud la meravella natural que són els tres llacs de Killarney, del superior dels quals es diu que té les riberes més formoses del món; les belles altures; les illes verdes i florides; les cascades; les fondalades salvatges. Per tot, l'aigua blava i cantarina, el camp verdejant, les ruïnes adoctrinadores i el moviment d'un poble conscient, vigorós i treballador.

D'entre les ciutats excel·leix Dublin, la capital. Està voltada de bells parcs i per ses rodalies es veuen aquelles torres rodones que fitaven el pas dels holandesos. Son port, Kingstown, és de molt tràfec, sos carrers plens de vida, sos monuments remarcables: l'estàtua d'O'Connell; Trinity College, el pont sobre el Liffey, l'Universitat, la Catedral, el Parlament, el Palau del virrei (que havia estat abans fortalesa dels danesos, ciutadel·la i palau de justicia), el Museu (amb la campana de S. Patrick, l'arpa que el rei Born tocava en sos lleures de guerra i magnifiques col·leccions)... Belfast, Limerick i d'altres donen fama mundial a Irlanda; però a la fama de totes sobrepassa, avui, la de Cork, ciutat bastida dins del Lee i a ses voreres, pel seu port, Queenstown; per sa rada capaç d'abrigar tota l'esquadra anglesa... i més que per tot, per l'heroisme del seu lord-alcalde, M. Swiney, aquell geni indomable que preferí sofrir el turment dels seus avantpassats, morir de fam com ells, abans de viure sota la fèrula injusta d'un Govern descaminat.

Déu vulgui que aquella fam de reivindicació nacional que ha turmentat vint generacions es vegi assaciada ben aviat amb l'abundor d'una plena independència.

JOSEP M.ª CASAS I HOMS

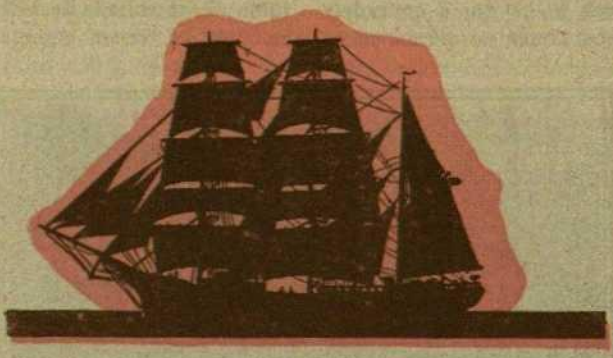

LES NAUS A PORT

A JOSEP LLEONART

L'assitud de la tarda setembrina!
Les naus dormen a port, tranquilament.
Al cel hi ha un vell domàs de tarongina
i amb les banderes s'entreté el vent.
Les naus dormen el son afilerades,
les veles lasses i els cordatges lleus
i amb un deseiximent de les passades
lluites del mar qui les tornava greus.
Fruit del repòs són les cançons dels homes.
Els mariners canten de proa estant;
les cançons són extranyes, però els homes
que les canten, ho fan tot consemblant
amb el nostre cantar... Les naus d'on venen?
i, després del repós, on aniran?

Aquesta bonhomia que ara tenen
en quines mars rebels la deixaran?
Besades per l'alissi iran llisquentes
damunt el rissament de l'oceà,
o avançaran de nit, com en palpentes,
en la fosca encambrada de la mar
amb la sort avinent o bé encontrada,
subjectes al perill de cada jorn
sense saber de quina maltempsada
depèn ja el seu destí, sempre pregon...
Iran als ports d'Orient i de Migdia
o als fiords eneriçats del Septentrió
o als indrets on la vela s'incendia
ablamada del sol rossoladó...
Ontocom que la brega les emmeni,
les naus trobaran port on dormitar
i els homes dolç refugi, on el cant meni
el goig dels dies bells del reposar,
i un cel vestit de núvols i de festa
i una mar quieta sense rissaments
i un vent, sense els rampells de la tempesta,
que s'entretingui amb banderols batents...

LLUIS G. PLA

pvre.

ALGUNES IMPRESSIONS SOBRE L'INSTITUT JAQUES DALCROZE DE GINEBRA

UN home excepcional. Un home extraordinari Jaques-Dalcroze. Un home que s'irradia d'una manera portentosa i crea fàcilment un ambient entorn d'ell. L'ambient que necessita per viure i per expressar-se; l'ambient indispensable a les seves concepcions i a les seves creacions totes plenes d'insospitades meravelles. Un home verament superior; d'intuïció formidable i d'intel·ligència clara. Un home de cor i de bondat. Un optimista i un enamorat de la vida. Un treballador infadigable. Un home generós i desbordant de joia.

Un *músic* en el vertader i més complet sentit de la paraula. Un *músic*, com volia Plató, dels que no solament saben produir l'harmonia damunt les cordes d'una lira sinó també establir aquesta harmonia dins de l'ànima. Un *músic* que sap donar a la música tot el seu valor de virtut moralitzadora i sap hàbilment retrobar els camins perduts per mitjà dels quals pot ésser la música utilitzada, ben profitosament, en l'educació de les noves generacions.

Així l'home; així la casa. Així Jaques-Dalcroze; així el seu Institut de Ginebra. El ritme dóna a l'un i a l'altre una fonda significació pedagògica i és en l'un i en l'altre un element vital; un element moral; una insubstituïble i sana disciplina.

El que hi entra per primera vegada, en aquest tant singular Institut, o bé s'hi troba de seguida com a casa o bé es queda completament desconcertat. L'obra que aquí realitza el mestre i que ja ha transcendit arreu del món és una d'aquelles obres personalíssimes que o es penetra tot d'una, o difícilment arriba a penetrar-se. Per això els qui passen per l'Institut, si no

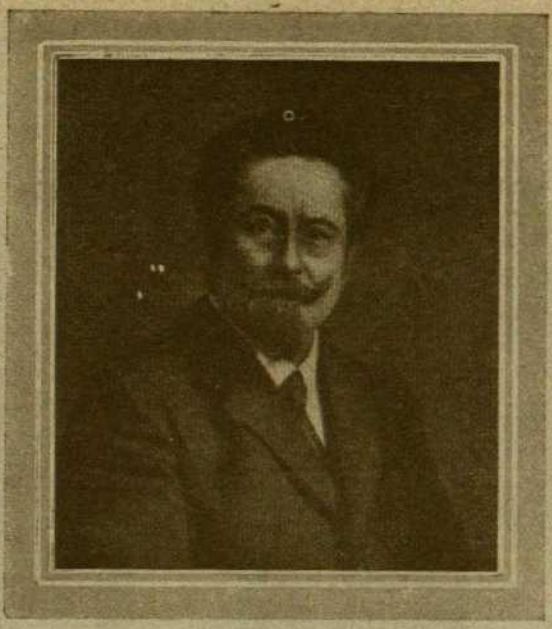

: EMILE JAQUES-DALCROZE :
L'EMINENT COMPOSITOR I PEDAGOG SUIS

esdevenen ben prompte admiradors fervents (afortunadament així són els més), no tenen altre remei que declarar-se contradictors a ultrança.

La decepció és forta sobretot pels qui voldrien trobar-hi aquell *virtuosisme* purament exterior del qual tants anys fa estem lamentablement envaïts. Aquí s'ensenya *música* però aquest ensenyament difereix en absolut, com a mitjans, com a procediments, com a finalitat primordial, dels ensenyaments que hom troba tradicionalment establerts en les escoles i conservatoris de música d'ús corrent. Hi ha aquí, podriem dir amb una certa justesa, ço que en ells manca, i no s'hi troba ço que ells d'una manera ben concreta ja realitzen. S'ensenya aquí *l'art d'expresar les emocions amb l'ajut dels moviments corporals* que és, en síntesi, l'ideal suprem de la *dansa*, però l'ambient i la tècnica difereixen en absolut de la tècnica i de l'ambient de totes les *soi-disant* escoles de dansa que hem conegut. Se preconitza aquí una nova *educació integral* i es porten a la pràctica enginyosos procediments pedagògics i no obstant té aquesta tot un altre aire i tot un altre esperit que les nostres *escoles* habituals.

Es parla aquí de *representacions plàstiques* i s'estudia el *moviment* com el factor esencial en la tan desitjada renovació i depuració de l'*art del teatre*, no obstant aquí l'actor no fa comèdia.

Per això el *músic*, l'*educador*, la *dansarina*, l'*actor* i àdhuc el simple *diletant* que són admesos a l'Institut i participen dels ensenyaments que dins ell se donen, en posar-se el clàssic mallot negre o blau fosc, tant discutit, característic dels exercicis de ritmica i absolutament indispensable als mateixos, es desvesteixen dels seus vestits de convenció habituals i deixen enfora l'etiqueta enutjosa i rutinària que

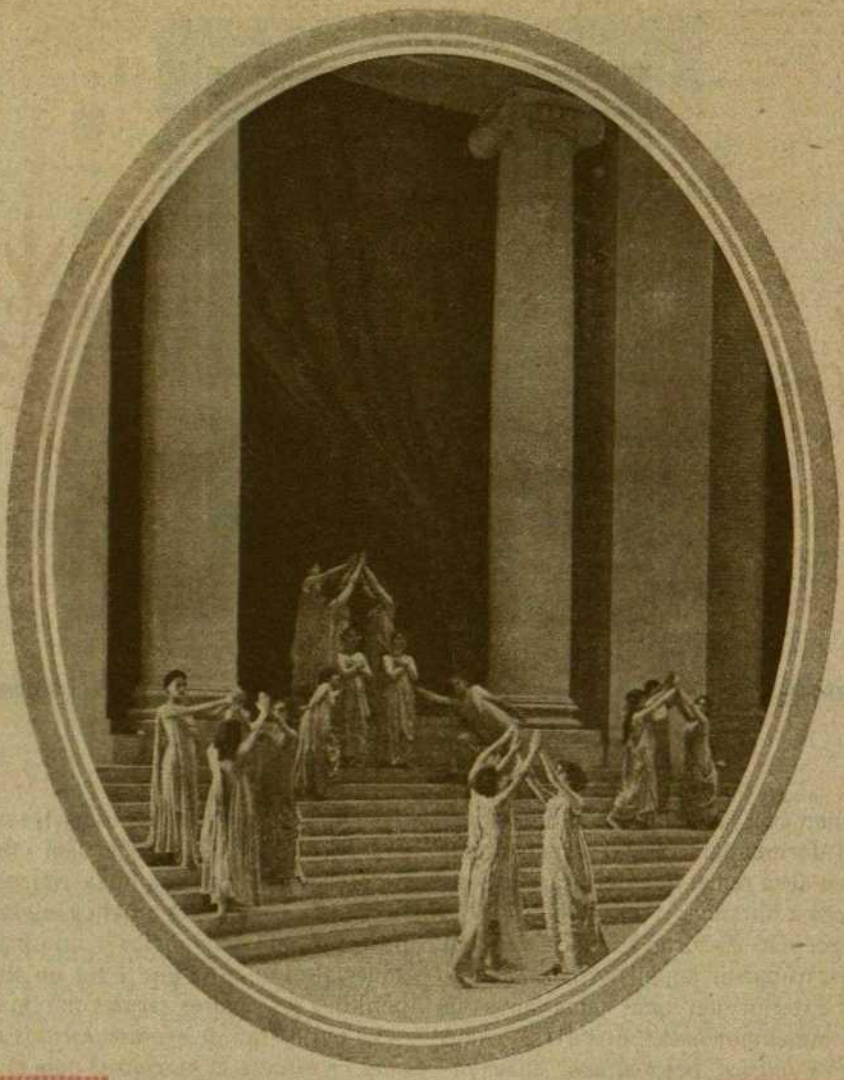

UNA ESCENA PLÀSTICA DE «LA FETE DE JUIN». POEMA PATRIÒTIC, MÚSICA DE JAQUES-DALCROZE.

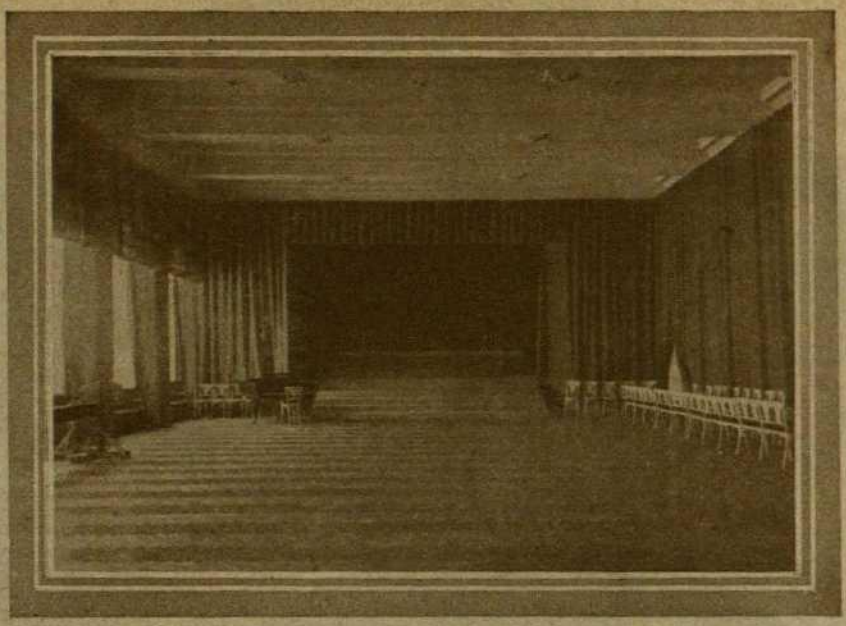

ASPECTE DE LA SALA D'EXERCICIS PLÀSTICS

pesava al seu damunt. Ells deixen cadascun la seva representació i esdevenen éssers vivents.

Des d'aquest moment les portes de la gran i continuada renovació resten obertes per tots i per cadascun; la llum i l'aire i el moviment i la joia penetren fins al fons de l'ésser i cada pas que hom fa espontàniament vers el *ritme* és un pas decisiu vers la seva major lliberació no solament material sinó també espiritual. Ja no és possible, a mida que hom avança, ésser *músic, educador, dansari* o *actor* de convenció. La necessitat imperiosa de conèixer-se a si mateix i de restablir en el fons de l'ésser l'harmonia vital perduda s'imposa abans que tot i una passió verament creadora governa, cada dia amb major força, la nostra vida.

Cal fer els nostres passos voluntàriament i avançar enllà per les portes obertes si volem descobrir l'alta amplitud d'aquesta obra Dalcroziana; si no volem resignar-nos a contradir-la perquè trobem que ella no pot de cap manera encabir-se dins la capsa classificada dins la qual vivim, o millor dit passem els dies que ens demana el viure, llastimosoment reclosos.

Jo he conegut ben poques (pot ser cap més) institucions culturals d'un caràcter tan fort i tan marcat com l'Institut Jaques-Dalcroze de Ginebra. Ella escapa a tot motllo preestablert i és la pasmosa activitat pedagògica i artística del seu fundador que impera i s'imposa per damunt de tot dins ella. Aquesta forta personalitat del mestre que dóna vida i vibració constant a l'Institut és evidentment el seu primer valor però és també la més

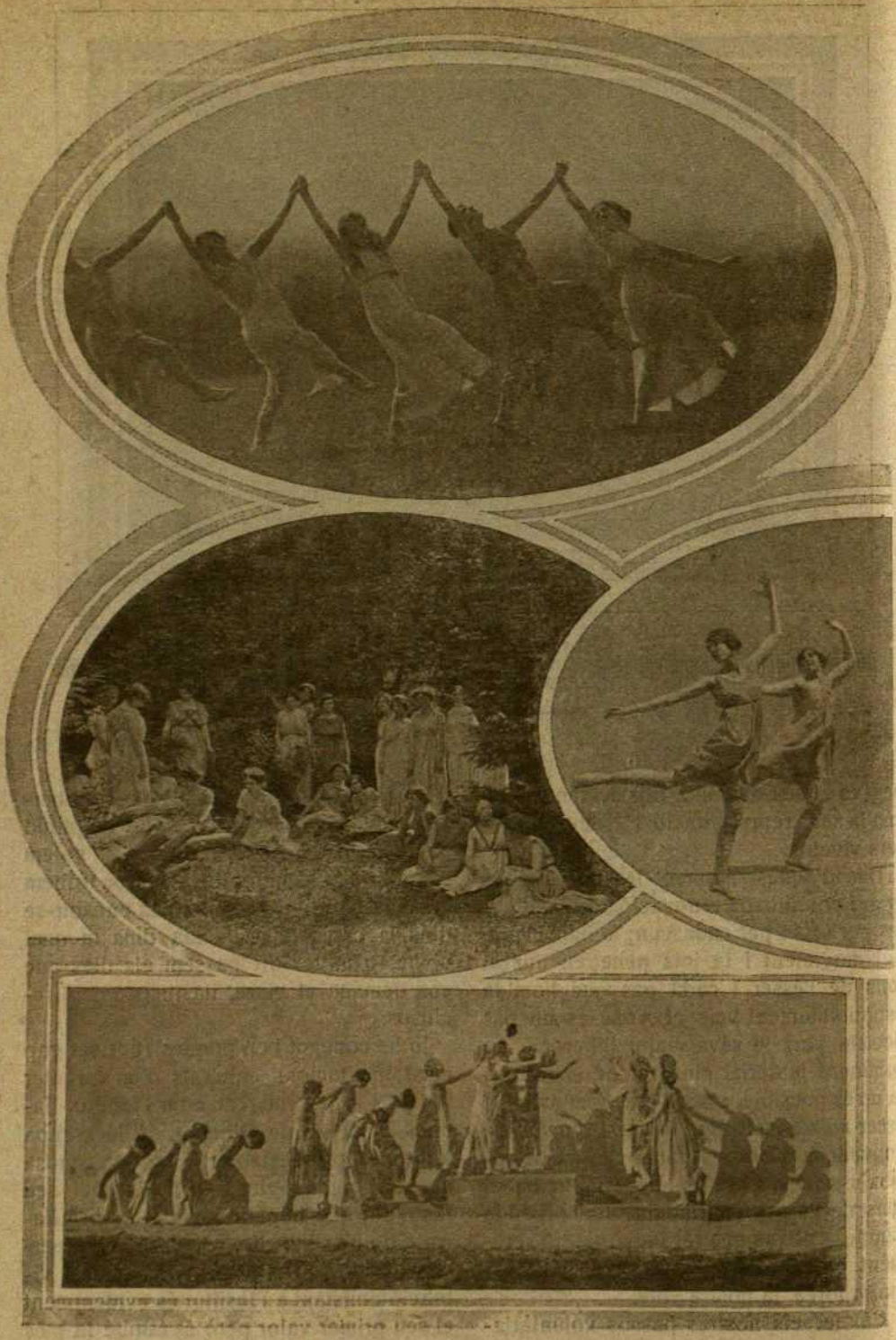

1. La joia de la dansa. — 2. Un repòs de les deixebles dalcrozianes en el bosc. — 3. Exercici de dansa.
4. Escena plàstica de «Les premiers souvenirs», poema musical de Jaques-Dalcroze, amb text de J. Chennèviere.

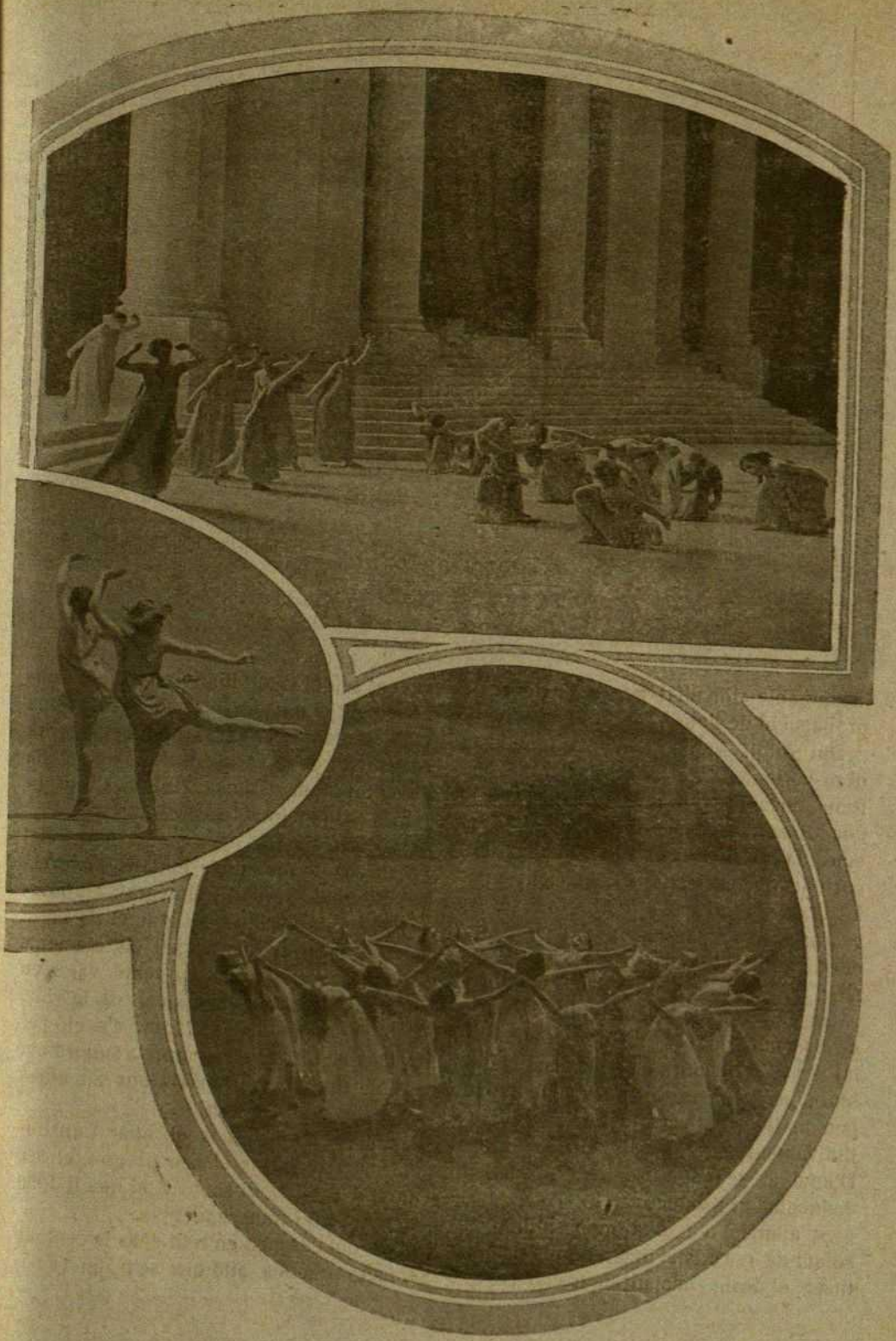

1. Una escena plàstica de «La Fête de Juin». — 2. Un esclat d'alegria en mig del prat.

UN MOLT BELL EXERCICI DE DANÇA

insuperable dificultat per a l'extensió i propagació de l'obra.

Diu Adolf Appià, comentant aquesta obra portentosa de Jaques-Dalcroze, que foren dues les corrents distintes que el conduïren a la recerca d'una unió *orgànica* entre la música i el cos humà; dues corrents que corresponen netament a les facultats sobiranes d'aquest mestre: el seu *geni pedagògic* per una part i per l'altre el que podríem nomenar el seu *geni sintètic*.

Un dels trets més remarcables del *geni pedagògic* de Jaques-Dalcroze és que ell no pot jamai pendre els seus deixebles en bloc; per ell són sempre una reunió de personalitats perfectament distintes i, instintivament, com a tals ell els tracta. D'aquí el seu agut sentit d'observació eminentment productiva.

Si ajuntem a això la impossibilitat absoluta de res cristal·litzar, de res sistematitzar; el desig constant de trobar sempre davant seu el camp lliure per a crear continuament el nou, *amb sos deixebles*, una vida en plena renovació, hom compendrà el caràcter de la seva educació i com ella és en tot moment plena d'infinites inesgotables palpitacions i suggestions.

Per *geni sintètic* entenem la necessitat imperiosa de reunir els mitjans d'expressió d'una vida artística integral. Jaques-Dalcroze posseeix en alt grau el *do de la vida* i pot dir-se que per ell els elements isolats, sien quins sien, no tenen valor en tant no prenen part al concert de la vida. Tota l'activitat d'aquest home d'acció per excel·lència ha tendit sempre a subordinar els mitjans d'expressió els uns als altres en vistes a un fi superior.

Tot en les seves mans apar transformar-se i recobrar el seu pregon, el seu natural sentit. El sentit vital que li dóna significació i transcendència.

Els qui cerquen en tota cosa la cómoda solució pràctica, allò que se'n diu la so-

lució definitiva, no s'apropin a l'obra Dalcroziana perquè serà aquesta per ells el seu major desesper. Molt de bo i molt de definitiu hi ha en aquesta obra però cal no oblidar que ella deu indefectiblement desenrotllar-se lentament i progressivament en l'infinit del temps. Jaques-Dalcroze treballa en la seva obra sapiguent perfectament que no és cosa d'ell tot sol l'acabar-la; la seva obra, com tota *obra viva* no s'acaba jamai. Ell la persegueix apassionat i davant d'ella, com davant una esfinx enigmàtica, inquireix i pregunta sens cansar-se. La seva obra — com diu molt bé Appià — sols pot respondre: « — Jo represento l'*obediència* als teus desigs eterns, a la teva aspiració més profunda. Continua desitjant, jo continuaré obein-te i com més pur siga el teu desig, com més noble la teva aspiració, més perfectament jo et podré respondre i més lliurement complaure. — »

Un dels primers resultats de la major part dels exercicis creats per Jaques-Dalcroze és el d'ensenyar a l'hom l'adquirir coneixement de si mateix, el dominar-se, l'expandir-se, el pendre possesió completa de la seva personalitat i és d'acord amb aquesta alta finalitat que ens deia un dia el mestre, en el seu Institut, als professors que haviem acudit als cursos d'estiu darrers. « — Jo no puc creure amb un mestre els deixebles del qual no sàpiguen fer altre cosa que imitar-lo. Jo em creuria el pitjor dels mestres si els meus deixebles no fessen altre cosa més que el que jo faig. Si jo no hagués aconseguit infiltrar en ells el poder d'invenció, el do de creació personal. — »

Per això en les seves lliçons troba sempre el mestre una complascència especial en provocar emocions espontànies i en desenrotllar abans que tot les qualitats d'imaginació dels infants, tot el contrari del que s'acostuma fer en la major part d'escoles i centres educatius en els quals, gràcies a una continua insistència sobre l'obligació d'analitzar, de coordinar, de classificar i d'etiquetar, són reprimides, són ofegades les imatges personals i adquirits, a canvi d'elles, una quantitat, per dissort massa nombrosa, de procediments pintorescos d'expressió.

Avui que el món sembla voler suplir amb una organització sistematitzada i purament materialista, imposada pel domini de la força, els valors eterns de la individualitat harmònica, de la individualitat pura i noble, conscient de la seva alta finalitat i integrada al ritme creador que ordena i mou tota cosa viva no ens ha semblat per demés dedicar uns moments d'atenció a l'actuació d'aquest *Institut Jaques-Dalcroze* dins el qual un home ple de bondat i de geni creador aviva el foc dels eterns ideals humans d'una possibilitat d'harmonia intima entre la mesura espiritual, els nostres instints i el nostre cos, possibilitat que la civilització, excessivament industrialitzada dels nostres temps, no solament ha deixat en absolut de desenrotllar sinó que ha procurat aniquilar per tots els mitjants possibles.

JOAN LLONGUERAS

Director de l'Institut Català de Rítmica i Plàstica

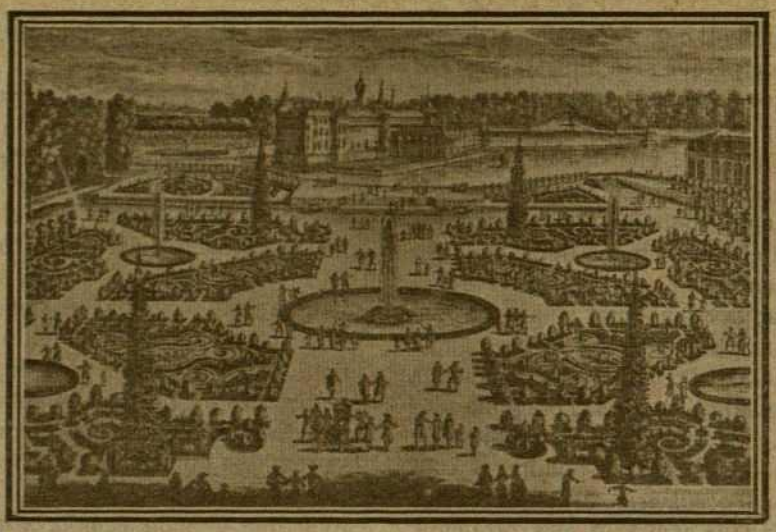

PARTERRE A CHANTILLY, ACTUALMENT DESAPAREGUT
(Segons una estampa de Perelle, del segle XVII)

ELS JARDINS DE LA FRANÇA

CHANTILLY

A una hora de tren de París hi ha una gentil vila voltada de boscos i de prats. En els segles XVI i XVII fou famosa per ésser la residència del Gran Comte, el príncep batallador, que tan aviat salvà la França com féu trontollar el règim. Ara té fama la vila, demés, per les curses de cavalls que en juny i setembre hi tenen lloc. ¿Qui no està assabentat de les curses de cavalls de Chantilly?

Per anar-hi cal pendre un tren de la línia del Nord. Una vegada en el tren aviat un hom s'embadaleix amb aquests poblets del *Banlieue* de París, tan bells i nets, amb llurs xalets vermellosos dins la verdor dels grans arbres. La vegetació és tan frondosa que es té la sensació que les cases s'han plaçat en aclarides dins de boscos d'arbres seculars. I van passant estacions de noms bells... Saint Denis...

Pierrefitte... Villiers le Bal Gomesse... Survilliers... que per a les nostres oïdes són com una bella música. En els primers pobles, les darreres cases de l'un toquen amb les primeres del que segueix; després no. Sovintegen més les grans propietats amb boscos frondosos i amb prats, sobre els quals es veuen ramades de vaques pasturant. De tant en tant apareix encara algun xalet forà amb el seu inseparable hort-jardí, cuidat pel mateix amo, en el qual jardí no falten alguns rosers de peu alt, lliris de Sant Antoni, Clematis de flor gran emparrant-se per algun pilar, ni tampoc algun arbre fruiter. Poc a poc el paisatge va prenent l'aspecte del camp. Travessem un gran bosc de tells, castanyers, albes i faigs, i som a Chantilly.

Després de cercar hostatge pels tres o quatre dies que pensem passar a la població, demanem pel castell, motiu de la nostra visita. Ens informen. Hem de travessar el poble. Arribem en un vast edifici de l'alçada d'un primer pis. Són les quadres del Comte, capaces per a 260 cavalls. Ara no serveixen. La bella arquitectura de l'edifici ens faria creure que es tracta d'un palau, si uns escuts amb un mig cavall per banda, en acció de córrer, no ens fes adonar del seu destí.

Davant, limitat pel bosc de Chantilly, s'estén el gran prat que serveix de camp de curses. Uns genets s'entrenen. Una brigada d'homes dallen el fenc del prat i unes màquines arreplegadores l'apilen. Respirem amb plaer l'aire saturat de les aromes del fenc dallat. Allà baix, a la fi del prat, veiem l'antic domini dels Comtes, ara Museu nacional. Travessem el prat. El castell és voltat d'una ampla fossa plena d'aigua sobre la superfície de la qual neden ànecs cridaires.

Demanem per entrar. No és dia de visita, però el director del Museu ens permet l'entrada amablement, en assabentar-se que hem fet el viatge desde Paris per veure i estudiar el parc. Traspassem el reixat d'honor. Uns parterres de cepell remarcant una rampa central. Una esplanada i en mig una estàtua eqüestre. A dreta, un edifici d'estructura rectangular de línies sòbries: és el castell d'Angien. A l'esquerra, l'antic castell refet amb tot l'aspecte dels castells francesos del segle XVI. Davant, limitant l'esplanada, una barana i en mig una gran escalinata que baixa. L'esplanada és una gran terrassa i sota s'estén la part central del parc coneguda pel «gran parterre». Aquest és essencialment un gran prat amb estanys circulars i rectangulars i al mig amb un gran canal que a la fi del parterre esten un braç a banda i banda. El parterre està voltat de grans arbres que passat el canal pugen com el terreny i formant semicercle arriben quasi a juntar-se els de cada costat deixant una obertura al mig que puja muntanya amunt per l'espessor del bosc fins a perdre's amb el cel infinit.

L'espectacle és imponent. Més aquí que a Versalles veiem junts i harmonitzant-se els tres elements essencials del jardí de França: el prat, l'aigua i els grans arbres. L'ornamentació floral és ara sospesa del tot, per evitar les grans despeses que reportaria. No li trobem a faltar, per això, i fins i tot és bell el caràcter auster que la manca d'ornamentació floral dóna al conjunt. Des de dalt la terrassa no podem estar-nos de pensar en l'època en què aquests jardins estigueren amb tot son esplendor. Les estampes del temps ens en donen una idea ben clara. Aquest quadre majestuós era el just per la noblesa refinada i presumptuosa del segle XVI. Baixant de la terrassa sentim el dolç cant de l'aigua. La terrassa és aguantada per columnes i en el mur hi han ninxols amb estàtues, tritons i déus marins d'una factura arcaica que ens emociona, i la missió dels quals és llençar aigua contínuament. Passegem per entre els camins del parterre; el cepell és molt crescut i multicolor per créixer-hi espontànies salvies blaves, roselles vermelles i maduixeres de flors grogues entre altres herbes. Ara ens fiquem dins

ELS JARDÍNS

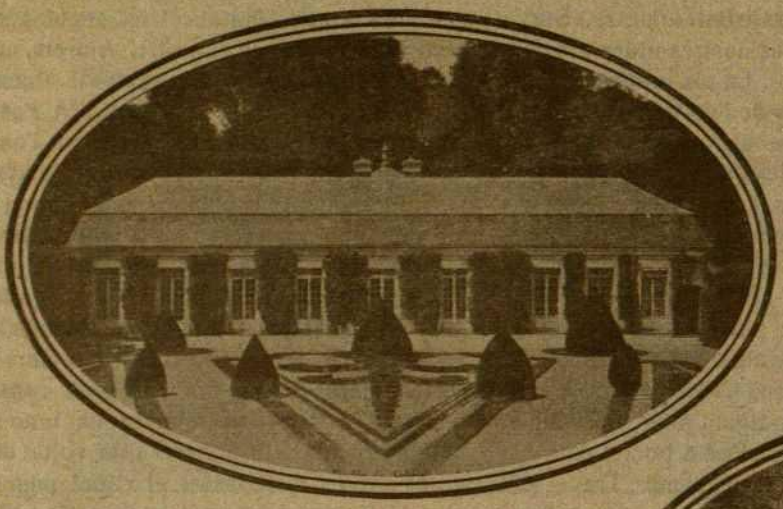

El jardí de Silvie. Estat actual i en el segle XVII, segons una estampa de Mariette

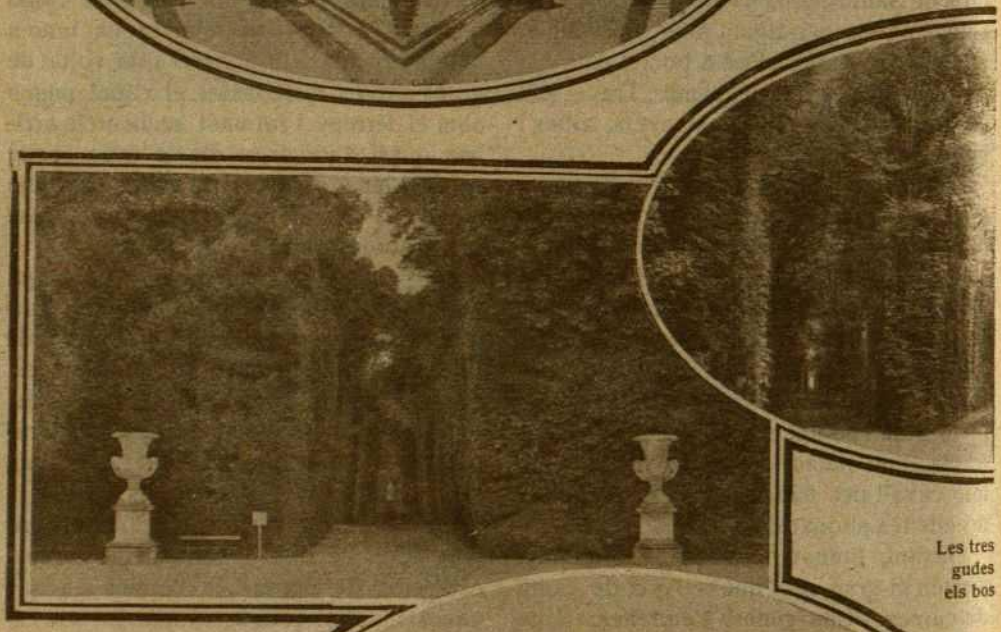

Les tres gudes els bos

La gran avinguda

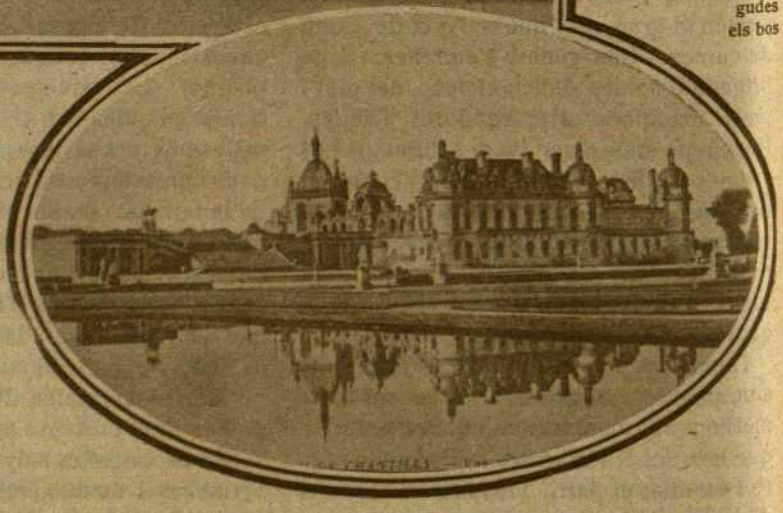

El castell i la terrassa vistos des del gran parterre

DE CHANTÍLLY

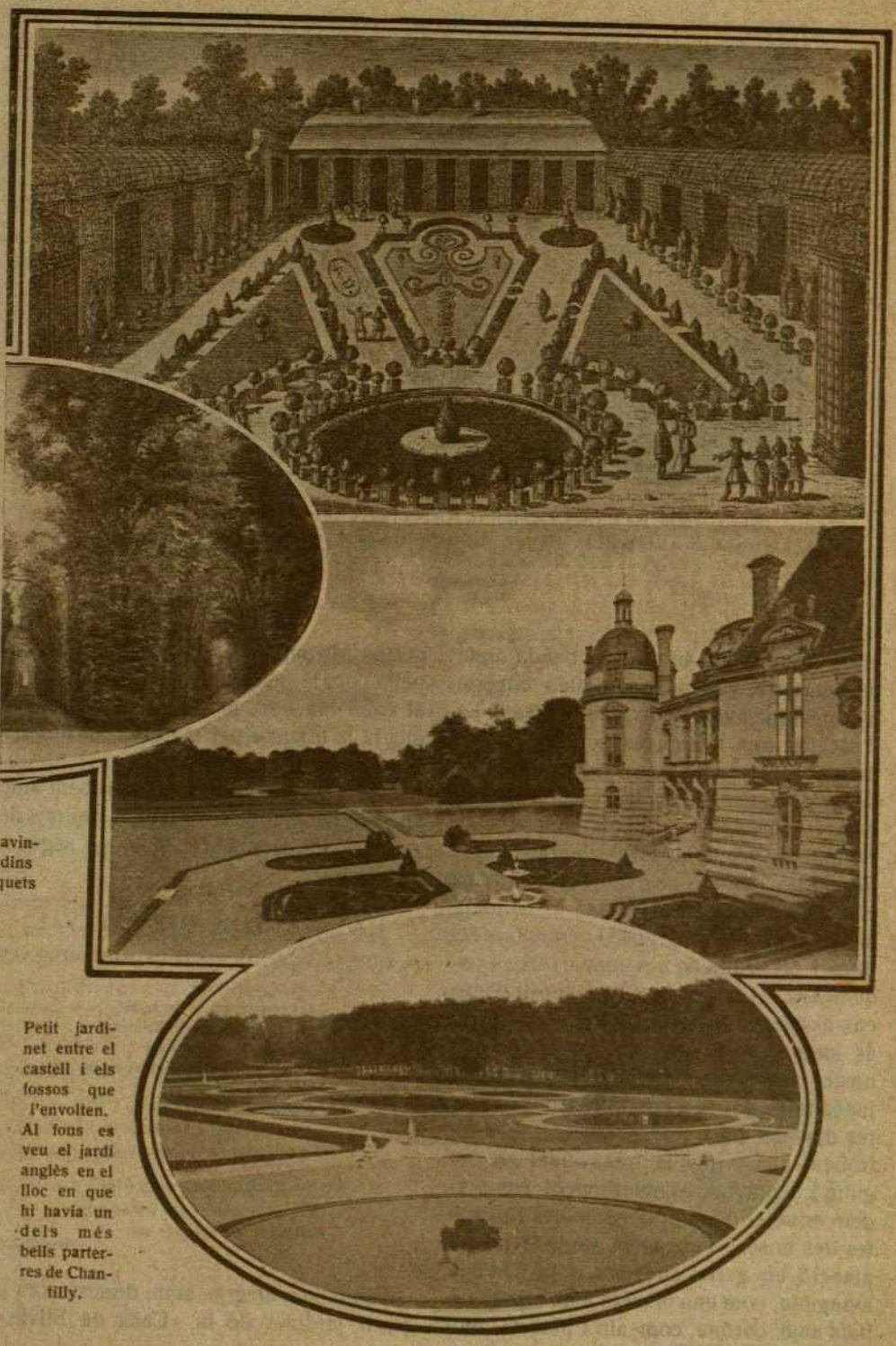

avin-
dins
quets

Petit jardinet entre el castell i els fossos que l'envolten. Al fons es veu el jardí anglès en el lloc en que hi havia un dels més bells parterres de Chantilly.

El gran parterre vist des de la terrassa

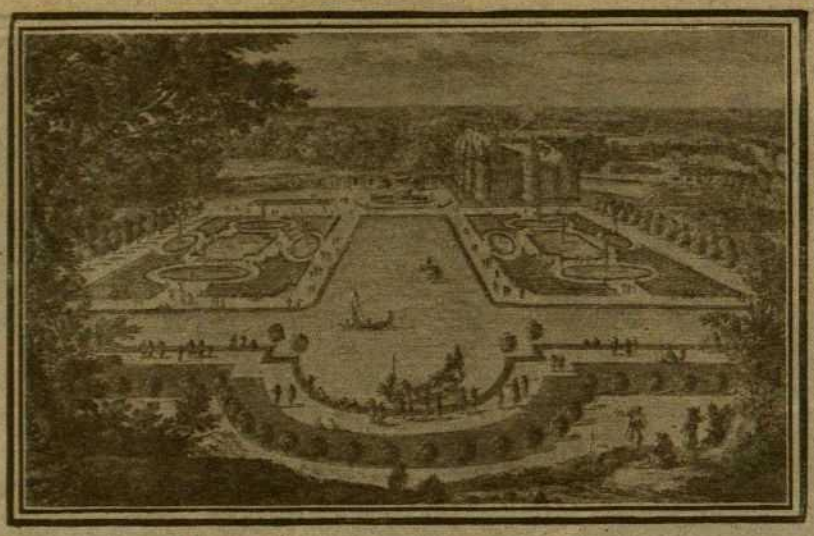

EL GRAN PARTERRE DE CHANTILLY EN EL SEGLE XVII

L'estampa dóna una perfecta idea de la disposició del mateix. Al fons es veu la gran terrassa i el castell. La vista és presa des de la part oposada a l'entrada i des del lloc en que comença l'aclarida en el bosc.

els bosquets que hi ha a la banda dreta del parterre, per una avinguda coberta d'arbres que aviat es divideix en tres. La fi de les tres avingudes són tres punts lluminosos dins la foscor de la foradada de verd. Estem bé en la frescor del sota bosc i acostumats ja a la mitja claror de l'avinguda, veiem els brots daurats de les *Charmilles* que fan de paret i per entre les clarianes que de tant en tant hi ha en la mateixa, el sota bosc groc i vermell de les flors i els fruits de les maduixeres bosquetanes. Un crit agut i un soroll d'ales ens distreuen de les nostres observacions: és un paó reial que s'ha esverat de la nostra presència. Com si fos el ressò inacabable del seu crit, altres paons lliures dins del bosc van contestant-li. Ara trobem una avinguda transversal que seguim i ben aviat voluntariament ens perdem entre el laberint d'avingudes i placetes del bosc. Tan aviat atreu la nostra atenció un gerro que marca la fi d'una avinguda, com una placeta amb arbres tallats amb cortina, com altra placeta amb gerros als angles i amb el centre de cepell, com la bella ordenació d'uns bancs al vol d'una altra placeta o el bell efecte que fa la blancor del marbre dins un nínxol de verdor.

A la fi d'una avinguda ens trobem amb un petit pabelló amb els baixos coberts de gelosia. En una paret hi ha la següent inscripció:

LA MAISON DE SILVIE

M. F. DE URSINS, DUCHESSE DE MONTMORENCY

1623

Dans ce parc un valon secret
Tout voilé de ramages sombres
Où le soleil est si discret
Qu' il n' y force jamais les ombres
. . . . . .
Un stany dort là tout près:
Là *Silvie* en ses promenoirs
Gette l'esclat de ses yeux noirs
. . . . . .
Mes vers prometten a SILVIE
Ce bruit charmeur que les neveux
Nomment une seconde vie.

(THEOPHILE)

Tenim una alegria; som, doncs, vora el gentil jardinet de la «Casa de Silvie».

Donem la volta al pabelló cercant l'entrada del jardinet. La trobem, emperò la porta és tancada. Per entre la gelosia mal coberta de plantes emparradores mirem a l'interior. No podem estar-nos d'ésser incorrectes i saltem la porta. Trobem el jardinet d'acord amb la idea que els antics gravats ens havien donat. Uns parterres triangulars de cepell amb dibuixos de boix retallat. Taxus tallats en forma cònica marquen punts del parterre. El jardinet no és altra cosa que una eixida del pabelló. Ens plau la façana del dit pabelló amb les seves nou obertures i amb la paret coberta de gelosia, per la qual s'emparren rosers i mareselves. Darrera la gelosia que fa de tanca hi ha una paret d'abet (Abies Excelsa) retallat. És la primera vegada que veiem l'abet usat com a tanca i trobem que el seu verd fosc i la seva qualitat molsuda el fan una planta admirable per aquest ús en països frets.

D'aquest tipus de jardinet purament decoratiu eren la majoria dels jardins dels palaus de París en el segle XVII, ben diferents dels jardinets de l'edat mitjana, que eren veritables jardins íntims, en els quals es procuraven reconets per estar-hi bé i on les plantes tenien tota la importància com a tals i no com a elements de decoració.

Sortim del jardinet tal com hi hem entrat i tot trencant avingudes pensem amb Le Notre, que sabé donar caracter en aquests indrets i ens admirem de la seva gràcia que li permetia crear obres regulars sense necessitat que fossin d'una simetria encarcarada, ans al contrari, tan variades que ens demostren que era d'una fecunditat de creació inesgotable. Retrobem la terrassa i en admirar de nou el conjunt del parterre pensem que encara que no fos demostrat amb documents que Le Notre s'instal·là en 1663 a Chantilly amb son nevot Claude Desgots per dirigir les obres de transformació de l'antic parc — cobrant 2,200 lliures anyals, — no dubtariem gens ni mica a adjudicar-li la paternitat del que resta de jardí francès a Chantilly. Diem del que resta, perquè gran part dels bosquets de la banda dreta i tots els de la banda esquerra són transformats en jardins a l'anglesa. De com els jardins de Chantilly foren importants i de com el mateix Le Notre n'estava content, n'és prova una lletra que escrigué a *The Earl Of Portland* donant-li explicacions de per què ell no pogué acompanyar-lo en la visita que aquest hi féu, i entre altres coses diu que li hauria plagut acompanyar-lo pels bosquets i a la vora de la gran cascada i, que per últim, l'hauria dut a la terrassa per fer-li admirar el que es veu «d'un cop d'ull» des de la vora de la gran escala, i acaba la lletra recomanant-li que es recordi del que ha vist en els jardins a França, Versailles, Fontainebleau, Vaux le Vicompte, les Tuilleries i sobretot Chantilly.

Nosaltres també admirem el que es veu «d'un cop d'ull» des de vora la gran escala. Ara que va fent-se fosc els estanys i el canal han esdevingut veritables miralls d'argent. Recolzats a la barana seguim amb la vista l'aclarida en el bosc que es perd dins els núvols rogencs per la resplendor de la posta; un oratjol suau ens porta l'olor del fenc dallat dels camps propers; al lluny es senten els crits aguts i estridents dels paons reials que es criden ells amb ells; una campaneta de la torre del castell fa sentir la seva veu metàl·lica. Gustem tot l'encis d'un cap al tard d'istiu...

ARTUR RIGOL
Director de Jardins

Icona amb la imatge de Sant Sergi

(Col·lecció Sokolof)

Aquesta imatge fou regalada per l'Igúmen (Abad) del monestir rus de Troitze-Sergievo, en l'acte de beneir al cap de les tropes russes del Càucas, el general Nicolau Muraviel, en retornar vencedor dels exèrcits franc - anglesos, que comanava el generalíssim britànic Williams.

LES ICONES

Els bizantins varen col·locar, en el lloc de l'estàtua de Minerva, sobre el promontori de Constantinoble, que avui és conegut pel nom de Punta del Serrall, una imatge da la Mare de Déu que es deia *Panayia Ajiriotisa* (la Santíssima que no és feta per mà d'homes). Els dolia que les icones, que eren la divinització d'un ideal, portessin rastres de l'artifici humà. No es contentaven en rompre amb totes les fórmules de l'art plàstic, creant un tipus hieràtic, immutable, que tingués tant de figura com de representació simbòlica. Aspiraven que les icones apareguessin com quelcom sobrenatural, no solament eixides de la més pura inspiració religiosa, sinó també baixades directament del cel. Els devots d'aquella època arribaren a creure que, en efecte, l'Ajiriotisa de Bizanci no era obra dels homes. En aquest mateix sentiment es basa la piadosa tradició que atribueix certes imatges morenes en màstic o pintades sobre taula, a Sant Lluc Evangelista, del qual no consta històricament que fos escultor ni pin-

ICONA DE NOSTRA SENYORA D'IBÈRIA

Patrona de Moscou. A la galta dreta de la imatge autèntica (lleument es nota en la present reproducció) hi ha una senyal d'un cop de sabre que li donà un oficial tàrtar en 1224, mentre els moscovites defensaven el Kremlin.

La Verge amb el Nen Jesús

Bellíssima icona del segle XV pertanyent al capità Sokolof, actualment resident a Barcelona. Aquesta imatge porta un revestiment de plata repujada, de finals del segle XVII.

tor i que no hauria sigut sinó l'agent exterior d'una força divina que movia la seva mà. El pinzell i el color que servia per a representar quelcom humà, no podien utilizar-se per a representar la imatge de la Mare de Déu.

La pintura de les icones es va confinar als convents. Al principi les imatges sagrades passaven de mà en mà, com objectes preciosos que s'havien de preservar de la profanació. Més tard, aquest art es transformà en una

ICONA BIZANTINA, TEIXIDA

Notable exemplar d'icona del tresor de la catedral de Nostra Dona de Kazan, de Petrograd

indústria i com un mitjà de renda per a certs convents. Pintors hi hagué que si haguessin pogut publicar els seus noms, avui es comptarien entre els més cèlebres. Tot i adoptant per cada icona de Crist, de la Mare de Déu o dels Sants un tipus únic, consagrat, no faltaven pintors que hi introduïen alguna cosa personal, quelcom de la seva fe, del seu fervor religiós, del seu misticisme. Aquestes figures, totes convencionals, ostentaven a vegades una per-

sonalitat que les distingia de les altres. Alguns convents del Mont Athos varen adquirir l'especialitat d'aquest art. Cal no confondre la pintura al fresc i el mosaic que servien per a decorar els temples, amb la pintura sobre taula, les imatges de la qual, ordinariament de mig cos en amunt, eren particularment destinades a l'adoració dels fidels. A la primera treballaven artistes laics, que el mateix decoraven una basílica que un palau; la segona era un treball exclusiu dels frares, subjecte a una espècie de ritual. Del Mont Athos les icones viatjaren cap a l'Asia Menor, Sèrvia, la Valàquia i Rússia.

La ciutat de Kief, breçol del cristianisme rus, va rebre les primeres icones i després els frares de Kief les pintaren per llur compte. La Mare de Déu d'Ibèria, patrona de Moscou, procedeix del Mont Athos. Les primitives icones de la Panaya eren humils, s'exhibien tal com eren eixides del claustre. El cristianisme oriental s'enriquí, els seus monestirs i les seves esglésies esdevingueren opulents; i llavors les icones de la Mare de Déu varen començar a ésser revestides de plaques d'argent, que no deixaven al descobert sinó el cap i les mans de la Verge i del seu Fill, i per una gradació inevitable d'aquest esperit de magnificència, en aquests revestiments d'argent o d'or repujats s'incrustaren diamants, robins, maragdes i tota mena de pedres precioses, sistema que especialment a Rússia va pendre proporcions extraordinàries. La Mare de Déu de Kazan, de Petrograd, i la Ibarskaia, de Moscou, per no citar més que aquestes, porten sobre d'elles vertaders tresors, i tan rica com elles, si no més, és la Mare de Déu de Tchestojobe, de Polònia, que equival per als polonesos, al que la Mare de Déu de Montserrat per als catalans.

Creu de fusta, finíssim treball del segle XVIII, trobada sobre el cos d'un P. Caputxí, capellà castrense dels exèrcits de Napoleó I, caigut en la batalla de Borodino (Rússia) en 1812. A les extremitats de la creu es veuen, entre or i perles fines, les relíquies de Sant Just, Sant Bonifaci, Sant Domènec i una altra que no és identificable. Aquesta creu, amb la icona de Nostra Dona d'Ibèria, pertanyents a la família Ximènez, varen poder ésser salvades del saqueig pels bolxevics de la casa pairal de Dimar (Rússia Blanca), propietat de la dita família.

Rússia té els seus mestres en pintura eclesiàstica, però són els monestirs del Mont Athos que proveeixen el mercat rus d'icones, que és un gran mercat. Rússia aventatja Grècia en el cult iconogràfic: hi han icones per tot arreu, no tan solament en els iconostasis dels temples, sinó també en les cases particulars i en els edificis públics; en el saló, en el despatx, en la cambra de dormir, a la cuina; i van formant altars resplendents de llums en els halls dels ferrocarrils, a les oficines de l'Estat, en els correus i telègrafs, en els bancs, en els quarters, en els molins, a les botigues i en les

Icona per a penjar al pit

Riquíssima joia pertanyent al tresor de la catedral de Nostra Dona de Kazan, a Petrograd.

cabines dels vaixells. A l'entrar en una habitació, si mireu endavant a la dreta, cap a l'angle superior, veureu una icona. N'hi han que són icones de família, que es transmeten de generació en generació i són guardades en escaparates o en reliquiaris, davant els quals nit i dia brilla una llàntia. A les ciutats es troben petits santuaris en mig de la plaça, la porta dels quals oberta constantment de bat a bat, mentre el llum de les llànties i dels ciris llampeja davant d'una icona coberta de plata i pedreries. A Moscou la Mare de Déu d'Ibèria està situada en una capella entre dos portals del Kremlin a la part exterior, davant d'un dels més llargs carrers de la ciutat. El bon moscovita, en anar-se'n cada matí als seus afers, procura passar per aquell carrer o creuar-lo, per poder, encara que sigui des de lluny, girar-se cap a la Mare de Déu de Ibèria, inclinar-se pregonament i fer la senyal de la creu.

¿Què ha sigut, en aquests dies malestrucs, de la Icona titular dels moscovites? ¡Qui ho sap! El més probable és que els bolxevistes, despullant-la tal volta de les seves joies, no s'hagin atrevit amb ella. I molts són els que, en mig de la catàstrofe, deuen murmurar: «És igual, la Mare de Déu d'Ibèria vetlla per nosaltres.»

A. C.

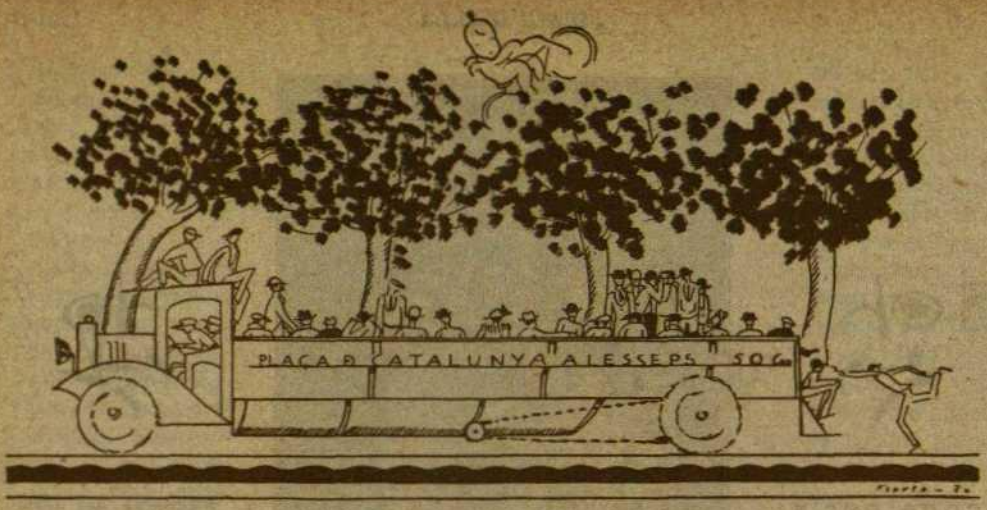

N · O · V · E · M · B · R · E

Novembre: quietud,
cel gris; una pregària;
pels camps, en solitud,
la lluna solitària.

Al reconet del foc,
sentada, la padrina,
murmura poc a poc
una cançó de nina:

—Si ja s'acosta el fred,
que dú les mans morades;
ni capa, ni berret
no hi val, quan hi ha gelades.

Baix al carrer se sent
remor de fulles mortes.
Oiu com bufa el vent?
Sentiu batre les portes?

La sort de Sant Martí,
que amb son mantell d'or fi,
ens porta l'estiuet
damunt un roseret;
on canta el moixonet
el cant d'un bell morir.

ORION

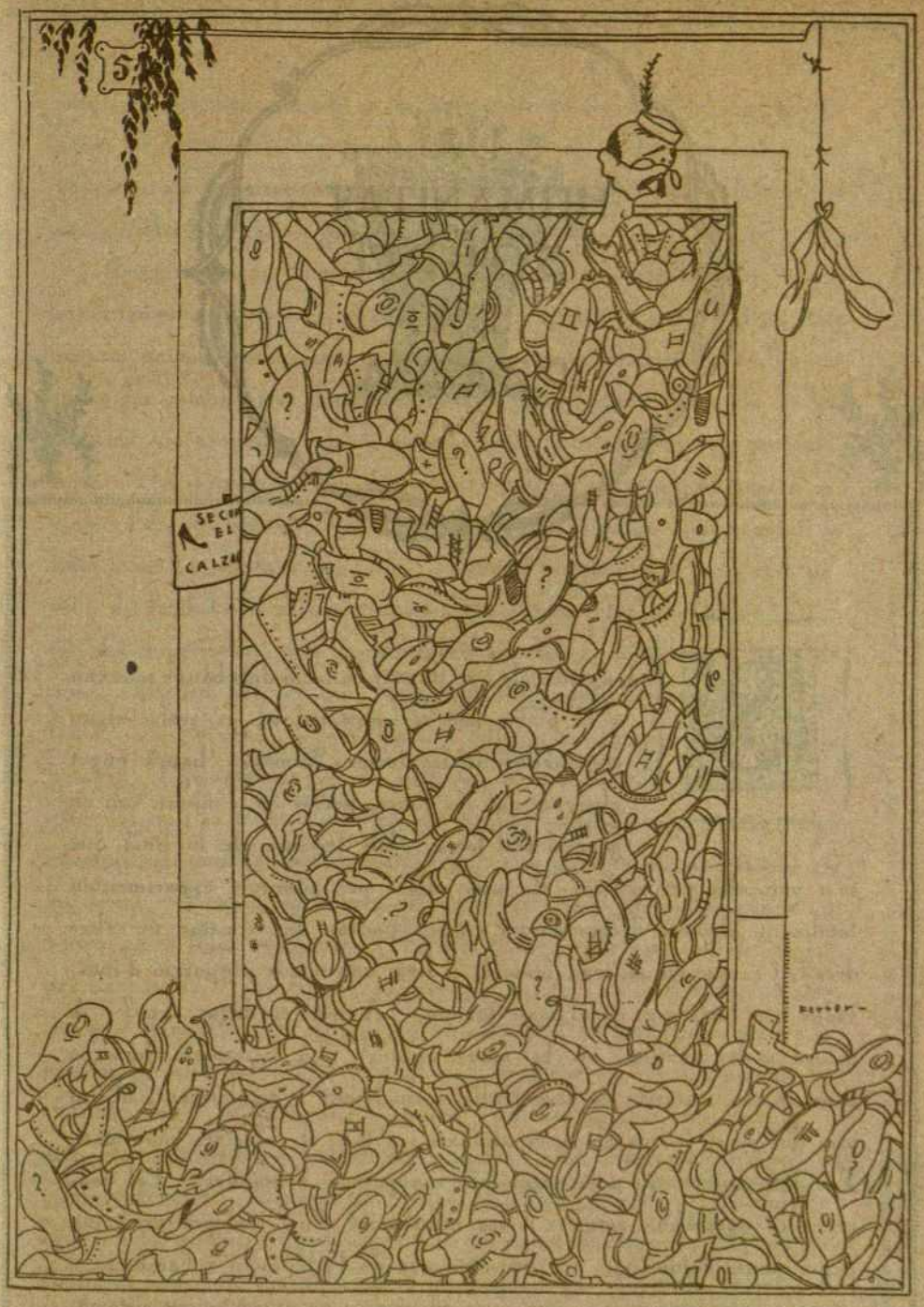

Novembre de 1920

Els efectes de la pluja... i de la vaga de tramvies

LA HUMANITAT SOBRE LA PLATJA

I d'entre els que durant l'estació dels banys se'n van a la platja per ser espectadors, es troba algun coneixedor de les formes humanes, haurà pogut observar que les dones, preses en conjunt, son en general mal fetes. Els fervents de la línia que se'n van allà per recrear els seus ulls i per admirar, experimenten fatalment algunes decepcions; i encara podran fer constar un altre detall, i és que en el sexe masculí es nota una major proporció d'individus ben fets, que en el sexe femení, A què és degut això? A causes molt senzilles, en la meva opinió. La naturalesa humana lliurada a sí mateixa, es desentrolla normalment i regularment, obeint una llei comú a tots els ésser animats i a tots els objectes inanimats. Les deformitats són a la naturalesa excepcions, anomalíes. Pel contrari, la naturalesa sotmesa a les influències d'un ambient artificial, experimenta deformitats per conseqüència de l'adaptació a l'ambient, i necessita per escapar-se'n, una certa educació i un entrenament sistemà-

tics. D'aquí ve que, si en la naturalesa entregada a la seva pròpia acció les deformitats constitueixen una excepció, en la naturalesa que té necessitat de defensar-se contra les influències artificials, les deformitats son gairebé la regla.

Contemplem a l'època oportuna l'eixam de sers humans, vestits sumàriament, qui es mou sobre la platja a l'hora del bany. Hom resta sorprès del percentatge que representen els cossos defectuosos. Els uns tenen les cames massa llargues, els altres massa curtes. En els uns els muscles són exagerats, en els altres es nota l'absència de tota musculatura. Nombrosos son els carregats d'espatlles, els tòrax enfonsats, els colls en desproporció amb el bust, els turmells grossers i, en general, la línia sense harmonía, sense ritme; l'estètica humana surt molt mal parada de l'exhibició de indivíduus a l'aire lliure, sobre la platja.

La superiòritat dels homes sobre les dones, sota aquest punt de mira, s'explica pel fet que l'educació física dels primers des de l'infantesa i la pubertat, és més lliure. Ells estan més en contacte amb la natura. Ells aprenen per ells mateixos moltes coses i practiquen molts exercicis que la vida domèstica no permet sempre a les nenes. Per exemple: el nombre de nedadors és molt més gran en els homes que en les dones. Perquè els homes, de nois han après de nedar anant als banys amb llurs camarades. Res més fàcil que apendre de nedar per un nen de tendra edat. L'esperit d'imitació i fins d'emulació realitzen el miracle. La natació en l'home, com en tots els mamífers, és una funció natural. ¿Qui ha ensenyat de nedar als cavalls, als gossos, als bous, etc.? Encara que no hagin vist mai un riu, un estany, el mar, els basta entrar a l'aigua per a nedar. El mateix es pot dir dels pobles salvatges. L'infant de la mar, el fill del pescador i del mariner neda tot naturalment poc després d'haver après de caminar. Nosaltres venim al món amb aptituds natatòries i aquell que no neda és perquè no ha sabut treure profit d'aquestes aptituds. Així, doncs, en la vida

de la noieta hi ha moltes menys ocasions que en la vida del nen, per a desenrotllar lliurement les seves facultats i els seus instints.

La natació en els primers anys és un dels medis més pràctics d'educació física. El fet que els nadadors homes son més nombrosos que les dones — en els països del migdia estan a la proporció de 50 a 1 — és una de les causes que justifiquen la desigualtat dels sexes en quant a la bellesa i la perfecció de la línia. La tendència moderna és de considerar la natació com un element essencial de la pedagogía. Apendre a nedar en certs països és tan obligatori com apendre de llegir i escriure. Els antics romans no atribuïen pas extraordinària importància a ço que nosaltres anomenem analfabetisme. En canvi quan es tractava de ponderar la nul·litat d'algú, deien: «no sap ni tan sols de nedar». Els grecs, mestres en pedagogía, menyspreaven el qui no sabia nedar tant com el qui no sabía llegir. Avui día en els països on l'instrucció és obligatòria, la natació ho és també:

Aquest exercici posa en moviment tots els muscles sense que l'un s'esforci a costes de l'altre contribuint a l'harmonia i a la proporció de les formes. Qui sap nedar des de la primera edat, té molt guanyat, per a iniciar-se i progressar ràpidament en totes les pràctiques de l'educació física, l'objecte de la qual és secundar i fins perfeccionar l'obra de la naturalesa. La civilització ens ensenya moltes coses i no és just que ella ens faci oblidar els coneixements instintius que formen part del nostre ésser. Qui no sap nedar és per por de l'aigua; aquesta por no es innata en nosaltres, és adquirida. Quan un animal cau per primera vegada a l'aigua, neda per instint de conservació i es manté a flor d'aigua tot el temps necessari. La sensació de la por fa el cos més pesat i el precipita al fons com una pedra. Això conté una gran lliçó moral, aplicable a quasi totes les circumstàncies de la vida.

SARNÍ

En Ramon i l'Adelina, la seva muller, malgrat d'ésser ambdós encara joves — ell tenia trenta anys, ella vint-i-cinc, — ja s'havien resignat a no tenir successió. En set anys que portaven de casats no havien conegut ni ombra de fill.

Als primers temps, com a tots els matrimonis, la idea de tenir un fill els encisava. En les seves converses es traslluïa sovint el desig de completar-se, de plasmar en la realitat d'un infant la unió perfecta de les seves ànimes, i àdhuc es complaïen en fer-ne per a l'esdevenidor vagaroses conjectures.

Però es veia que Déu no els havia predestinat a ésser pares, potser perquè no els convenia, potser per premiar-los més tard, d'una manera o altra, aquest sacrifici que els imposava.

Així és que, amb el temps, restà gairebé esvaïda en ells tota esperança de fill; i, acostumats ja a no confiar-hi, estaven resignats a viure tots sols amb el seu amor, tan fresc com el primer dia. Perquè, així com en molts d'altres aquella fallida que ells experimentaven és causa de desafecció, el seu amor era més fort que tota contrarietat.

La mancança d'un fill feia del seu matrimoni una prolongació del festeig, que és quan es fueixen les delícies de l'amor, sense les angúnies i els sobressalts que suposa el tenir criatures a casa.

Altrament, en Ramon tenia, ja de petit, una dèria que no el deixava; i el no tenir

fills, mirat per aquest cantó, era encara un aventatge.

En Ramon havia tingut de sempre una pregona aspiració: volia dedicar-se a la pintura; volia ésser un gran pintor; però no un pintor com tants n'hi ha, sinó un pintor de fama, un Rafael, per exemple, un d'aquells que deixen el nom escrit tan fort en les planes de la història que el temps, per més que maldi, no el pot esborrar.

Així com la quitxalla d'ara sap de memòria la vida i miracles dels principals jugadors de fútbol i quan pronuncia el nom d'algun d'ells sembla talment que parli d'un semideu, en Ramon, quan era petit, ja sabia el nom dels grans pintors i sentia per ells una veritable idolatria. Ell no hauria pas volgut ésser altra cosa; no el temptava pas l'ésser un heroi llegendari, ni un explorador de terres verges, ni un polític de fama, ni un comerciant acabalat.

Petit, petit, que no tenia encara deu anys, ja empastifava amb el llapis els marges de tots els llibres d'estudi i feia la caricatura del mestre, que passava de mà en mà entre els seus companys. (Més d'un disgust va costar-li.) A la classe de dibuix la seva aplicació, que flaquejava en les altres assignatures, s'extremava d'allò més. Enllestia les làmines més de pressa i més bé que els altres, i aviat saltà dels nassos i orelles a la pintura a l'oli, passant pel carbó, el guix i l'aquarel·la. Als quinze anys, que és quan deixà els estudis de comerç, era un xicot que prometia. Tenia afició i condicions al mateix temps, si bé l'afició era tanta que potser hauria estat difícil destriar del que ell feia ço que era fill del seu temperament i ço que ho era de la seva voluntat.

Però, ai! que ell no havia pas nascut a casa d'artistes, ni els seus pares — gent pràctica com era, que s'havia fet una regular posició a forsa de treball — no veien pas amb gens de bons ulls que el seu fill les emprengués per un camí que no l'havia de dur a res de profit, segons la filosofia positivista del senyor Esteve. El mestre de dibuix, el dia dels exàmens de fi de curs, va ponderar al pare d'en Ramon les dots especials d'aquest per a la pintura, insinuant la conveniència de fer-la-hi cursar seriosament. Però les seves paraules no trobaren ressò en el cor paternal, animat com era d'altres propòsits ben diversos.

Així és que el pobre Ramon, amb totes les seves il·lusions jovenívoles de futur artista, es veié, vulgues que no, junyit irremissiblement al negoci del seu pare, comerciant en llanes, el qual, per la seva edat avançada, ja començava de pensar a deixar-lo tan bon punt el seu fill pogués fer-se'n càrrec.

En Ramon, constant en la seva vocació, no l'abandonà pas quan es trobà enrolat en el negoci. Esgarrapava del temps tot el que podia en bé del seu perfeccionament artístic; assistia de vespres a una classe de natural i sortia tots els diumenges a pintar a fora, primer amb alguns companys, després amb la seva esposa, l'Adelina, que s'havia arribat a identificar amb ell d'una faisó meravellosa. Participava de les seves admiracions pels grans artistes, l'ajudava en les seves obres i es delectava tant o més que ell en la contemplació del fruit del seu treball. Tot això contribuïa a esvair del seu esperit aquella recança dels primers anys de matrimoni pel fill no vingut.

A l'istiu sobretot, en Ramon, quan, mort el seu pare i en front ell del negoci, es pogué permetre el luxe d'estiuejar, bé que amb algunes intermitències, en un poblet de la Costa, pintava desesperadament. Quan, pel setembre, tornaven a ciutat hauria pogut fer una bona exposició. Ella, l'Adelina, prou que l'instava a fer-la; però ell, malgrat dels elogis que tothom dedicava a les seves pintures, no n'estava pas del tot content. Íntimament, ell sabia que podia donar molt més de si el dia que del seu art — que ara només podia cultivar escaduerament — pogués fer-ne una

veritable professió. Qualsevol diria que aquesta dèria d'en Ramon havia de representar forçosament un obstacle, una incompatibilitat entre l'home-artista i l'home-comerciant. I no era així. Ell, que havia entrat de mala gana en el negoci del seu pare, i que l'ésser casat li havia fet veure que per a viure com cal es necessiten diners, baldament no es tinguin fills, havia reflexionat més d'una vegada sobre la seva situació i comprenia que no deixava d'ésser una garantia per a la consecució del seu objectiu. El seu pare, tot volent-lo allunyar del seu camí, no havia fet més que aplanar-l'hi. Tardaria més, però ell sortiria amb la seva; i, si les coses anaven bé, no li mancaria el necessari per a no tenir de viure com un bohemi, que això ja era passat de moda i, per molt artista que fos, no feia pas per ell. Un dia, parlant d'aquestes coses, digué a l'Adelina:

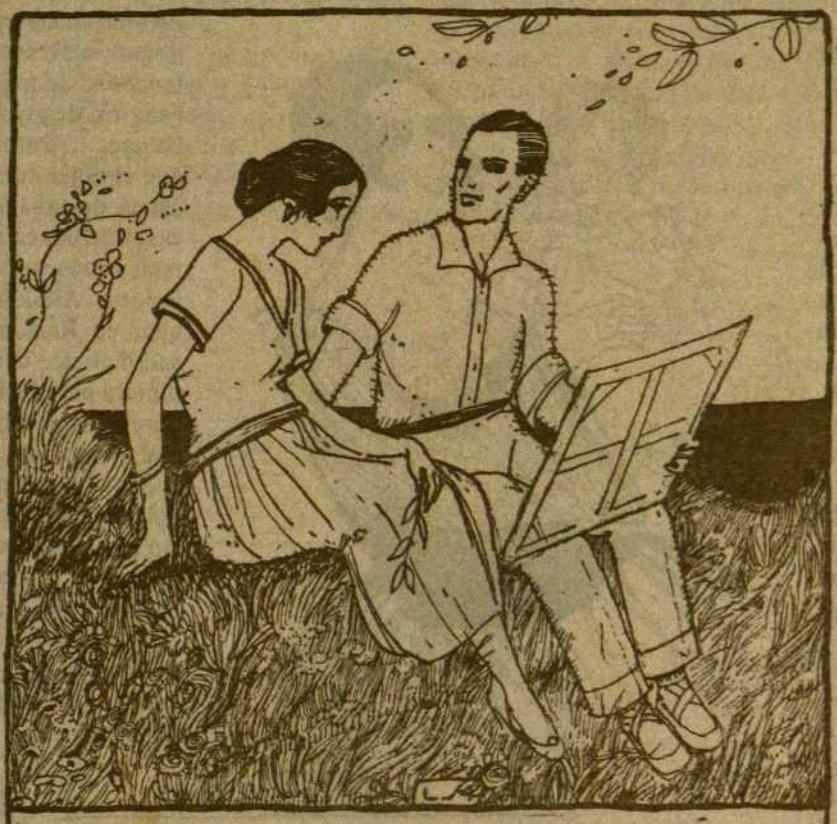

... l'Adelina, que s'havia arribat a identificar amb ell d'una falsó meravellosa.

— Ja sé que, ara com ara, no puc deixar el negoci per la pintura. Però, jo et prometo que no deixaré de treballar amb tot el delit perquè un dia pugui fer-ho.

Aleshores haurà arribat la meva hora. Lliures de tot, jo vull dedicar-me de ple al meu art, treballar forsa, tornar a començar; i tu m'acompanyaràs per tot, i viatjarem forsa, i visitarem els millors museus per submergir-me en la contemplació de les grans obres mestres i orientar-me definitivament...

He de confessar francament que en Ramon començava de fer-ho bé. Jo no havia cregut mai que pogués arribar a ésser un pintor genial, però sí un pintor dels que se'n parla. Fa alguns anys, els amics el pogueren convèncer de fer una exposició. Exhibí una trentena de teles, paisatges plens de llum i de color, quelcom insegurs encara, però d'una gran vibració lírica, ardents, entusiastes. Obtingué un èxit, un veritable èxit de neòfit. Alguns crítics li auguraren un bell pervenir, afiliant-lo entre els millors impresionistes. Altres li remarcaren, al costat de les seves evidents qualitats, la seva manca d'estudi i de preparació, encoratjant-lo en aquest sentit. Tant la una cosa com l'altra serviren d'estimulant als seus propòsits de tota la vida.

Això era durant la guerra, és a dir, quan la situació econòmica d'en Ramon començava de fer-li veure més pròxima del que havia cregut la seva emancipació. Allò fou una febre d'activitats mai sospitada tan sols; de negocis a l'engros, de guanys fabulosos. Semblava que el diner anés a les caixes de cabals i a les cases de banca per camins subterranis i misteriosos. Aleshores fou quan en Ramon féu el sacrifici de deixar la pintura per mentre allò durés; després, bé prou que li vagaria.

— Sí, està bé... però... però ara... hi ha una altra cosa...

Ara calia aprofitar l'ocasió, aquella ocasió que venia a ésser —com ho fou, inconscientment, el seu pare, —la col·laboradora dels seus designis; aquella ocasió que venia a escursar-li de qui sap els anys el camí del seu ideal, que lluïa cada vegada més, com l'estrella d'Orient.

Quan vingué l'armistici, en Ramon comptava amb un capital considerable. Havia fet un viatge a Amèrica que li havia reportat grans beneficis.

Quan veié que minvaba la febre dels negocis i el balanç fou inferior als dels anys anteriors, es decidí — si bé no ho comunicà a l'Adelina, per tal de donar-li una sorpresa — a abandonar definitivament el negoci, traspassant-lo a un dependent de confiança, cosí seu, i actuant

ell tan sols, en lo successiu, com a comanditari.

Un dia, que tot estava ja arreglat i firmada l'escriptura de la raó social, se n'anà a casa satisfet i decidit a donar a l'Adelina l'agradable sorpresa, la gran nova que l'havia d'omplir d'alegria.

Quan hi fou arribat, l'abraçà més efusivament que de costum i li digué:

— Adelina, et participo que ja és arribada la meva hora, la nostra hora. Ja no soc un comerciant. He reunit un capital suficient per a nosaltres dos. I, com inauguració de la nova vida, t'anuncio per a ben aviat un viatge a Paris, a Roma, a les terres de promissió...

L'Adelina acolli aquestes paraules, plenes d'exaltació, no pas amb l'esclat joiós que ell esperava, sinó amb una ombra de preocupació en el semblant, lleugerament esblaimat. I amb un estrany esllanguiment en la veu, amb un deix velat de recança, digué, mirant-se al seu Ramon d'una manera indefinible:

— Sí, està bé... però... però ara... hi ha una altra cosa...

JOAN ARÚS

Il·lustracions de Laura Albèniz

LA TORRE DEL SILENCI

Els corbs i els voltors tracen en l'aire grans cercles giravoltant sobre una casa, davant la qual s'apinya la gent. Els corbs i els voltors saben que dintre d'aquella casa hi ha un mort. ¿Per on ho saben? ¿L'han vist? ¿L'han flairat? Ells comprenen. El seu instint està afinat pel costum. Coneixen tots els habitants de la vila. Coneixen sobretot les habitacions dels Parsis i les vigilen. Respectats i inviolables es posen per tot allà on volen, sense tenir por de ningú. Són animals familiars, coneixen la vida domèstica i distingeixen exactament el tragi que es produeix en una casa quan hi ha un mort. Aleshores es reuneixen en bandades i exalen crits sinistres. Potser sigui llur crit, d'alegria. Un ser humà ha deixat d'ésser i ells tindran bona pastura.

Les dones ploren, llençant imprecacions estridents a l'interior de la casa; les seves lamentacions s'estenen al lluny i els corbs i els voltors les acompanyen amb els seus crits aguts. Alguns d'aquests ocells, més atrevits, es posen sobre la teulada i amb el bec piquen els vidres de les finestres com per manifestar llur impaciència. Mentrestant les formalitats rituals s'allarguen; són llargues; els corbs les troben fora mida. Tenen fam.

El corteig es forma; homes estranys, vestits a l'antiga, segueixen el fèretre, caminen amb pas greu i trist. Marxen lentament i silenciosament. Els corbs i els voltors escolten el corteig, anant i venint pels aires i cridant sempre. La processó pren el camí que condueix al cim d'un puig.

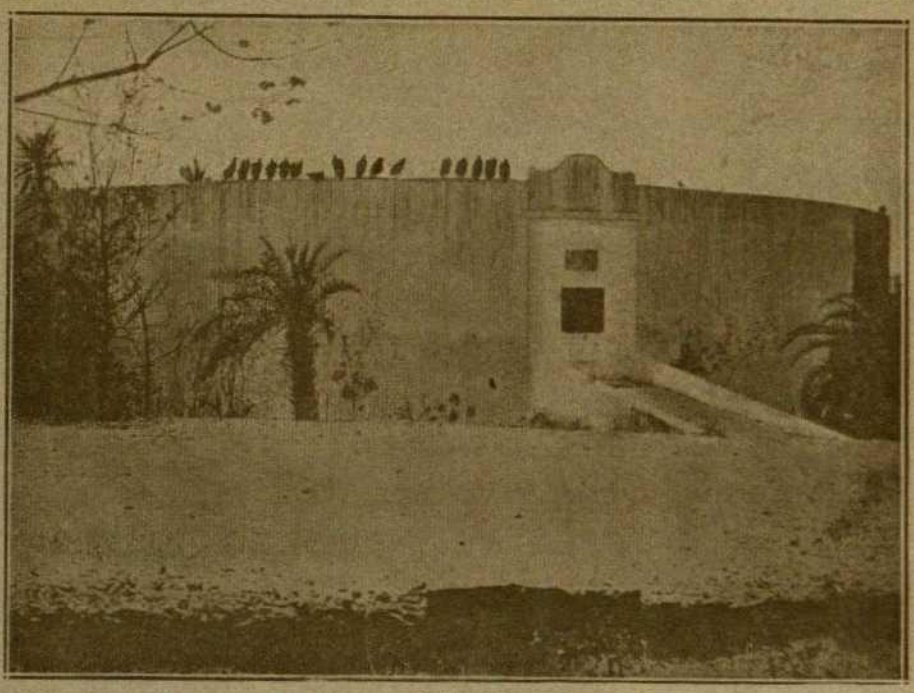

UNA TORRE DEL SILENCI A BOMBAI

SOBRE aquest hi ha una torre macissa emblanquinada; és La Torre del Silenci. Quan el corteig ha arribat a dalt comença una operació solemne. El cadàver és descobert; per una escala que condueix a una porta practicada en la muralla de la Torre, a l'alçada d'un primer pis, el cos completament nu, és enfonsat cap a l'interior. Se'l sent caure sobre una mena de reixat de ferro, com unes graelles, i de seguida l'obertura és tancada hermèticament. Els acompanyants murmuren un cant funerari i baixen cap a la ciutat.

Els corbs i els valtors es queden allà dalt i després de donar alguns volts per l'aire, es precipiten a l'interior de la Torre, la part superior de la qual és oberta, i devoren el cadàver.

EL fons de la Torre, o sigui la seva part interior dessota la reixa, és l'ossari en el qual els ossos cauen després que tota la part carnosa ha sigut arrencada a cops de bec.

Els corbs i els voltors s'entreguen a aquest festí macabre, en silenci. Quan estan tips, descansen sobre les vores de la torre, formant com una línia endolada, que es destaca sobre el blanc de la construcció. Després se'n van. El silenci més complet s'ha fet en aquella muntanya. Silenci que no serà interròmput més que per l'arribada d'un altre mort.

Als corbs i als voltors no els agrada més que la carn fresca. En l'interval de dos cerimònies fúnebres, no veureu mai un corb ni tampoc un home, als voltants de la Torre del Silenci.

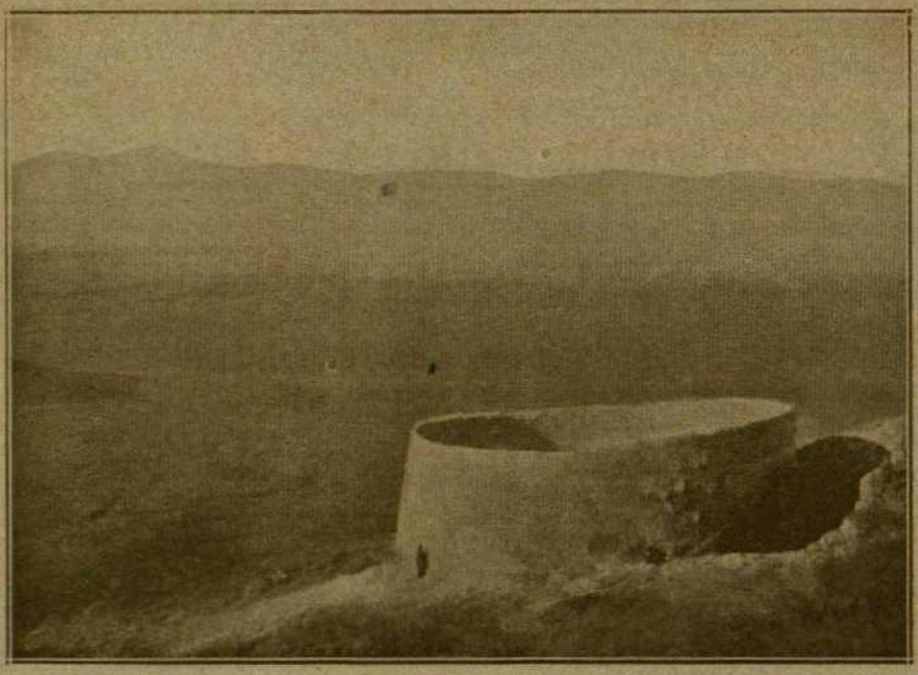

UNA TORRE DEL SILENCI A PERSIA

EL Parsi deixa el cadàver del seu parent o del seu amic i no torna més en aquell lloc, perquè sap que el cadàver ha desaparegut i que tan solament queden al fons de la Torre, els seus ossos, mesclats amb els ossos de tots els altres Parsis. S'hi acumulen, s'esmicolen i alguna vegada s'hi petrifiquen. La Torre domina la ciutat. Ningú, excepció feta dels corbs, té el dret de mirar a l'interior de l'edifici.

La muntanya sobre la qual s'eleva la Torre del Silenci, és una muntanya sagrada. Segons la teoria dels Parsis, els cossos, privats de llur ànima, són matèria corruptible i per això són entregats als ocells carnívors, perquè desapareixen abans d'ésser corromputs. D'aquesta manera tornen purs al sí de la naturalesa i contribueixen a la vida i el desenrotllament d'altres sers.

ELS corbs i els voltors que des de milers de generacions no s'alimenten més que de la carn dels Parsis, necessàriament han de tenir alguna cosa de Parsis, en llur carn i en llur sang.

En tots els països habitats per aquest poble, i especialment a l'Oest de l'Indostà, la Torre del Silenci és el complement indispensable del paisatge. Els segles passen, les multituds anònimes es succeeixen, però la tradició parsi resta immutable, com la Torre del Silenci, que avui, com fa milers d'anys, es destinada al mateix i guarda el secret d'aquella humanitat singular d'usurers i de traficants, pels quals l'ideal de la vida és devorar els llurs semblants i l'ideal de mort deixar-se devorar pels corbs.

X.

LAUSANA. Tribuna Federal. Estàtua de Guillem Tell

CENT ANYS DE PAU

UTÒPIC semblarà aqueix títol després de la gegantina lluita entre la quasi totalitat dels pobles de la terra, abrandament les guspires del qual perduren encara en mants indrets d'Europa malgrat el cansament i les ànsies universals de pau.

No obstant, al cor mateix de nostre vell continent commogut, respectada de les urpades y assalts del monstre Guerra, ha subsistit, íntegra i unida, exemple de Pau Universal, la noble Helvècia, model de democràcies i símbol de pobles lliures.

En efecte, la Providència ha preservat dels flagells de la llarga i furiosa escomesa la Confederació Suïssa i si bé repercutíen sos efectes pel raccionament alimentici o la minva de les atribucions individuals i autònomes, hom ho soportava voluntàriament davant els dols i les desgràcies de tots els seus veïns. Més encara, feliç es considerava el poble suís de poder fer el bé, en son entorn, per un sens fi d'obres caritatives des de l'expedició de paquets als presoners en son propi país i fins a la repatriació dels grans ferits!

Passats els perills d'invasió estrangera per la pau de Versalles, havem de remun-

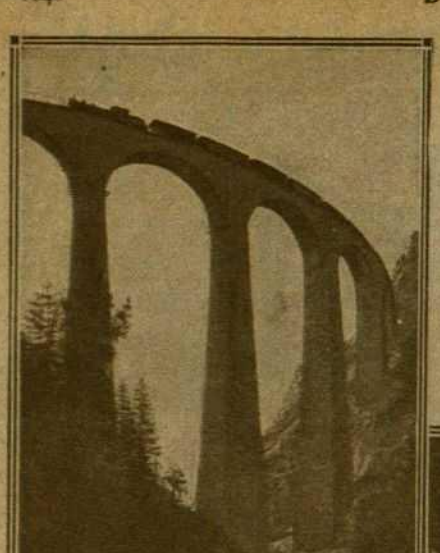

FERROCARRIL RÈTIC
Viaducte de Landwasser
(Regió de parla rumanxa)

LLAC DELS QUATRE CANTONS (Uri)
Capella de Guillem Tell

LLAC DELS QUATRE CANTONS. Ascensor de 175 m. del Bürgenstock. Al fons Lucerna

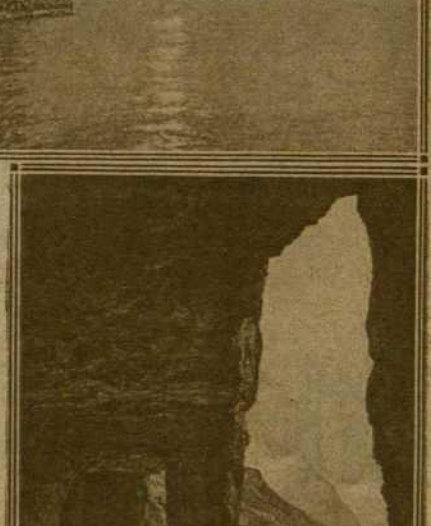

LLAC DELS QUATRE CANTONS
Carretera del Gotard. Al fons Altdorf

GRISONS. Cabanya o refugi del Club Alpí a Boval. (Regió de parla rumanxa)

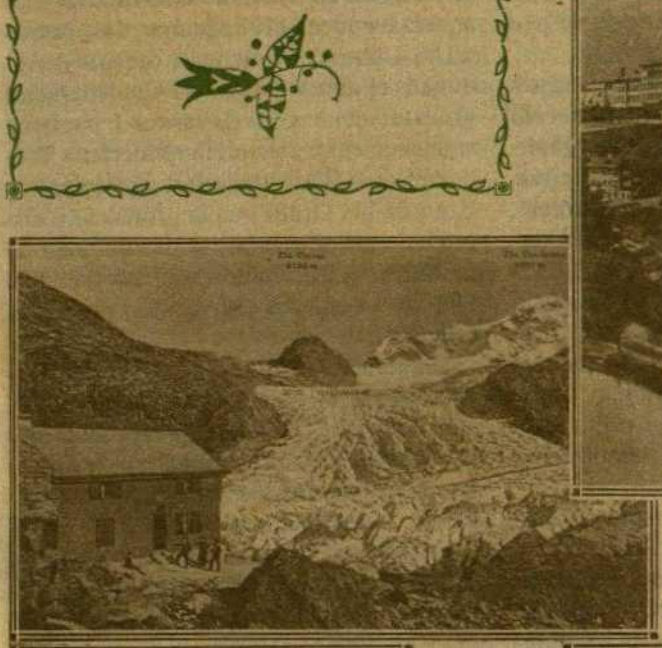

BERNA
Palau Federal

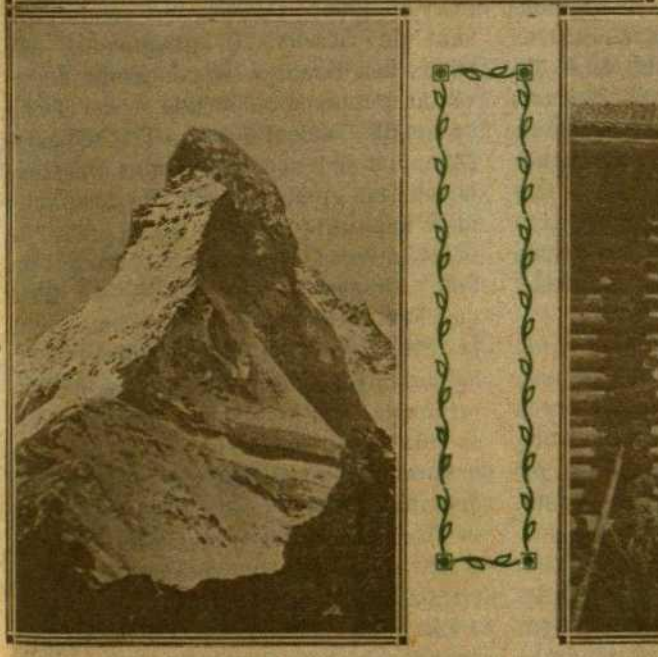

ZERMATT (Valè). La més imposant de les muntanyes suisses: la piràmide del Cervin (4.505 m.)

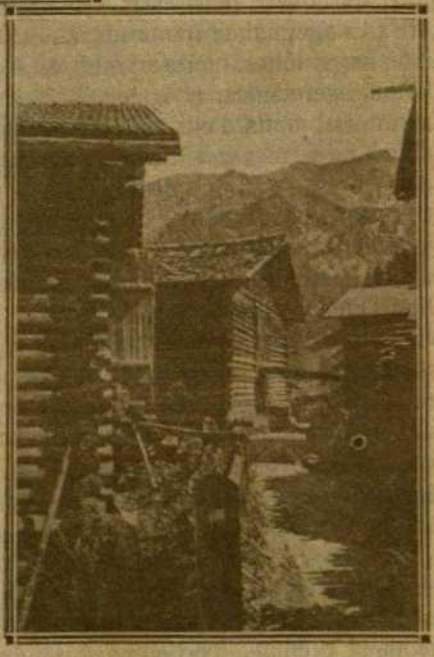

CLÀSSICS XALETS A TSCHIERTSCHEN (GRISONS).

tar més enllà del Congrés de Viena (1815) per a trobar els suïssos les armes a la mà, puix si bé sobrevingueren algunes lluites internes cap a mitjans del segle passat, bé podem considerar-les com una nuvolada d'estiu dins el llarg període de pau de tot un segle.

El resultat palès d'aqueixes llargues anyades de pau, es el grau de perfecció que ha assolit aqueix estat en sa organització interna, política i administrativa. Mercés a aqueixa bona administració, l'ampla llibertat dels 22 estats de la Confederació, formant altres tantes repúbliques, ha reforçat, si possible, la cohesió de tots els confederats des del funest agost de 1914, i això, malgrat que les races que s'escometen son les que precisament formen la totalitat del poble suís en la proporció de $^2/_3$ de germànics per $^1/_3$ de llatins.

¡Quin bell exemple per a la futura Societat de Nacions!

¡Quin ideal més noble el de transformar l'Europa en una gran Suïssa!

Si en aqueix petit estat saben entendre's i s'agermanen francesos, alemanys i italians; catòlics i protestants, és a dir, llatins i germànics; si aqueixos 22 estats autònoms, molts d'ells amb representants d'ambdues races, afirmen la germanor dels pobles i l'afinitat de les races, mancomunant les innegables qualitats de cada una d'elles, bé podem nodrir l'esperança d'una Europa pacificada, agermanada, lliure i unida tot a la vegada!

Turistes i viatjants ens han ponderat la meravellosa natura del país dels Alps: a nosaltres, catalans, ens interessarà sens dubte remembrar-ne i saber-ne alguna cosa més. No serà doncs desavinent resumir-ne son passat i recòrrer son present.

* * *

El primer d'agost és la diada de la festa nacional de la Confederació. Son orígen remunta al començ de son història i a sa fundació en 1291. Efectivament, abans d'eixa data, la Suïssa sofreix les vicissituds de les invasions dels barbres i la dominació de sos veïns: reis de Borgonya, princeps de Saxònia, Francònia, Suàbia i sobretot d'en Rodolf d'Habsburg. En aqueixa època, els habitants dels països d'Uri, Unterwald i Schwitz (aquest darrer donant el nom i l'escut a la Confederació) s'alçaren contra els invasors i pactaren solemnement d'atènyer llur llibertat. Tres homes dels Waldstäten feren jurament en la prada del Grütli i en la protecció d'una estelada nit, d'obtenir la deslliurança de la Pàtria. La Confederació era fundada. Llur divisa es viva encara: «Un per a tots, tots per a u».

Mentrestant, Guillem Tell, dextre manejador de la ballesta, vingué a Altdorf amb son fill. Gessler, governador dels Habsburg, venia precisament de fer plantar un pal en una de les places, amb un barret, símbol de la majestat imperial, al cim. Ordre fou donada als passants d'inclinar-se profundament davant de l'emblema. Passà Tell sense baixar la testa. Fet pres, immediatament fou conduït davant de Gessler. El governador que temps feia l'odiava, el condemna a travessar una poma col·locada sobre el cap de son fill. Veient dubtar a Tell, se l'amenaça, junt amb son fill, de mort immediata. En tan greu alternativa el desgraciat pare implora socors al cel, apunta i la fletxa travessa la poma sense tocar l'infant. Gessler observa una segona fletxa que Tell dissimulava i li pregunta a què la destinava:—T'hauria travessat el cor si hagués tingut la dissort de matar mon fill,—respongué Tell prèviament assegurat que sa vida seria respectada. El governador el fa tancar en un castell a l'altra banda del llac d'Uri (Vierwaldstätersee). Li condueix ell mateix, mes una tempesta ve a salvar al patriota, que un cop lliure, mata al tirà de son país.

Les lluites contra els ducs d'Austria continuaren i la Confederació fou renovada després de la desfeta del duc Leo-

pold, a Morgarten. A aqueix primer nucli federal, vingueren a ajuntar-s'hi successivament Lucerna, Zuric, Glaris, Zug i Berna (1353). Noves victòries obtingueren els confederats sobre els ducs d'Àustria a Sempach en 1386 i sobre el duc de Borgonya (Carles el Temerari) a Morat i a Nancí (1476-77). Pocs anys després ingressen a la confederació els nous estats de Friburg i Soleura (1481), seguintlos Basilea, Schaffusa i Apenzel (1501-1513).

El suïssos sucumbeixen baix la força del número i signen obligadament la pau amb el rei de França, Francesc Ir en 1516, quedant lligats i sotmesos a llur poderosa veïna per espai de tres segles. Durant aqueix temps sorgeix la crisi religiosa de la Reforma.

Els confederats es troben front a front. L'unitat es trencada i bé pot dir-se que dues Confederacions formen la Suïssa. La catòlica amb Lucerna com a capital i la protestant a Aarau. La guerra civil, les insurreccions i el desordre continuen i s'agreugen encara pel contagi de la Revolució Francesa (1789).

Els generals del Directori envaeixen l'Helvècia i malgrat l'enèrgica resistència dels bernesos, els francesos s'anexionen Ginebra i Porrentrui. Poc després, tot el territori cau sota el domini de Napoleó, el qual dóna a la Suïssa una nova Constitució (Acte de Mediació) i una relativa pau. Entretant, altres Cantons s'adhereixen a la Confederació, entrant-hi en darrer terme el Valè (Valais) Neuchâtel i Ginebra. (Congrès de Viena).

***

L'alba d'una nova era de pau s'anuncia amb la caiguda de Napoleó i la petita Confederació progressa sens discontinuar, posant-se a l'avantguarda dels pobles civilitzats. Ses institucions sofreixen diverses modificacions que les milloren, fins arribar a les que avui encara regeixen el país. (Votades en 1874):

1.er L'Assemblea Federal en el domini legislatiu, formada pel «Consell Nacional» (un diputat per 20,000 habitants) i del «Consell dels Estats» (dos diputats per Cantó o Estat).

2.on El Consell Federal, poder executiu, compost de set membres elegits per tres anys per l'Assemblea Federal i escollits entre set diversos Estats. El President del Consell Federal, nomenat per un any, porta el titol de President de la Confederació; i no pot ésser immediatament reelegit.

3er El Tribunal Federal en el domini judicial, resident a Lausana.

Des de l'any 1848, Berna fou designada com a «Ciutat Federal» amb residència de l'Assemblea Federal i del Govern. Les relacions exteriors, les Duanes, serveis postals, telegràfics i telèfons; carrils i exèrcit, son de la competència de la Confederació.

Les lleis poden ésser sancionades o rebutjades pel poble suis, directament mitjançant el dret de Referendum. Els electors suïssos usaren d'aqueix dret en la qüestió de la supressió de l'absenta; en la Convenció de Gothard, autoritzant l'Alemanya a passar sos vagons precintats a través la Suïssa cap a Itàlia i darrerament votant l'entrada de llur pàtria en la Societat de Nacions.

En tots els altres assumptes administratius i polítics, els Estats suïssos gaudeixen d'una sobirania absoluta. Així veiem el cantó de Friburg totalment catòlic i reconeguda oficialment aqueixa religió, voltat pels cantons de Berna, Neuchâtel i Vaud, on els sacerdots, monjos, etc., no poden usar llurs hàbits sinó de passatge, on les esglèsies catòliques romanen amb llurs campanars muts i on les processions no són permeses. Tota vegada, les relacions no deixen d'ésser cordials entre confessions diferentes: citem un cas curiós. Un poblet de Glaris compost de catòlics i protestants disposa d'un sol temple per als dos cultes. Mitjançant

una cortina, després de la missa, els protestants van a llegir llur Biblia i cantar llurs psalms dominicals... i els pastor i rector no deixen de guardar cordialissimes relacions!

Darrerament el cantó de Vaud, seguint al dels Grisons, prohibeix la circulació dels automòbils en diumenge, (exceptuant els d'utilitat pública) a fi de deixar passejar els ciutadans sense els inconvenients de les polsagueres!

La llengua oficial es triple: alemanya, francesa i italiana i totes les comunicacions federals són trilingües. La moneda i els segells són en llati. En les assemblees federals, els diputats pronúncien llurs discursos en els esmentats idiomes indistintament. Però, més enllà arriba encara el respecte a la parla, a Suïssa: en l'Estat dels Grisons, té caràcter oficial la llengua rumanxa, germana de la nostra. Sa semblança arriba a un grau insospitat, no sols pel nombre de vocables iguals al català, més encara per la similitud fonètica. Eixa parla s'estén solament en algunes valls (les formades pel Rhin anterior i posterior amb sos afluents) i les poblacions que la parlen no passen d'alguns milers d'habitants. En total es compten unes 40,000 persones parlant el rumanx. Aixi i tot, la Confederació li reconeix el dret d'oficialitat i li guarda sempre una actitud benèvola.

Cap català podrà travessar aquelles valls sense sentir-se commogut en llegir els noms de Sils, Alvaneu, Surava, Arosa, Cuera o Pontresina, noms de poblacions que bé podrien trovar-se al Sud de Salces! Torrents de nom Rabiosa, Nolla; indrets de nom Planura, Carrera i muntanyes nomenades alp de Nalps, piz Laiblau, piz Rondadura, piz del Ufiern, no semblen pas haver de situar-se a un miler de quilòmetres del Llobregat o del Montserrat!

***

Amb una tan ampla llibertat política i amb el caràcter laboriós dels habitants autòctons no és d'estranyar que la Suïssa hagi assolit el grau de cultura, progrès i civilització que tothom li sap. Recordem només que en 1914 era l'únic Estat d'Europa sense deute públic; avui té els empréstits interiors de guerra (despeses de la mobilització) que pugen a alguns milions.

Esguardant aquell país, no podem menys que pensar en la Catalunya de demà, proveïda de carrils, carreteres, escoles, telèfons, hotels, amb un nombre d'analfabets limitadissim, sense pobres, i amb tots els atributs que el seny i el treball català li proporcionaran; i si aquell país de llibertat posseeix unes belleses orogràfiques i hidrogràfiques que atrauen als turistes de tot el món, poc les hi haurem d'envejar amb nostre Pireneu assequible, nostre Mediterrani creuat de còmodes naus i, sobretot, amb nostre sol del migdia que sols estimem en retornar de les pluges i de les boires del Nord.

RAMON FORN, (fill).

ESCOLA ALEMANYA

AUTOR DESCONEGUT

SANT CRISTÒFOL

LA LLEGENDA DE SANT CRISTÓFOL

L'ESTRENA que fa poc ha tingut lloc a l'Ópera de Paris, de la «Llegenda de Sant Cristòfol», la nova obra de D'Indy, ens porta a recordar l'episodi musicat per l'il·lustre francès en la seva forma original, ço és, segons la forma deliciosament ingènua que ens fa Jacopo de Voràgine en la seva famosa «Llegenda Áurea».

Cristòfol era un gegant cananeu de dotze colzades d'alt, qui volent servir el més gran amo, va posar-se primer al servei del rei. Heus aquí que un dia en parlar del diable davant del rei, va veure com aquest feia el senyal de la creu.

— El rei té por del diable — va pensar En Cristòfol; — doncs vet aquí que e

diable deu ésser més fort que el rei.

I va abandonar el palau reial sortint en cerca del Maligne.

Trobant-lo en el desert li va oferir els seus serveis, que van ésser acceptats a l'acte; però tot caminant junts el gegant amb el nou amo, va adonar-se aquell que el diable anava a fer una gran marrada per no passar prop d'una creu.

— El Maligne té por de Déu — va observar En Cristòfol; — doncs Déu ha d'ésser un príncep més poderós.

I va pendre comiat del diable i va anar en cerca de Déu. I va buscar molt i molt i no el trobava en lloc; fins que un dia un hermità que va trobar pel camí, li va dir:

— Si vols veure Déu posa't al servei del teu proïsme i ajuda als caminants que tinguin necessitat de passar aquest riu.

En Cristófol ho feu així, i oferia el seu ajut a tots els qui havien de passar d'una banda a l'altra; quan veus aquí que una nit va oir una veu de nen que des de l'altra banda el cridava. En Cristófol surt de la seva tenda i no veient ningú se'n torna a dormir; però tantost s'havia ajegut ou novament la veu d'aquell nen que el cridava. El gegant s'alça de nou i veu llavors un nen petit que li demana que el passi. En Cristòfol se'l puja a l'espatlla i es fica al riu. Però com més avança observa que el nen que porta a sobre es fa més pesant; i a l'hora en què fent un suprem esforç, En Cristòfol pot assolir l'altra vora i deixar el nen a la riba, li digué:

— Ai, petit, hi com pesaves! Semblava que portés damunt l'espatlla tot el món sencer!

— Tu el portaves, realment — respongué el nen, — i en prova de la veritat del que et dic, planta el teu gaiato prop de la teva tenda i demà ves-lo a veure.

A l'endemà el gaiato s'havia convertit en una palmera plena de dàtils.

I En Cristòfol (d'aquí li ve el seu nom) va conèixer llavors que havia portat a Crist damunt les seves espatlles.

LA SALVACIÓ DE NICOLE

Novel·leta de **PAUL BOURGET**

(Acabament)

VI

Mentre aquests esdeveniments es precipitaven amb la rapidesa semifantàstica de les hores crítiques, en les quals tot el treball amagat de moltes setmanes, de molts anys alguna vegada, resta de cop descobert per a sorpresa de les mateixes persones en les quals el mateix treball s'ha complert. ¿A què es dedicava l'inconscient obrer d'aquesta catástrofe, aquell Bassigny el patern desvetllament del qual produïa, sens adonar-se'n, el resultat estrany de fer que es realitzés precisament el que ell volia evitar costés el que costés?

—Costés el que costés! — eren principalment els mots que ell pronunciava en sortir de l'hotel Jançon; però resolucions d'aquesta importància més aviat es prenen que no s'executen. Governar la voluntat d'un altre sempre és difícil, fins i tot quan aquest altre és un noi o una noia sobre els quals s'exerceix l'autoritat reconeguda d'un pare o una mare que els manen cridant. Si es tracta, doncs, d'algú a qui s'ha d'amagar, de cop i volta amb molta cura, l'apassionat interès que se li té, què fer? ¿Com imaginar un medi eficaç sens ésser revelador? ¿Quin plànol combinar perquè no es descobreixi el motiu que a hom guia?

Adreçant-se, com havia fet, a la mare, Bassigny havia anat de cop fins a l'extrem de ço que es podia permetre. Ja hem vist quins pensaments havia despertat en Nicole. Encara que ignorava el primer efecte de sa intervenció, tenia prou experiència de la vida per a cuidar de no desvetllar les suspicàcies de sa filla amb una segona correria. Només de pensar-hi tremolava de por. Havia comprès en sa conversa amb Mme. Jançon, que aquesta dona tan poc escrupolosa en ses galanteries, havia aconseguit mantenir intacte en la creença de Nicole la seva imatge. Creença fallaç, quasi amagada, fonamentada en una il·lusió!... Amb tot el pare vertader havia considerat duríssim de fer-ne menció, i així mateix contraproduent per al seu projecte. Mes si l'escrupolositat li impedia actuar més lluny per la part de sa filla, ¿no podia vigilar el jove, la culpable indiscreció del qual li havia mostrat el perill que amenaçava Mme. de Moniot, aquell Màxim de Portille que havia tornat a veure a la sala gran de casa Mme. Jançon, amb certa tremolor menyspreadora? Era molt probable, seria cert que aquest minyó no patollava solament en aquesta intriga. En aquest cas ¿si ell, Bassigny, arribava a averiguar i a tenir la prova que el jove mundà s'entenia amb altres distretes, i donava aquesta arma a Mme. Jançon per acabar de convèncer a Nicole que el sentiment del seductor era insincer?... Això serví de pretext al pare inquiet, perquè intentés una novella provatura, que no s'adeia gens amb son ordinari modo de fer. Provà de buscar en quina casa del carrer de Mont Thabor, Portille llogava l'habitació secreta de la qual havia parlat a Pau Richardeau, son digne confident.

Bassigny era un *gentleman* en tota l'expresió de la formosa paraula que els anglesos han tingut l'honor de trobar i imposar, mentre nosaltres ens deixem que desaparegui l'antiga fórmula de nostres pares *l'home honorable*, que també importava aquest escrúpol en la selecció dels mitjans, aquesta puritat envers ell mateix, aquest honor íntim que temps reculats exigia a un mariscal de Turena guardar la paraula a uns bandolers. L'*home honorable* o el *gentleman* refusaven instintivament, en el pare de Nicole, els procediments d'una inquisició que sempre necessita transaccions de consciència amb inferiors. Afegim que si traspassà aquestes repugnàncies fou amb una turpitud suprema. Ella palesava de quina manera sofria sa delicadesa amb el procedir al qual l'arrossegaven uns mòbils més profunds que el desig de denunciar la duplicitat de Portille. Era, senzillament, el rampell quasi animal de l'home que es llença dins d'un incendi per a salvar el fill sortit de la seva carn que està en risc de mort.

Bassigny volia assegurar-se que Nicole mai no aniria al lloc on l'altre l'havia convidat, i, en cas que hi anés, ésser ell també allí, impedir-li materialment d'entrar, d'acostar-s'hi, en una paraula, de perdre's. Com? No ho sabia; era un projecte de dement. ¿Pot raonar-se quan tot el cor està excitat? Y el seu ho estava tan profundament, tan absolutament, per l'apassionat desig d'arrancar sa filla a l'adulteri, que barraria la porta que ella intentés travessar per anar a trobar el primer amant amb son propi cos!

Des de la tarda, doncs, en què havia anat a visitar la seva antiga amiga començà d'examinar aquell carrer solitari, escollit per Màxim com a lloc de ses aventures galants. Caminava per la vorera, esguardant totes les cases amb la major atenció, de què era capaç. ¿Com fou que no recordès que ell mateix en temps de ses relacions amb la mare de Nicole, havia llogat, a més de sa llar coneguda, un asil semblant en un altre carrer, ara desaparegut, el nom del qual, si ara l'haguessin pronunciat en veu alta li hauria fet tant de mal? ¿Com oblidar que aquella filla, l'esdevenidor moral de la qual en aquest moment estava en joc, havia sigut concebuda en tals condicions de fallàcia i de misteri? Ella havia nascut d'un encontre d'aquests en els quals l'home arriba inquiet, girantse com un lladre per espiar si el seguei-xen a on la dama arribà en cotxe, tira-

des les cortinetes, amb agençament obscur i un doble velet sobre la cara. Mai la responsabilitat en què incorre una parella criminal transmetent la vida enganyosament, havia colpit el pare de Nicole com en aquest instant. Mai tampoc havia realitzat amb una evidència més punyent, ni en el mateix llit mortuori de sa filla legítima, aquesta dura llei de l'herència que fa que surtin en nostres infants nostres tares físiques, i amb igual certesa nostres tares sentimentals. Si Nicole s'havia deixat requerir per Màxim de Portille, si s'havia sentit inclinada cap al món de les emocions prohibides, cap a la febre perillosa de l'amor culpable, què tenia d'estrany? L'ànima de sa mare reapareixia en ella; l'ànima de son pare, també. Els mateixos desigs que ell, Bassigny, havia sentit i inspirat, encenien aquella sang, sortida de sa sang; bategaven en aquell cor emanació del seu; consumien aquella existència. Li acudí la idea terrible que alguna d'aquelles obertures que ell mirava, s'obria a una cambra en la qual una altra filla seria concebuda per la seva filla, semblant a ella, semblant a la mare! No res menys sa observació continuava tan perfecta com si no haguessin rodolat pel seu enteniment aquelles cruels pensades. Anava i venia dient-se davant alguna casa: — Aquella no ho és... — I davant d'una altra: — ¿Si fos aquesta? Reclamava l'ajut de tots els coneixements adquirits per una llarga experiència, per a jutjar segons l'aspecte d'una porta cotxera, segons l'interior d'una cambra vist per la finestra, segons la fesomia del porter, el caràcter suspecte o no de cada una d'aquestes edificacions tan semblants de primer cop d'ull, tan diferents de segon. Finalment, ses sospites es fixaren en una d'elles que feia cantonada amb el carrer de Mont Thabor i un dels altres carrers que la travessen. Deduí de son examen que podia tenir dues sortides: una en cada carrer; mes, com averiguar-ho? Per enterar-se'n, de cop pensà en oferir diner al porter per obtenir aquesta clarícia; però més tard pensà que era menysprear-se massa, degradar-se a tan innoble acció. Preferí preguntar-li senzillament i oberta, tot dient-se: «Si Portille és un de sos llogaters, potser ho és amb un nom fals, i aleshores no en trauria res en clar. Si Portille ha llogat amb son veritable nom, serà son còmplice i negarà. En tal cas restarà sorprès. Jo m'adonaré prou de la sorpresa i, si arribo a treure'n alguna cosa més, amb tot no hauré tornat un pillastre encara més pillastre.»

Es veu que el matrimoni, la vida familiar i el sojorn al camp no són condicions propícias perquè es facin bons policies. Però certes rectituds, de vegades, són habilitats supremes que desconcerten la previsió; ¿hauria estat més afortunat Bassigny obrant amb astúcia? El resultat sembla provar força que no, puix a sa pregunta: — ¿És veritat que M. Portille té un recer aquí? — la mirada, estranyada un moment, de l'home interrogat tan bruscament, fou la resposta més decisiva que podia esperar l'interrogador.

—No conec en la casa ningú que porti aquest nom — deia, amb tot, el porter que ja s'havia retornat, i esgarrapava el curiós amb uns ulls tornats insolents i impenetrables, — ningú absolutament.

— M'havien dit que era aquest número — respongué Bassigny, que ja no insistí més; — m'hauran enganyat. — I a part, per ell mateix: «És aquí. Aquest porter contarà a qui vingui que un senyor sospitós ha vingut a fer-lo enraonar. ¡Millor! I si Portille agafés por?... A no ser que, un cop advertit, es mudi per canviar el lloc de sos encontres. Però d'aquí aleshores Mme. Jançon haurà treballat. La principal qüestió, tal com s'han posat les coses és guanyar temps. La por de Portille quan sàpiga que li hem descobert el niu, ens assegura algunes setmanes.

L'enquesta domiciliària havia conduït a una conclusió encara massa hipotètica, perquè aquell home desgraciat no busqués un altre medi de contenir l'ansietat imaginativa que l'obsessionava. Li semblava que si podia tornar a veure Màxim de Portille, a ell i a son amic Ri-

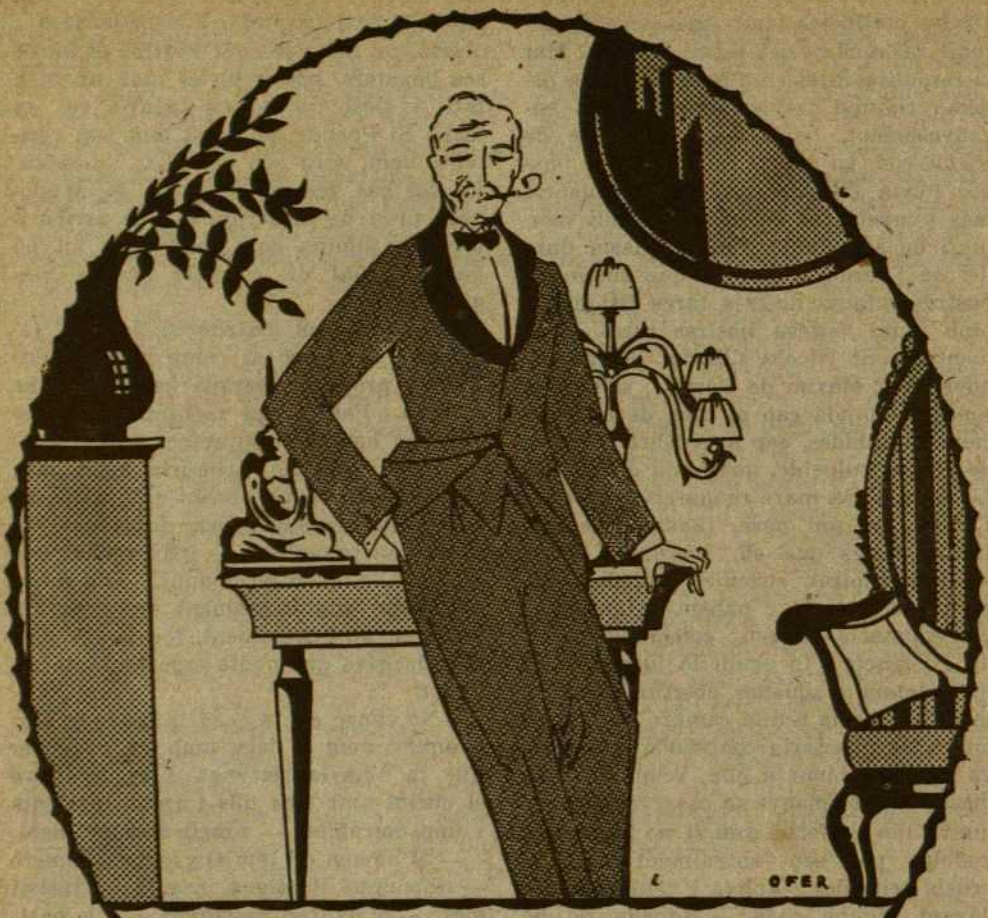

¿Quí sap si ella no haurà vist immediatament en Portille?...

chardeau, coneixeria, solament veient-los alguna cosa més positiva sobre el resultat dels passos que Jançon devia haver fet, per ordre de la seva dona, prop de son gendre. Malgrat de donar-se compte Bassigny que aquests passos no s'haurien pogut fer amb la precisa rapidesa, i que ni que s'hi haguessin fet, les conseqüències no apareixerien fins més tard, anà al círcol a passar la vetllada sostingut per aquesta quimèrica esperança:

—¿Quí sap si Jançon no ha pogut veure Moniot o si Moniot no ha pogut parlar amb Nicole tot seguit?... ¿Quí sap si ella no haurà vist immediatament en Portille?... ¿I en aquest cas haver pogut mostrar a aquest graciós una fredor suficient per a fer-li compendre que tot s'havia canviat?

En tals infantívoles suposicions despengué son temps — de les nou de la nit a les deu del matí — pujant i baixant les escalinates, llambregant per sales i saletes, el menjador, la sala de billar i la de bacarrat, sense trobar ni l'un ni l'altre dels dos joves.

¿Què li hauria ocorregut si hagués pogut imaginar que el Màxim de Portille que de tal manera ell buscava, es recolzava en aquell mateix moment en la barana d'una llotja, a Varietats, tranquil, somrient, enlluernador, i que pronunciava de baix en baix paraules tentadores a l'orella de Nicole sota la indiferent mirada del marit?

L'absència d'esdeveniments augmentaren la nerviositat de Bassigny en la nit i el dia que seguiren. Aquest dia l'esmerçà anant del círcol al carrer de Mont Thabor. A dos quarts de sis, incapaç de suportar més aquell estat d'ignorància total, tornà al carrer de Montalivet. Mme. Jançon que s'estava a casa, el rebé en la mateixa saleta de la vigília, mes aquesta vegada estant ella així mateix nerviosa i contorbada. Acabava d'anar-se'n el seu gendre. En quatre paraules posà a Bassigny al corrent dels incidents que acabava de conèixer: la conversa, més aviat disputa, entre el marit i la jove esposa, la rebellió d'aquesta, sa inexplicable actitud, aquesta sortida sobtada, semblant a una fugida, com Moniot fou descobert per Nicole, mentre l'espiava. Una mica apesarat i furiós ensems havia vingut a contar-ho tot a la sogra en aquell mateix seient.

—M'en penedeixo de no haver seguit la vostra primera idea — acabà. — Sí, hauria d'haver manifestat a Nicole tot el que m'havíeu dit, l'abominable indiscreció de Portille . M'hauria cregut... mentre que ara...

— Ara? — preguntà Bassigny amb el cor oprimit.

—Doncs sí, es creurà que jo vull sostenir el que digué mon marit. Em preguntarà de qui sé tants detalls. ¿Potser ja sap que m'heu parlat? Segurament que sí. Anit veié a Portille al teatre. I com que amb ell us creuàreu aquí, segurament va reconèixer-vos. Endevinaria que veníeu a contar-me sos propòsits de la vetlla, ara ho entenc, i ens passaria al davant contant-li alguna història. Jo què sé quina!...

—Més si jureu a Nicole que li dieu la veritat — féu Bassigny, — ¿creieu que pugui dubtar entre vostra paraula i la d'aquell home?

— Ahir, hauria dit que no — afirmà la mare, — però avui, tinc por... — I afegí amb una veu que mortificà al que l'escoltava — ... tinc por, por que hagi remogut el seu cor, aquella confiança absoluta que m'era tan amable, tan preciosa...

Callà. La imatge del petit Roland de Brèves acabava de travessar sa imaginació. Ni que Bassigny desconegués el lloc escandalós que ocupava aquell camarada de Màxim en la intimitat del matrimoni Jançon, sa primera mirada li havia ensenyat que aquesta dona, abans tan lleugera, malgrat de l'edat no havia renunciat pas a l'amor.

El silenci sobtat que seguí al punyent «Tinc por» fou interpretat per ell en sa trista veritat. A punt d'entrar en lluita aferrissada amb el possible amant de sa filla, la mare tenia por que aquest home no la denunciés a ella. No hi ha paraules per a expressar aquesta mena d'impressions ni per alleujar-les. L'actic còmplice dels primers desgarriaments de la mare culpable restà commòs, davant aquesta angoixa muda, per una pietat que tingué la delicadesa d'amagar. Després sentí por ell i tot en veure que sa amiga prosseguia:

—Veureu, jo conec Nicole. Trobo en ella tantes coses meves! Quan era petita i s'entossudia ningú no sabia la raó de la seva raresa. Tinc por que el seu marit l'hagi agafat malament, i en un moment d'exasperació ¿què no serà capaç ella de fer?...

—¿Suposeu que ella pot pendre per amant aquest home, per la follia d'un despit?...

La mare tingué a flor de llavi una resposta que no pronuncià. ¿Tenia necessitat de formular-la perquè Bassigny l'entengués? Acabava de passar entre un i altra un record, el d'un rival del qual ell

devingué gelós i a causa del qual Mme. Jançon i ell havien tingut les més fortes escenes de sa convivéncia. Ell es recordava que sa dolorosa exigència havia desvetllat en sa amiga una rebellió tant més exasperada com més imperiós i dominador es manifestava ell. I s'havia preguntat, després, moltes vegades, si no hi havia contribuït a llançar-la en braços d'aquell home, on sabia que havia anat a raure, sobreexcitant en ella aquest sentiment de revolta que ara vibrava en la filla, com abans vibrà en la mare, tan cec, tan impetuós, tan capaç de les pitjors barrabassades. La frase que Mme. Jançon no havia pronunciat era ben clara: «També jo, quan tenia vint-i-cinc anys, vaig admetre un amant pel furor del despit.» La desesperació del veritable pare davant les fatalitats de les quals trobava sempre l'amenaça al seu entorn d'aquells dos dies ençà, esclata en aquest crit que emeté al mateix moment: «Què hi farem?» crit de descoratgement al qual féu d'eco la veu de la mare repetint: «Qué hi farem?» Ambdós restaren immòbils dins el crepuscle que els anegava amb sa malenconia, recordant hores semblants, acabament d'encontres, en les vesprades quan l'agonia de la llum envoltava ses últimes carícies ¡Que car el pagaven aquest passat llunyà!

VII

—I no puc, amb tot, vigilar des de la vorera del carrer de Mont Thabor, per agafar-la pel braç, si ella compareix allí, i privant-la d'entrar!... — pensava Bassigny, en deixar l'hotel Jançon i aquell cruel diàleg.

Sabia que una determinació semblant era extraordinària i tanmateix extravagant. Durant aquella vetllada i aquella nit es demostrà no sols una vegada, ni vint, sinò cent, que tal empresa a més d'ésser perillosa era inútil. Ho havia comprès al primer moment: quan Màxim de Portille es donà compte que l'espiaven degué canviar el lloc de les entrevistes. Això era ben senzill. Així i tot l'instint de l'acció física és tan violent en determinades crisis, que l'endemà, des del matí, el pare de Nicole trepitjava, com la vigília, les aceres del carrer de Mont Thabor. Esguardava l'entrada de la casa suspecta, de la qual dubtava, de totes maneres. Anava i venia mirant els aparadors d'algunes botigues d'aquell carrer poc comerciant, indefinidament enfonsat el cap en les pells del coll de l'abric, això que la matinada autumnal era més aviat temperada, per mor de que no el coneguessin. Regirava amb la mirada tots els fiacres que passaven. Era una d'aquestes parades que solament són capaços de suportar els amants i els engelosits hores i més hores, estranyes hores en les quals sembla que l'espera paralitza i sobreexcita ensems les forces íntimes de la vida. La dona benvolguda pot venir i aquesta possibilitat és suficient per a enfebrar tot l'ésser que, per espai de cinc minuts, oscilla entre l'esperança i la desesperança, el dubte i la certesa, el desig i la temor. Aquestes emocions acres i fortes les havia experimentades Bassigny quan estimava Mme. Jançon. Les retrobà en aquella cantonada de carrer, ennoblides i alhora exasperades per tal que no esperava ja, com allavors, una dama cobejada la imatge de la qual removia ses baixes passions... L'espera d'avui era el deixondiment de les més altes components de sa natura en expiació de ses alegries i ses dolors passades. Era també una completa satisfacció donada a aquesta passió paternal, bategant en ell fins al paroxisme. Es troba una delícia particularment intensa en el fet de procurar per algú que l'ignora i l'ignorarà sempre. Aquesta delícia la fruïa Bassigny plenament entre tantes amargors i a desgrat d'elles, i en el silenci del carrer que pocs transeünts travessaven, queia l'estat de somieig emotiu, en què totes nostres llàgrimes tremolen al caire de nostres ulls, tota nostra tendresa al de nostra ànima, a la idea de la criatura feble i desarmada que estem disposats a defensar i de la qual imaginem, amb una pietat colpidora, amenaçada la fragilitat.

Fou arrabassat bruscament per aquest semi somnambulisme que devia haver previst com a possible, tota vegada que tal possibilitat era l'únic motiu plausible de son aguait en aquella acera. Així i tot, l'esdeveniment el sacsejà amb un sobressalt veritable de sorpresa, quasi d'estupor. L'excés de raciocini i de sentimentalisme impedeixen que nostre esperit es mantingui afinat amb el diapasó de la realitat, i si tal realitat sorgeix en semblants moments de massa plenitud interior, llança nostres potències volitives en el desordre més complet. A l'encreuament del carrer de Castiglione i del de Mont Thabor Bassigny acabava de veure Màxim de Portille.

El jove avançava a passos descuidats i tranquils, com un galant minyó que té un bell nom, una bella fortuna, una bella fesomia i que en una bella matinada de tardor se'n va a donar ordres perquè li tinguin arreglada l'habitació on ha de rebre la visita de la bella amiga. Com a tal considerava ja a Nicole. ¿El blau missatge en què ella imprudentment havia anunciat sa visita (i en quin lloc!) podia interpretar-se altrament? Caminava, amb les galtes rosades, els ulls alegres, esprimatxs i flexible amb matinal abillament sobre el qual no duia pas abric. Portava a la mà una garba de roses comprades a una florista de prop d'allí, i de quan en quan flairava l'aroma del ramell, els pètals del qual, rossos o grocs, rosats o pàllids, esbadellarien, esclatarien aviat, s'entebiarien a l'escalfor de la cambra on compareixeria Nicole. Si el cor de Màxim, corcat ja per la única experiència del gran vici parisenc, tenia setanta anys, sos sentiments només en tenien vint-i-cinc, i engoludia son desig amb aquell perfum que de seguida acompanyaria la sabor dels moments cobejats.

Bassigny que el veié venir, solament tingué temps d'entrar a la més propera botiga. Era el despatx d'un enquadernador, molt reduït, però sortosament uns cartrons extesos tapaven l'aparador. Aquesta mena de paret interposada entre el vidre i l'interior de la tenda impedí que Portille, amb tot i haver donat una llambregada distreta a la frontalera, reconegués Bassigny. Tot just hagué passat el jove que aquest darrer, no fent cas de l'admiració del botiguer, deixà sobre el taulell l'enquadernació que havia pres per dissimular, tirant-se al carrer. Tingué el temps just per a veure com Màxim desapareixia precisament dins la casa de dues entrades, el porter de la qual havia interrogat la vetlla anterior.

—Certament és allí on té l'habitació — es digué. — Hi porta flors per rebre-hi una dama... ¡Mentre aquesta dama no fos Nicole!

Proposar-se tal qüestió era no poder-se moure en tot el dia d'aquella cantonada per poder-ne vigilar les dues entrades que donaven una a cada carrer. Cridà un cotxer de punt que menava un carruatge. Obirà un hotel de dubtosa aparença a prop dels quatre cantons i féu detenir el cotxe al davant. Era el lloc on cridaria menys l'atenció l'atur estacionari del vehicle. Donà una moneda d'or al cotxer encarregant-li que, si algú li deia res, contestés que esperava un viatger. Allí tancat en aquell cupé de lloguer de vidres bruts, rònecs coixins i tapís gastat, començà de mirar els dos carrers amb un esguard febrosenc d'inquietud. ¿Quant temps estigué així, mig tirades les cortinetes, enganxat el front al vidre del darrera? No ho hauria pogut dir. En tot el dia no havia pres altra cosa que, de matí, una tassa de te sense ni sucar-hi un tros de biscuit. L'enervament del dejuni, augmentava sa torbació moral. Quasi a l'ensems que prenia aquell punt d'observació veié a Màxim de Portille que reapareixia per l'entrada del carrer de Mont Thabor, enraonant amb el porter. Aquest probablement descrivia el visitant de la vigília al seu llogater per advertir-li que havia de malfiar-se'n, car el jove semblava cada vegada més contrariat, en sentir aquell discurs. Acabà per arronçar les espatlles amb un gest que significava son despagament i, ensems, votuntat de passar per tot. I se n'anà, però ara amb posat de preocupació, per retornar prop de tres hores més tard.

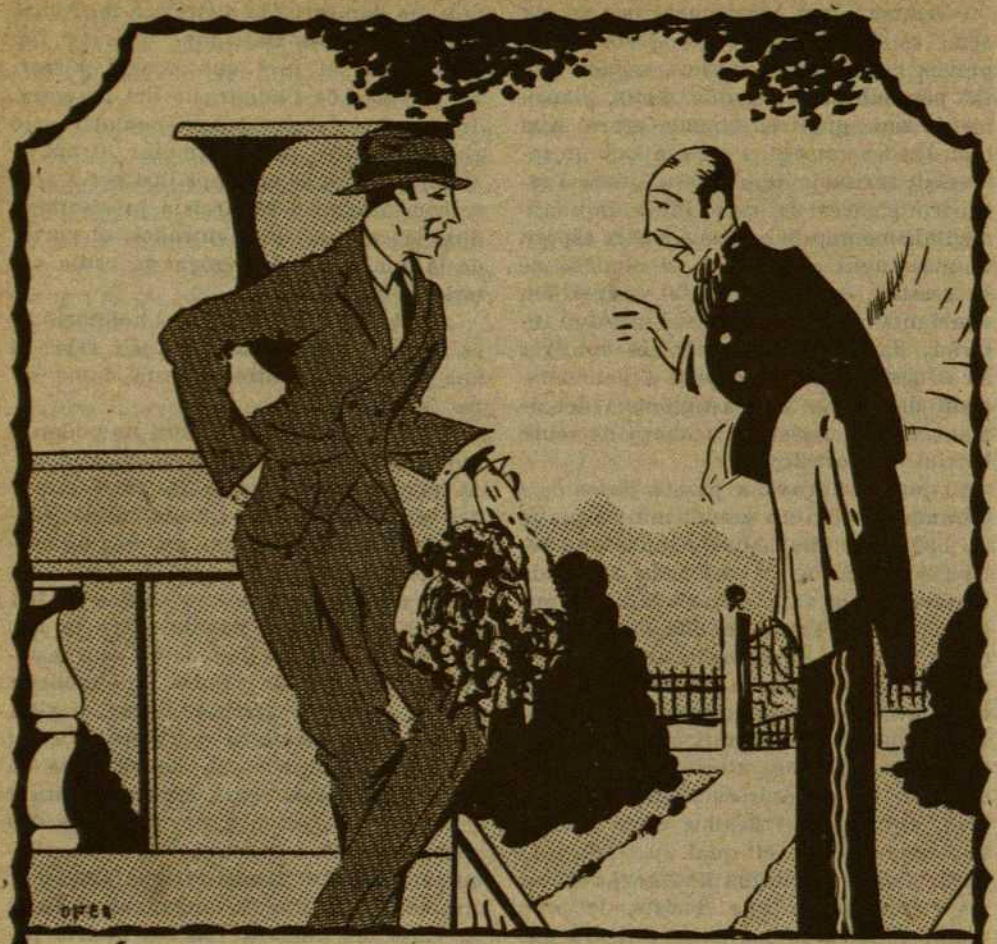

... Màxim de Portille que reaparelxia per l'entrada del carrer de Mont Thabor, enraonant amb el porter...

Parlà novament amb el porter còmplice, i entrà a la casa per no tornar-ne a sortir.

El cor de Bassigny bategava amb perill de rompre's, la sang li cremava les venes, sa gola es contreia. Ja ho veia: l'instant de la cita donada per Portille (fos la que fos, la dama), estava a punt d'arribar. Tampoc aquesta vegada l'enganyà el pressentiment.

Son cor reboté a cops accelerats, perdé l'alé, un tremolament l'estremí de dalt a baix: Nicole desembocava allà baix a l'extrem del carrer transversal. Venia

indubtablement del jardí de les Tuileries a l'altra banda del qual devia haver deixat el cotxe. Anava de pressa, amb aquell pas tímid i decidit al mateix temps d'una dona sostinguda solament pels nervis tensos en l'execució d'un projecte semblant a un suïcidi.

Havia descuidat les precaucions de rigor en una semblant aventura, a la qual l'empenyien l'amor propi excitat i el frenesí de la revolta.* Son velet curt no era més espès que ordinàriament; ni més obscur son abillament. Solament la pallidesa de sa cara revelava la naturalesa dolorosa de les impressions que travessava, pallidesa boi lívida, que sobtadament s'empurpurà amb una onada de sang en trobar, a deu metres de la casa en què Màxim l'esperava, algú que amb la mà li feia senyal que s'aturés. Reconegué l'home que feia quaranta vuit hores l'obsessionava amb sa intromissió en sa vida íntima, el mateix Bassigny. Fou tan forta la sondrogada, que tanmateix s'aturà, immòbil d'estupor, davant el personatge, les faccions alterades del qual, els ulls suplicants, el gest espantat, testimoniaven una profunda commoció. I amb una veu alterada, però clara, ell començà a parlar-li:

—No, no hi anireu... — implorava; — no fareu aquesta bogeria... No hi anireu...

—Senyor — replicà ella, havent recuperat una mica de sang freda, — no entenc el que voleu dir. Feu el favor de deixar-me passar, vos ho demano...

L'extraordinari propòsit d'aquell estrany, que només coneixia d'haver-lo vist cinc minuts a casa de la seva mare, li donava l'extremiment del terror que se'ns apodera quan ens trobem davant un exaltat que sabem mancat de raó. No sabia què pretenia ell, i, en tal moment, li feia la mateixa por que un boig. La temença canvià en còlera indignada quan sentí que li deia:

— Escolteu-me, vos conjuro. Es vostra consciència qui parla per ma boca. En nom de vostre fill no aneu a on aneu... El Màxim de Portille que us espera en aquesta casa — com podeu veure, ho sé tot, — és un home abominable, un miserable indigne de vós, indigne de que li sacrifiqueu el que voleu sacrificar-li, vostre honor, vostre esdevenidor, la vostra estimació mateixa, la del món, potser un dia la del vostre fill...

— Vos repeteixo, senyor — interrompé Nicole, — que no sé què voleu dir, i que sé com detenir una dama al mig del carrer, sola i indefensa, per parlar-li com ho esteu fent vós, per insultar-la, és una acció indigna d'un home educat...

— Jo insultar-vos?—féu Bassigny, amb to tan dolorós que, malgrat sa revolta, la que de tal guisa l'interpellava en fou sobresaltada. — Insultar-vos? — repetia. — Jo que donaria tota la meva sang gota a gota per fer-vos feliç, respectada, honorada, digna d'ésser-ho sempre!... ¿Insultar-vos? Però no veieu que per parlar-vos com ho faig, per permetre'm el que em permeto, es precís que us hagi consagrat els sentiments més pregons, més desinteressats, i així mateix més delicats...— I posant en el darrer clam de desesperança tota sa tendresa: — ¡Què més hauria volgut que no haver-vos de dir mai això! Havia anat a veure la vostra mare per a pregar-li que us parlés ella mateixa, que us repetís la conversa que l'altre dia vaig sorpendre entre Màxim de Portille i un dels seus amics... Aquest home assegurà que vós l'estimàveu i aviat féreu la seva amiga. Ell digué el lloc; així és com he sapigut jo aquesta adreça. — Senyalà amb la mà la casa. — Ell mateix ensenyà vostres records, si en voleu una prova, un ganivetet d'or que li havíeu regalat, amb una data. Vaig restar profundament apesarat de veure com tan jove, tan pura, tan delicada, vós mateixa us deixaríeu agafar al llaç, perdent-vos per sempre i per tal falsari; veu's aquí perquè vaig anar a veure la vostra mare i perquè sóc aquí... ¡Ara repetiu-ho que us he aturat per insultar-vos!...

Nicole de Moniot havia escoltat aquell parlament apassionat com s'escolta una veu en somnis. Hom percebeix la realitat dels sons que arriben, i, ensems, hom en dubta.

Emanava d'ell com una súplica de do-

lor. Sa veu recercava en la consciència de la jove dama els llocs que ella no havia volgut veure, i que es desvetllaven a mesura que parlava l'altre. Es sentí remoguda fins a les entràmenes. Alhora, l'anomalia del sentiment que inspirava, del qual no podia dubtar, ni que mai l'hagués sospitat, l'estranyava molt. El desinterès exaltat del desconegut la commovia més per tal com li era desconeguda la causa del tot, amb tot i que ella l'ha vista aquella exaltació, i l'havia palpat, si val a dir-ho, el desinterès. Tampoc podia dubtar que Màxim havia tingut la conversa, a què s'havia referit son interlocutor. ¿Com hauria pogut saber-ne el detall del ganivetet d'or amb la data, si Màxim hagués estat discret?

Maquinalment, mentre Bassigny anava parlant-li, havia tornat a caminar, però en sentit invers al de la vinguda. Girada l'esquena al carrer de Mont-Thabor, es dirigia al de Rívoli i a les Tuileries, i heu's aquí que exclamà, resumint en una pregunta tot el disgust de què l'havia curullat aquella escena ininteligible:

— Però, senyor, ¿qui sou vós per a pendre-us el dret d'ocupar-vos de mi d'aquesta manera?...

De cop no li va respondre, ell, solament la cobrí amb un esguard tan tendre, tan rublert d'afecció, que ella hagué de girar els ulls.

— Què us importa? — digué, ara amb veu tremolosa.—Si caiguéssiu al mar des d'un vaixell i un home es tirés a l'aigua per salvar-vos, ¿li demanaríeu amb quin dret obrava talment?... Deixeu-me haver-vos salvat i remerciar-vos... Es tot el que vos demano...

En aquest precís moment, per primera vegada, la veritat aparegué com en un llamp a la filla de Mme. Jançon. Sobtadament acabava d'identificar l'home que li parlava amb tan commosa exaltació i l'home que, quan era petiteta, un dia que jugava als Camps Elisis l'havia cridada pel nom, ni que ella no el conegués, i l'havia abraçat plorant; i repetia de baix en baix i tremolosa pel que entreveia:

— Però, qui sou? Qui sou?...

— Ah!— exclamà ell, incapaç de contenir més temps l'emoció que l'omplia i confessant en un mot el secret que havia jurat callar, — no ho sents, filla meva?...

VIII

Màxim de Portille no ha comprès mai perquè després d'haver-se compromès tan gosadament amb un missatge que en un procès de divorci hauria arrencat una condemnació als jutges més indulgents, Nicole de Moniot l'havia fet esperar debades tota una tarda sense anar a veure'l. I encara entengué menys que li refusessin l'entrada, quan anà per veure-la a casa seva, després d'aquella sentada de mortificant decepció, ni que ella li parlés amb el pitjor dels menyspreus quan, en trobar-la, volgué demanar-li una explicació de son sobtat capgirament. Sa mala humor de bona gana es venjaria d'aquest procedir estrany que ell quàlificà clarament, si no elegantment, amb l'enèrgic mot de «porqueria», tot mostrant als amics el paper blau, acompanyant-hi un somrís revelador. Mes té por de provocar amb Albert de Moniot cap qüestió, puix sap que restaria en desgraciada situació, davant i tot de sos companys de club. S'acontenta, quan s'escau de sonar en la conversa el nom de Mme. Moniot, de dir en son llenguantge:

—Quina peça! ¡que satisfet estic d'haver-los plantat, a ella i al ximple del seu marit!. — La qual cosa no l'impedeix de trobar-se malament i, per confesar-ho tot, d'obrar com una criatura quan l'atzar el posa davant Mme Jançon.

Si no pot precisar els motius del canvi absolut de Nicole, té massa bon sentit per no remuntar el primer principi d'aquesta ruptura en ses pròpies paraules repetides per Bassigny. Mes ¿per què aquell estrany s'ha d'haver barrejat en el seu assumpte? En tant pot menys respondre's Màxim a sa pregunta, en quant el misteriós denunciador també ha

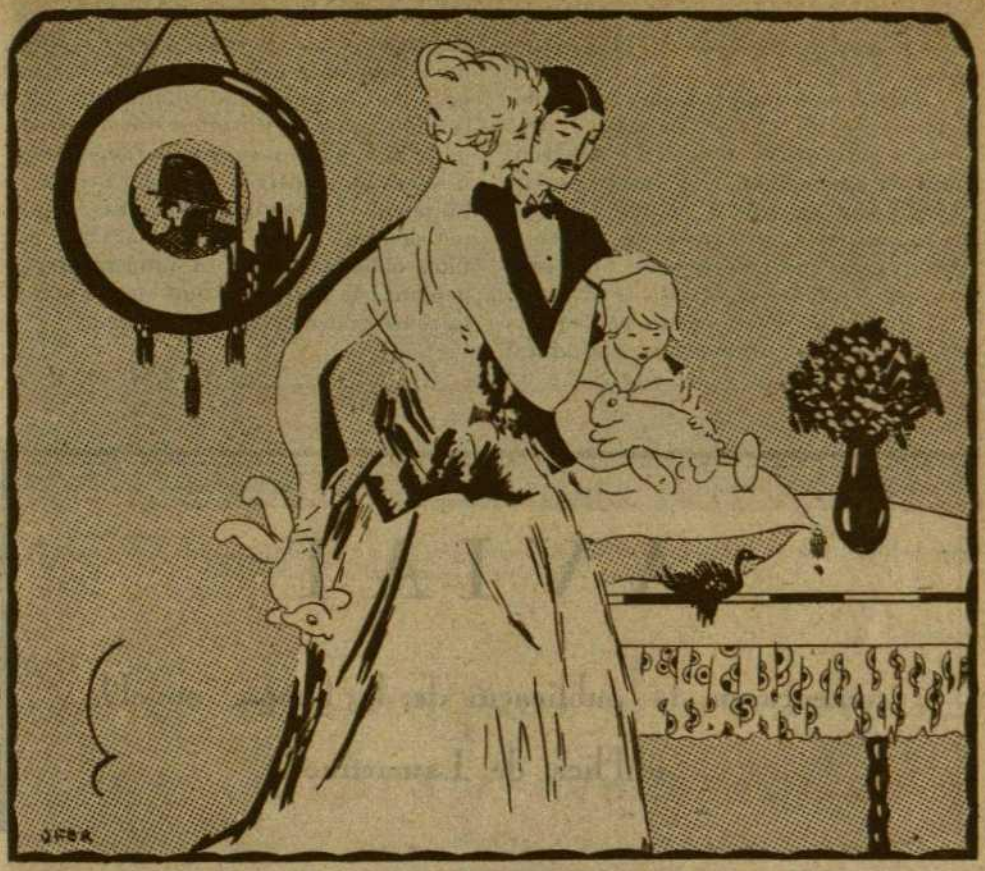

Va demanar-li perdó del seu acte rebel amb un accent que mai li havia sentit, va demanar-li que se'ls emportés, que anessin tots tres: ell, ella i el fillet, a fer un viatge llarg, jurant-li que mai més li provocaria la gelosia.

desaparegut del tot. No n'ha sentit parlar més ni en societat ni en el circol.

No és ell sol a preguntar-se la raó de tants enigmes: Albert de Moniot així mateix està admirat de la repentina submissió de Nicole, precisament l'endemà del dia en què s'havia mostrat més esquerpa. La veié entrar de tornada de la conversa amb Bassigny — que sempre ignorarà — tan totalment, tan miraculosament transformada, que no s'ho volia creure. Va demanar-li perdó del seu acte rebel amb un accent que mai li havia sentit, va demanar-li que se'ls emportés, que anessin tots tres: ell, ella i el fillet, a fer un viatge llarg, jurant-li que mai més li provocaria la gelosia. Ell cedí a tal demanda i han passat l'hivern a Egipte d'on Nicole ha retornat gràvida. Ses amigues, bromejant, li retreuen sos juraments de no tenir cap més fill, es queixen de que hagi canviat de caràcter i perduda la beutat de temps passats, de quals lamentacions M. Jançon és l'eco:

—No sé què pot tenir Nicole—diu a la seva dona.—El seu matrimoni torna a anar bé. En tenim la prova, i faria creure que una idea la consum...

—Son estat ho prova—respon Mme. Jançon evasivament. — Un cop deslliurada tornarà a ésser bella com abans.

Mes la mare sap prou que no diu la veritat, i que la ingènua i infantívola Nicole morí el dia mateix que compren-

gué que no era filla del que creia son pare, i que sa mare no era una dama honrada.

Tantes complicacions només són intel·ligibles per un home: Bassigny; però torna a viure reclòs al castell d'Aveyron, vora els seus morts, i es castiga de no haver pogut amagar a sa filla el secret de sa naixença, privant-se de veure-la. Almenys sap que està salvada, i per sempre, del perill de semblar-se a sa mare.

¿I Nicole, ha sofert massa per aquella revelació i s'ha jurat que la possibilitat d un dolor semblant seria estalviat a un fill seu? ¿La visió sobtada, quasi llampeguejant de la més trista de les veritats, ha colltorçat i destruït en ella la perillosa flor de la illusió i infantivolitat que la embriagava? ¿Ha sofert davant de son pare una d'aquestes suggestions sobiranes que substitueixen realment nostra voluntat per la voluntat d'un altre? ¿Qui pot saber-ho el que passa en el cor d'una filla, obligada en sec a judicar, a condemnar sa mare, deixant de respectar-la sense poder deixar d'estimar-la?

Trad. J. M. C. H.

AVIAT

començarem la publicació de la famosa novel·la

idíl·lica de Lamartine

GRAZIEL·LA

traduïda al català pel conegut literat

Josep Massó i Ventós

Els ambaixadors de Barcelona demanant a Alfons V d'Aragó sa Cèdula reial per a establir l'Estudi general en nostra ciutat. (Quadre d'Ankermann, existent en el Paraninf de l'Universitat)

Notes històriques barcelonines

AMBAIXADES I AMBAIXADORS

La *cerimònia*, acció externa amb què l'home de tots els segles i de totes les races ha dignificat i retut homenatge d'honor a les persones, institucions i pobles, per just respecte a llurs virtuts, autoritat o civisme, podrà ésser per algú amb menyspreu motejada de farsa pueril o ridícula satisfacció de la vanitat humana; mes a nostre humil parer té una significança ben diferent i bon xic més estimable: la d'assenyalar els graus de mèrit, niçaga o representació del qui rep els honors, l'esperit justicier del qui les dóna i la cultura i respetuositat del qui les serva.

Tant és així, que si quelcom en l'antigor va remarcar l'envejable importància política del Consell municipal barceloní, i posà de relleu la consideració respectuosa en què justament el tenien des del més humil menestralet fins als mateixos sobirans del Casal d'Aragó i dels estats d'Europa, sens tota mena de dubte foren les ambaixades sovint trameses per la ciutat a la Cort del reialme, a la de Roma i a l'estranger, per al despatx d'urgents afers de govern, administratius, religiosos, mercantívols, militars, etc., o bé per a concórrer a noces, coronatges i altres consemblants actes i festes reials, sens comptar les moltes missatgeries que el mateix rei demanava perquè l'aconsellessin en els més complexes negocis de la Corona.

L'escrupulosa previsió i solemnitat amb què el Consistori dels Cent Jurats proveïa a l'elecció, investidura, abillament i honor dels ambaixadors de Barcelona; la cerimònia amb què els donava comiat i els eixia a rebre a llur retorn; les mostres d'afecte respectuós i les

honres amb què els distingien les autoritats de les poblacions del trànsit, rebent-los amb aparatosa ostentació, hostatjant-los en les millors cases i omplint-los de presents; l'entrada verament sumptuosa que sempre se'ls feia en la Cort, sobretot si l'ambaixada era presidida pel Conseller en cap; la pomposa audiència oficial que els concedia el rei, voltat de sos ministres, magnats i cortesans; l'ús, per totes les terres de la monarquia — inclosa la capital política, — de les insígnies consulars i maces alçades, atorgat per privilegis reials als Consellers que anessin d'ambaixada, els quals també tenien la prerrogativa de cubrir-se davant del monarca; el tractament d'*ambaixadors* que aquest els reconeixia i donava, i, en fi, els drets, honors i immunitats de què gaudien, semblants als dels mateixos representants estrangers residents a la Cort, — per exemple la franquesa de duanes i l'inviolabilitat de domicili, — són proves fermes i eloqüents de ço que deixem dit.

En nostra cartera guardem un bell aplec de notes curioses amb les quals a ben segur podria fer-se un interessant treballet monogràfic sobre la matèria esmentada. Mes com de bon tros no cabria dins l'espai limitat d'un article, per a donar una lleugera idea del molt cas que es feia de Barcelona i de la reputació i alta estima en què en el palau del rei d'Aragó i en terra forastera es tenia el seu bon nom, ens concretarem a presentar un botó per mostra triat *ad hoc*, puix quasi pot dir-se que s'hi troben compendiades, així les acostumades com les excepcionals honors que es tributaven als antics ambaixadors barcelonins.

* * *

A la vesprada del dia 18 de juny de 1450, *vers la primera o segona guayta*, partí de Barcelona la galera patronejada per mossèn Antoni de Vilatorta, portant els ambaixadors mossèn Joan de Marimón i mossèn Bernat ça Pila, tramesos per la ciutat a Alfons V d'Aragó, llavors resident a Nàpols. L'objecte de dita missatgeria es reduïa a quatre punts d'interès essencial, o siguen: Pregar al rei que vingués a visitar sos regnes *de part deçà*, dels quals feia la ratlla de divuit anys estava absent; denunciar-li les moltes injusticies que es cometien amb oberta contravenció dels Usatges de Barcelona i altres lleis de la terra; suplicar-li la restitució de les jurisdiccions de Sabadell, Terrassa i Montcada, pròpies de la ciutat, que el portant veus de Governador general de Catalunya havia usurpades, i demanant-li privilegi per a establir *Studi general*.

Mentre l'ambaixada navega feliçment cap a Itàlia, ens sobra temps per a donar a conèixer alguns curiosos detalls a ella pertanyents.

Els dos enviats eren persones distingides i experts coneixedors dels negocis públics, tota vegada que el primer sigué un dels Síndics de Barcelona en les Corts de Perpinyà (1449), i el segon, després d'exercir la Conselleria en cap l'any 1448, ocupava un càrrec de confiança: el de *guarda de les monedes* en la Taula de canvi, que, com és sabut, fou una de les que primer s'establiren a Europa. Quiscun d'ells portava un seguici de deu servidors, sense comptar-hi el coc i l'escrivà. Per a aquest ofici va ésser nomenat el notari Francesc Terrassa, assenyalant-se-li deu sous diaris, lliures d'altres despeses.

Per als dits servidors foren deliberades fer vint-i-dues lliurees — «... totes de una color e folrades de altre drap *en la forma acostumada...*» — corrent les despeses a compte del Comú, — «... com sia clar, que attes que lo senyor Rey es luny *aço magnafarà molt la dita Ciutat...*»

Altrament, els Consellers i la divuitena elegida per als afers de l'ambaixada, autoritzaren els dos missatgers perquè a llur arribada a Nàpols — «... *poguessen comprar bisties per lur cauaicar e de alguns de aquells quils acompanyen com ja sie stat fet en altre temps...*» — «...*car sera gran honor de la Ciutat que no vagen a peu...*»

La galera, allistada per quatre mesos, anava *armada de jou a jou*, marinejant-la 156 vogabants o remers; pagant-se al patró, segons conveni acostumat en semblants casos, 600 lliures cada mes. En dit vaixell onejaven dues formoses banderes amb les armes de Barcelona i un penó reial de les quatre barres, que a l'efecte havia amprats el Consell a mossèn Vilatorta.

Després de quinze mortals dies de velejar per la mar llatina, arribà l'Ambaixada a Nàpols, on se li va fer una rebuda afectuosa per part dels oficials i Consell reial i la colònia catalana. Mes, deixem que ens expliqui aquell fet l'autoritzada ploma dels mateixos ambaixadors: — «... divendres per lo matí a

tres del present mes [juliol] nosaltres ab bon salvament arribam en la Ciutat de Nàpols, *e isquens a reebre molta notable gent* entre los quals foren primers mossenyor P. de Sant Climent (1), mossenyor Francí dez Valls, e molts cathalans, e apres molts curials. *E per lo camí nos isque lo Consell del senyor Rey* que te format en la dita Ciutat ço es de sis Comtes, e sis juristes *quins acompanyaren fins ala posada...*»

Al cap de pocs dies, el dijous 16 de l'esmentat juliol, assistien els enviats barcelonins a l'entrada triomfal de don Alfons en la mateixa ciutat, després d'assolir la cobejada pau general d'Itàlia; en el qual solemne acte foren dignament honorats pel monarca, assenyalant-los un dels llocs més preeminents del seu seguici, i acollint-los amb falaguera familiaritat, segons pot veure's en la següent descripció que ells ne fan als Consellers: — «E lo dit dimecres lo dit S. R. fou vengut a Versa, e scriui com ell volie entrar lo dijous per lo matí ques contava xvj del present mes en aquesta ciutat, e que apperellassen triumpha. E per lo matí nosaltres ab lo dit mestre racional, e ab mossen Ffrancesch Llobet, e ab molta gent *a cauall isqueram* per anar a fer reuerentia al dit S. Rey. E quasi una leuga luny de Nàpols trobam lo dit S. qui venia ab lo molt yllustre senyor lo S. Don Fferrando Duch de Calabrie (2), e ab molta altra gent. E decontinent descavalcam, e fem reuerencia ál dit senyor Rey *ens acompanyam ab sa gran senyoria. Daque lo dit senyor nos reebe molt alegrament mostrant hauer gran pler de nostre venguda E MES SE AL MIG DE NOSALTRES* demanant-nos del stament de aqueixa Ciutat, e de vosaltres mossenyors molt honorables, *E axí anam per tot lo camí fins a prop de la dita Ciutat*, E trobam lo dit Comte de Ffundis (1) ab molts altres Comtes Barons Cavallers, e gentils homens, e altre notabla gent ab molts trompetes, e ministrers, e ab qualques Cent infants de peu ab jorneyes blanques ab la creu de Sant Jordi ab llurs ballestes al coll ab penons e ab molts juglars, e tamborinos qui eren exits a reebre lo dit senyor cridant tots los dits infants de peu viua lo S. R. Darago, E ab tota la dita gent lo dit S. Rey parti, e entra en la dita Ciutat per lo portal de Capuana, ordonant la dita gent an aquesta manera ço es los dits infants de peu primers ab los juglars, e tamborinos, Apres molts trompetes, E apres molts curials, e altre notable gent, E apres lo Consell format del dit senyor, E apres los Reys Darmes e arauts, E apres los ambaxadors de presta Johan, *E apres nosaltres* ab lo dit mestre racional, E apres lo dit S. Don Fferrando ab lo qui aportaua la spasa deuant lo dit S. Rey en apres lo dit S. Rey...»

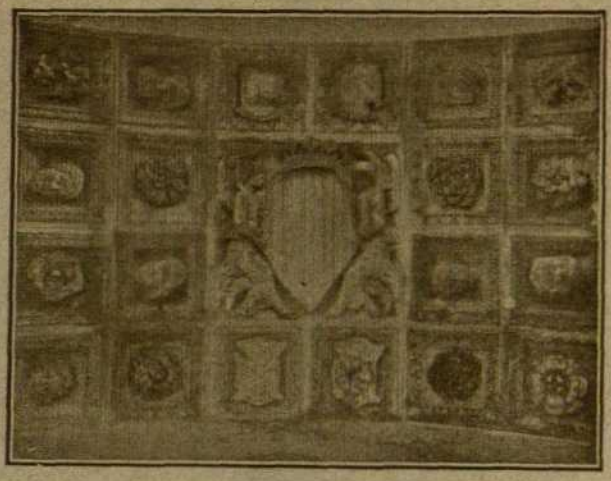

Nàpols: Arc d'Alfons V d'Aragó

Decoració de la volta de la segona arcada

Les distincions i diferències que de sa majestat rebien, eren tantes que s'estalonaven unes amb altres; i tal era, a la vegada, la campetxana franquesa amb què els tractava, obrint-los de bat-a-bat les portes de son palau, esplicant-los sos projectes i fent-los intervenir, no sols en les cerimònies oficials de la Cort, sinó fins en els actes íntims de sa família, que en lloc de senzills representants d'un municipi, més aviat semblaven prínceps de sang reial.

(1) Mestre Racional del rei Alfons.

(2) Fill bastard del rei, qui en morir aquest el succeí en la corona de Nàpols.

(1) Cap del Consell reial.

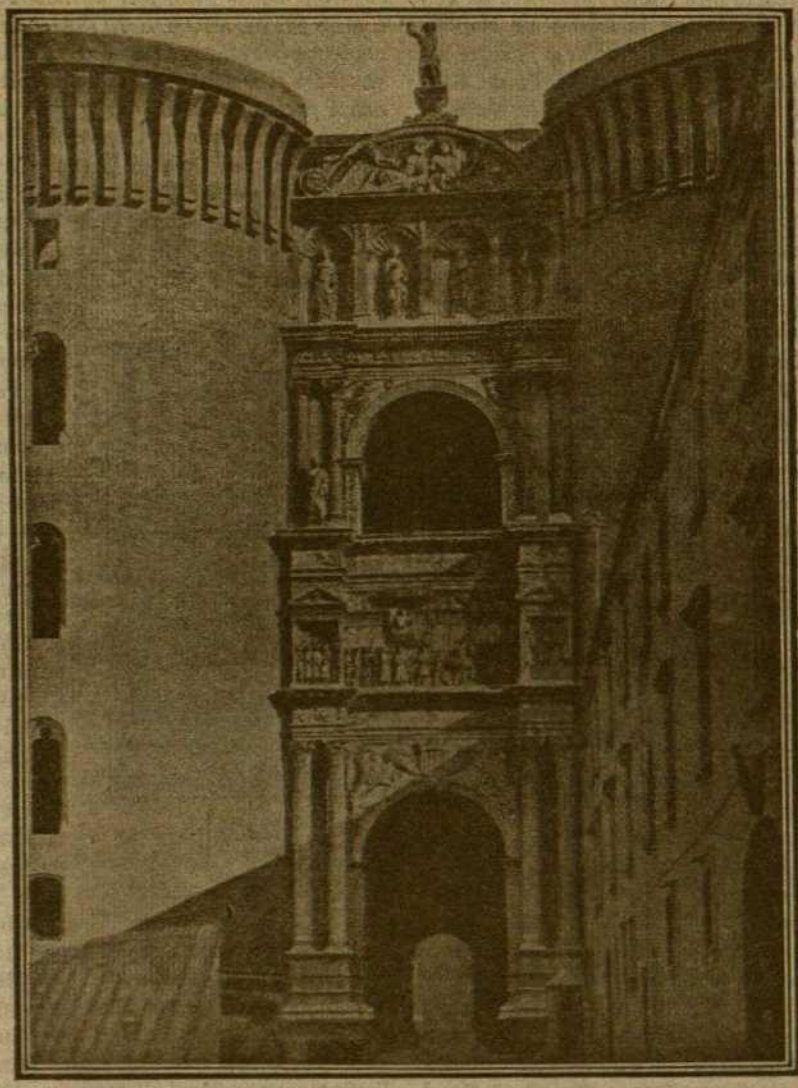

Nàpols: Vista de conjunt de l'Arc d'Alfons V d'Aragó, el Magnànim
erigit el 1451-70, en honor del gran rei català

El 31 de juliol anaren al Castellnou — «per visitar sa gran senyoria, *e acompanyamlo a missa,* E apres tench audiencia, *e feu seura nosaltres deuant la sua maiestat* E apres que hac tenguda audiencia lo dit senyor ana ala Dreçana; *e amostrans* les galeres, e les naus que fa fer, e axi mateix una bella casa que ha feta de exarcia *mostrant nos axi mateix totes les coses que vol fer obrar,* E dient nos que apres que fossem dinats com ell hagues dormit nosaltres fossem ab sa gran senyoria, *car ell nos volia monstrar les sues joyes,* E de fet com fom dinats nosaltres tornam ala sua maiestat, *e amostrans les dites joyes...*» — de les quals amb admiració diuen que — «son molt bella cosa, e de gran valua.»

Com si no fos prou, expliquen que el mateix dia, el bastard de don Alfons, futur successor de la Corona de Nàpols, — «nos trames a dir *quens pregaua que diumenge vinent NOSAL-*

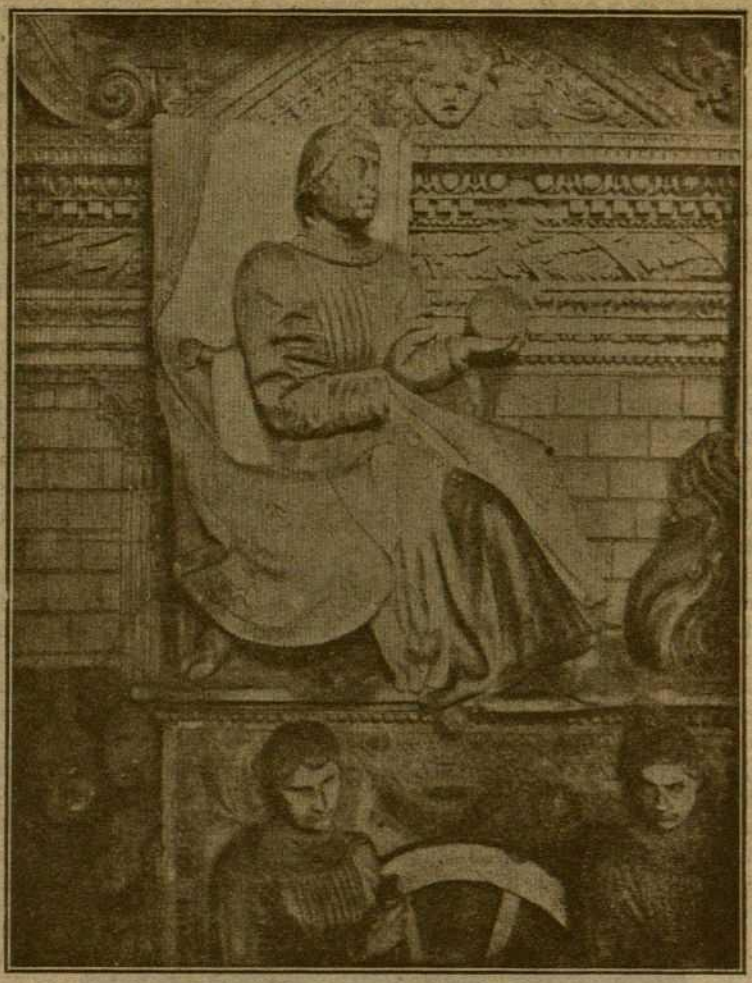

Nàpols: Alfons el Magnànim

Detall del gran relleu de l'Arc d'Alfons d'Aragó, dit també del Castelnuovo

TRES DOS LI FAESSEM CRISTIANA UNA FILLA SUA, la qual la senyora Ducessa muller sua ara ha pochs dies ha parida...» — Aquesta nova mostra d'alta estimació que de la Casa reial rebia Barcelona, va ésser acceptada i fondament agraïda pels seus ambaixadors, que, en efecte, junt amb monsenyor Pere de Sant Climent, apadrinaren en el bateig de la neta natural del monarca. Com que la senzilla i ingènua narració que d'aquell acte feien els *compares* als Consellers de Barcelona, resulta un interessant quadret dels costums palatins d'aquella llunyana època, no podem vèncer la temptació de transcriure-la.

El diumenge dia 2 d'agost, — «apres dinar lo S. Archabisbe de aquesta Ciutat dins lo Castell de Capuana bateja molt discretament la dita Infanta, la qual ha nom Elienor, *E fom compares nosaltres dos,* e lo dit mestre racional, e comares dues Comtessas, e la muller de mossen Fonolleda prothonotari, E fet lo dit bateig *nosaltres pujam dalt per visitar la S. Ducessa e stiguem gran stona ab ella.* E apres vench lo S. Rey per visitar la dita partera, e la Infanta, e dona li la benedicció,

E a cap de stona lo dit S. Rey deualla sen en una gran sala molt be empaliada, e al cap de la sala hauia un gran sitial de fust ab scalons ab un bell dosser a la paret ab una cadira aon sech la sua maiestat, *e ala part dreta* un banch *aon sague lo dit S. Archabisbe e nosaltres,* E apres vingueren gran colp de dones Napolatanes molt be arresades, E lo dit S. Duch feu cornar ministrers, e ab molts cavallers, e moltes dones ballaren, e dansaren ala usança de aquesta terra, En apres fou feta en la dita sala gran col-lació de confits de sucre a tot hom generalment, E apres lo dit S. Duch feu cornar ministrers, e ab moltes dones de nostra terra dansaren ala guisa nostrada, e axi pres fi la dita festa.»

Nàpols: Relleu de la part dreta de l'Arc d'Alfons V el Magnànim

Per acabar, direm, que en el Parlament general del reialme de Nàpols ajustat a 11 de l'esmentat agost, hi assistiren els dos enviats deliberat passatge a Sicília, ensems amb els ambaixadors de la Generalitat de Catalunya, hi cridà també els d'aquesta ciutat, perquè l'assessoressin en dit negoci; i coincidint amb el parer general, «*per certs sguards*» li aconsellaren la conveniència d'abandonar el projecte, criteri que acceptà el savi monarca.

El 28 de desembre del mateix any 1450, En Marimón i En Çapila desembarcaven en nostre moll, de retorn de llur missatgeria; la qual, malgrat alguns entrebancs burocràtics amb què hagueren de lluitar, tingué un èxit verament satisfactori, perquè dels quatre caps principals objecte de la negociació, aconseguiren el privilegi per a establir Estudi general a Barcelona i la restitució de les jurisdiccions de Montcada, Terrassa i Sabadell; afegint-s'hi altres mercès, essent-ne una la cessió graciosa de la muralla de la Bo-

Nàpols
Relleu de la sala dita «del Barone» del Castelnuovo

per Francesc Laurana

barcelonins, convidats pel rei, qui, — com així ho escriuen als Consellers, — «*volgue que nosaltres fossem en la proposicio...*»—i en el consell de notables que aquell aplegà el dia 10 de setembre propsegüent per a tractar de son queria, que don Alfons volgué fer als barcelonins.

Llegitimament orgullosos podien estar de llur anada a la Cort els dos ambaixadors, no per ridícula vanitat personal, — ja que no era

Bust retrat de la Infanta Na Elienor d'Aragó neta d'Alfons V per Francesc Laurana *Palerm Museu Nacional*

a ells en particular a qui anaven adreçades les honres rebudes, — sinó per ésser fills i representants d'una ciutat que de tan preuada importància, consideració i prestigi gaudia, fins en les altívoles esferes del Poder reial, i això mercès a l'empenta vigorosa, a la savia política i desvetllament de l'antic Municipi instituït pel gran rei En Jaume I, que per ses llibertats, autonòmica constitució i hegemonia, era una veritable república, un ferm muradal contra estranyes intrusions, i que en mala hora, però coronant ses runes amb la glòria dels herois i dels màrtirs, caigué esfondrat per la feixuga espasa d'un dèspota triomfant.

ALFONS DAMIANS I MANTÉ

— Escolti i perdoni... ¿Per una casualitat d'aquelles coneix vostè el famós «Caball Encantat»?—

*— Ja ho crec! És el bell conte de LES MIL I UNA NITS, que, traduït magistralment per l'eminent escriptor Josep Carner i il·lustrat amb esplèndides tricromies dels dibuixos d'Emili Ferrer, serà una obra luxosa amb què l'*EDITORIAL CATALANA *vindrà a enriquir les col·leccions bibliòfiles dels infants. Sortirà molt aviat. Deixi que els seus infants puguin gaudir de tan bella obra.*

Publicacions Infantils, EDITORIAL CATALANA, S. A.

El cadàver del Lord-Alcalde de Cork, Terenci Mac Swiney, exposat a la Sala del Consell Municipal, de Cork.

El germà, director espiritual i altres companys vetllant el cos de l'heroi irlandès

Després d'haver resistit heroicament durant 73 dies, 12 hores i 40 minuts un dejuni voluntari, el jove alcalde de Cork morí a la presó de Brixton. Detingut a Cork per les autoritats angleses el dia 12 d'agost per haver presidit una reunió de «sinn-feiners», Mac Swiney fou traslladat a la presó de Brixton, a Londres, on ell i altres companys irlandesos és negaren a menjar res fins que fossin alliberats.

Terenci Mac Swiney

Un dels més recents retrats del gran patriota irlandès

DE LA VIDA I LA MORT DE MAC SWINEY, EL MARTIR DE LA LLIBERTAT IRLANDESA

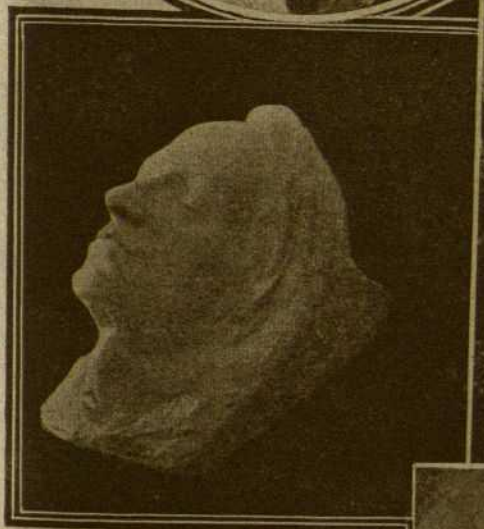

La senyora Muriel Mac Swiney, muller del Lord-Alcalde de Cork amb un dels seus fills

El Lord-Alcalde de Cork i la seva esposa amb llur fill petit, en el jardí de sa casa.

La faç del gran patriota, treta del cadàver, per l'escultor irlandès Albert Power.

Terenci Mac Swiney, en el llit de la presó de Brixton, a Londres.

(Fotografia presa pocs dies abans de la seva mort).

LA MORT DEL LORD-ALCALDE DE CORK TERENCI MAC SWINEY

Monsenyor Mannix, el famós bisbe nacionalista irlandès, assistit dels canonges de Sant Jordi, resant una absolta per l'ànima de l'alcalde de Cork.

El germà de Mac Swiney (x) i altres pròxims parents, portant el fèretre cobert amb la bandera irlandesa, cap a la Catedral

La carrossa mortuòria, escortada per un piquet de voluntaris «sinn-feiners» portant llur uniforme, travessa els carrers de Londres.

Seguim-lo!

NOVEL·LETA

per

E. SIENKIEWICZ

(Trad. per R. S. T.)

CAIUS Septimus Cinna, patrici romà, havia passat sa jovenesa entre les legions, on havia viscut la ruda existència dels camps.

Més tard, retornà a Roma, per disfrutar-hi la glòria i viure amb el luxe i l'opulència, que li procuraven sa fortuna considerable, encara que esquarterada ja.

S'havia donat als plaers per saciar-se de tot el que la Vila meravellosa podia oferir-li. Les nits transcorrien en orgies, en les magiques vil·les dels suburbis. Els dies, en exercicis amb els *lanistes,* de conversa amb retòrics o en les termes, on s'entrenava en tota mena de disertacions i comentava llargament els comaratges de la vila, o bé en el circ i altres voltes també en les arenes dels gladiadors entre les fatilleres de Tràcia i les enciseres dansarines de l'Arxipèlag.

L'il·lustre Luculus era parent seu per línia materna, i Cinna n'havia heretat els refinaments. Sa taula era plena de vins de Grècia, d'ostres de Nàpols, de grosses llagostes del Port, confitades en mel de Numídia. Tot el que Roma posseïa de queviures rars, es trobava a la seva taula des del peix del mar Roig, fins la perdiu blanca de les vores del Boristène, però Cinna no disfrutava d'aquests beneficis de l'existència com a soldat golut, sinó com a refinat patrici.

Havia volgut convèncer-se, i potser n'estava ja realment convençut, que era gran la seva passió per les obres d'art: s'entusiasmava per les estatuetes descobertes en les ruïnes de Corint, pels lampadaris de l'Atica, pels vasos d'Etrúria o importats del boirós país dels Sères, pels mosaics romans i les catifes de l'Eufrates i els perfums de l'Aràbia. En fi, per tots els bibelots i bagatel·les que omplenen la buidor d'una vida de patrici.

Sabia conversar sobre aquestes coses, com a *amateur* coneixedor, amb els seus vells amics desdentegats, que per a seure's a taula s'adornaven la calba amb corones de roses, i que després del festí, mastegaven pètals d'heliotrop per perfumar-se l'alé!

Sabía, així mateix, apreciar la bellesa d'un període de Ciceró i d'un vers d'Horaci o d'Ovidi. Instruït per un retòric d'Atenes, parlava amb facilitat la llengua grega, sabia de memòria cants sencers de l'Il·liada i podia declamar, amb la copa a la mà, estrofes d'Anacreó, fins que queia pesadament, del tot embriac.

Per les lliçons del seu mestre i d'altres retòrics, posseïa també les nocions de filosofía suficients per a compendre l'arquitectura dels monuments aixecats en altre temps a l'intel·ligència en l'Hel·lade i ses colònies. Massa que veia, però que de tots aquests edificis sols en restaven ruïnes.

Coneixía personalment alguns estoics amb els quals es mostrava hostil, perquè els considerava un partit polític d'ascetes que menyspreaven els plaers de la vida. Els escèptics s'asseien sovint a la seva taula, blasmaven entre plat i plat uns quants sistemes filosófics i declaraven, aixecant llurs cràteres vessants de vi, que el plaer es cosa vana, la veritat irrealitzable i que l'anhel del savi no pot ésser altre que el repòs, l'inèrcia.

Cinna escoltava tots aquests discursos i no els concedía més que una molt relativa importància. No professava cap opinió ni es preocupava de tenir-ne. Cató per a ell, era la personificació de l'energia barrejada amb l'estupidesa. Opinava que la vida es semblant a la mar, sobre la qual bufen ventades, i que l'única saviesa és la de desplegar les

veles de faisó que la barca avanci sempre, deixant-se portar del vent.

Altrament, estimava força ses amples espatlles, son sòlid estòmac i sa bella testa de perfil aquilí i de potent mandíbula. Estava convençut que amb aquestes armes la vida era cosa lleugera.

Sens pertenèixer a l'escola dels escèptics no per això era menys escèptic que ells, i fins cirenaic, amb tot i saber que el plaer no constitueix encara la felicitat.

Ignorava la veritable doctrina d'Epicur, però es creia també un veritable epicuri.

En general, tenía la filosofía com un exercici intel·lectual tan útil com el que li feia fer el *lanista*. Quan la conversa l'afadigava se n'anava al circ a veure córrer la sang.

No creia en els déus ni en la virtut, ni la veritat, ni la fortuna. Creia solament en la màgia. Tenia les seves supersticions i l'atreia el misteri de les religions orientals.

Era bo amb els seus esclaus, quan el tedi no el portava a ésser cruel.

Deia que la vida és com una àmfora que té el valor del vi que conté. Per això procurava omplir la seva amb el que trobava de millor.

No estimava a ningú però força coses li plaïen, entre altres sa pròpia testa de crani superb i l'elegància de son peu patrici.

Durant els primers anys de vida alegre, havia disfrutat, cridant l'atenció a Roma, per les seves excentricitats. Sovint ho havía aconseguit. Després també això l'enutjava.

II

La ruïna havía vingut.

Els bens de Cinna passaren a mans dels seus acreedors i sols li restava un gran cansament com si hagués fet un pesat treball, i quelcom encara mai experimentat: una vaga i profunda inquietud.

Havía disfrutat plenament de la riquesa, de l'amor — tal com el món l'entenia llavors, — de tots els luxes, de la glòria militar. Havía experimentat perills, s'havia atançat als límits del pensament humà, havía cultivat la poesía i l'art. Tenia, doncs, dret a creure que n'havía tret de la vida tot el profit.

Però heu's aquí, que tenía la sensació d'haver descuidat quelcom, i pressentia que era cosa de molta importància. Ignorava el que podría ésser i això el turmentava.

S'adornaven la calva amb corones de roses...

Procurava defugir ses cavil·lacions i sostreure's a l'inquietud que l'havia envaït i persuadir-se que no hi havia res més, que no podía haver-hi res més en la vida que el que ell coneixia i, no obstant, la seva inquietud, en lloc d'esfumar-se creixía i creixía cada jorn fins al punt que ja li semblava que no era sols per ell que es preocupava, sinó per la mateixa Roma.

Envejava els escèptics i els tenia al mateix temps per uns imbècils perquè afirmaven que el buit pot omplir-se amb el no-res.

Des de llavors ençà en Cinna semblava que hi vivíen dos homes. L'un estava estranyat de la seva inquietud, l'altre la trobava perfectament justificada.

Després de la pèrdua de la seva fortuna i per influències de parents poderosos l'havien enviat a governar Alexandría, amb l'esperança que aquella rica contrada restabliría les seves finances.

A Brindisi la seva inquietud s'havia embarcat amb ell i l'havía acompanyat durant tot el trajecte.

Ses noves funcions, les noves troballes, un món nou i noves sensacions, devíen, creia Cinna, deslliurar-lo de sa malestruga companya. Però s'equivocava. Un mes passà, després un altre, i així com la llavor portada d'Itàlia per Demetris creix encara més ufanosa sobre la terra fèrtil del Delta, l'angoixa de

Cinna, com un arbust convertit en cedre frondós projectà cada vegada més ombra sobre la seva ànima.

De moment provà de dissipar la seva torbació seguint una vida semblant a la que havia portat en altre temps a Roma.

Alexandria era una vila superba, rica en dones gregues d'espessa cabellera i pell tendra que el sol d'Egipte daurava com ambre transparent. Cinna cercà l'oblit entre uns braços.

Però, des que n'hagué altra volta conegut la inutilitat, el perseguí la idea del suïcidi. Molts dels seus amics s'havien així deslliurat de les preocupacions de la vida i per raons molt més fútils encara. Uns, per avorriment, o perquè sentien el buit de la pròpia existència. Altres per manca de delit per a fruir els goigs terrenys. N'hi havia prou amb un esclau que sapigués sostenir el glavi amb mà ferma breus moments.

Aquesta idea s'ensenyorí de Cinna i ja anava a portar-la a cap, quan li impedí un somni estrany.

Travessava un riu, i en la vora oposada veié la seva inquietud amb figura d'un esclau afadigat que el saludà dient-li:

—Vos he precedit, per venir a trobar-vos.

Per primera vegada tingué por. Comprengué que no podia pensar en la vida d'ultratomba sens barrejar-hi l'Inquietud, perquè aquesta també allí, igualment el seguiria.

Com a mesura extrema resolgué acostar-se als savis que formiguejaven a Serapeum amb l'esperança que entre ells trobaria la solució de l'enigma.

Però els filosops no pogueren descobrir-l'hi i li donaren en canvi el títol de Mestre, concedit sols als Romans de gran raça i d'alta condició.

El cònsol era pobre. El títol de savi atribuït a un home incapaç de definir allò que més el preocupava, podia semblar irònic, però Cinna pensava que Serapeum no desplega la seva saviesa tot d'un cop i no perdé encara tota l'esperança.

El més actiu entre els filosops d'Alexandria era el noble Timó, atenès, ciutadà romà, personatge considerable. Feia molts anys que vivia a Alexandria, on havia anat per estudiar la ciència misteriosa de l'Egipte. Es deia que no hi havia ni un pergami, ni un papirus de la biblioteca que no hagués llegit, i que posseïa tot el saber humà. Demés, era home dolç i perspicaç.

Entre gran quantitat de pedants i de comentaristes de cervell obtús, Cinna el distingí tot seguit i es lligà amb ell, fins esdevenir un amic íntim.

Sorprenia al jove romà la facilitat de dialèctica del vell i l'eloqüència amb què tractava de l'alta significació de l'Humanitat i l'Univers. Ço que el colpia particularment era l'endevinar en les profundes paraules de Timó també una idea de tristesa.

Mès tard, quan llurs relacions foren més estretes, Cinna sentí un gran anhel d'interrogar el vell filosop sobre la causa d'aquesta malenconía i, a l'ensems, d'obrir-li el seu cor.

L'ocasió no tardà a presentar-se.

III

Un capvespre, després d'animada conversa, Cinna i Timó havíen romàs sols en la terrassa d'on la vista s'estenia cap al mar.

El jove Romà, prenent la mà del vell, li confessa quina era la més gran preocupació de la seva vida i amb quin objecte havia cercat l'amistat dels savis i els filosops de Serapeum.

Almenys, Timó—digué finalment—he guanyat vostra coneixença i ja sé ara, que si vós tampoc podeu resoldre l'enigma de la meva vida, ningú podrà fer-ho.

Timó, contemplà llargament les aigües que s'estenien al seu davant i en les quals s'emmirallava la lluna en son creixent. Després digué:

—¿Haveu vist, Cinna les emigracions dels ocells que en hivern arriben de les tenebres del Nord? ¿Sabeu què vénen a buscar-hi a Egipte?

—La calor i la llum.

—Les ànimes, cerquen també la calor, que no és altre que l'amor, i la llum que és la Veritat. Mes l'ocell, sap, cap on deu volar per a trobar sa felicitat, mentre que les ànimes volen dins el desconegut, la tristesa i l'inquietud.

—¿Per què, doncs, noble Timó no poden trobar el camí?

—En altre temps la fe en els deus donava la quietud. Avui aquesta fe es consumida com l'oli de la llàntia. Més tard es cregué

que la filosofia, lluiria per a les ànimes com un sol de veritat. Avui,—massa bé ho sabeu —sobre les seves ruïnes a Roma i a Atenes com aquí, s'hi asseuen escèptics que creuen posseir la tranquilitat quan no posseeixen més que el dubte. Car, separar-se de la llum i la calor, es deixar l'ànima en les tenebres, i les tenebres són inquietud. Per això, amb les mans esteses davant nostre, busquem a les palpentes la sortida...

—Tampoc vós, l'heu trobada?

—L'he buscada i no l'he trobada. Vós, Cinna, l'havieu buscada en el plaer, jo en l'intel·lecte. I tots dos estem rodejats de la mateixa fosquedat. Haveu de saber que no sou sol a sofrir i que és l'ànima de l'Univers qui sofreix també!... ¿Fa molt de temps que no creieu en els déus?

—A Roma, se'ls honora públicament i fins se n'han introduït de nous, procedents d'Àsia i d'Egipte; però únicament els venedors de llegums que arriben dels camps els matins hi creuen encara sincerament.

—I són els únics que tenen repòs!

—El mateix, aquí, els que saluden reverenciosament els gats i les cebes.

—El mateix, aquells que com les bèsties fartes no aspiren a res més, sinó a dormir, després d'haver menjat àvidament.

—Mes, si és així la vida val la pena de viure-la?

—¿És que sabem ço què ens reserva la mort?

—Llavors ¿quina diferència hi ha entre vós i els escèptics?

—Els escèptics s'acostumen a les tenebres o tracten d'acostumar-s'hi, mentre jo en sofreixo...

—¿I no hi veieu cap remei?

Timó callà un instant, després lentament, titubejant digué:

—L'espero.

—D'on?

—No ho sé!...

Sostingué sa testa amb la mà, i potser sota l'imperi del silenci i de la pau que envaïen la terrassa, digué en veu baixa:

—Cosa estranya! M'apar de vegades que si el món no contingués més coses que les que nosaltres coneixem, i fins, si nosaltres no poguéssim ésser res més que el que som, no sentiríem cap inquietud... Així en la font mateixa de la malaltia hi bec l'esperança de la curació...

La fe en l'Olimp i en la filosofia és morta, mes la salut està, potser, en alguna veritat nova que no conec.

. . . . . .

Contra el que esperava, aquesta conversa proporcionà a Cinna un veritable repòs. En saber que no era sol a sofrir, sinó que sofria amb el món sencer, experimentà la sensació de l'home a qui es pren un gran pes, per repartir-lo sobre mils i mils d'espatlles.

•

IV

L'amistat entre Cinna i el vell grec, cada dia es lligava més estreta. Dinant plegats, partíen al mateix temps llurs idees i llur pà.

No obstant, malgrat la seva experiència de la vida i el cansament que havia seguit a la seva societat, Cinna era encara massa jove perquè l'existència no pogués aportar-li encisos desconeguts.

L'encís primer el trobà en la filla única de Timó, anomenada Antea.

El renom d'Antea a Alexandria, era tan gran com el que disfrutava el seu pare. Era venerada dels nobles romans que concorrien a la casa de Timó, també dels grecs, i dels filosops de Serapeum i del poble.

Timó no la recloïa en un *gineceu* com es feia amb les altres dones; tractava, al contrari, de fer-li conèixer ço que ell coneixía.

Sa infantesa finida, li havia donat a llegir llibres grecs, romans i hebreus. Dotada d'una memòria remarcable, educada en la vila cosmopolita que era Alexandria, Antea havia tingut ocasió d'apendre llengües diverses.

Com un company, associava les seves idees a les del seu pare i prenia sovint part en les converses durant els festins grecs que tenien lloc en la casa de Timó i sovint també, en el laberint de les qüestions difícils, sabia trobar sols ella el camí i com Ariadna, duia els altres a son seguici.

Son pare mateix, n'estava admirat, i l'hi estimava.

L'envoltava com un encís misteriós, quasi bé de santedat, car tenia somnis profètics i veia coses invisibles als ulls profans dels mortals.

El vell savi, l'estimava com la seva mateixa ànima: l'estimava també, perquè temia perdrela. Deia ella, de vegades, que en somnis se li

apareixien éssers hostils, rodejats d'una llum meravellosa, que no sabia si era esclat de vida o de mort.

Estava rodejada per l'amor. Els egipcis que visitaven Timó l'anomenaven «el Lotus» sens dubte perquè aquesta flor fruía d'una veneració divina a les vores del Nil; sens dubte també, perquè el qui havia vist Antea una sola vegada oblidava tot el del món.

Perque sa bellesa igualava sa saviesa. El sol d'Egipte no havia brunyit sa cara. Al contrari els raigs daurats de l'alba semblaven haver-s'hi tancat com en una petxina de nacre transparent. Sos ulls reflexaven l'atzur del Nil, i sa mirada semblava que sortís de les mateixes profunditats misterioses que les aigües d'aquest riu.

Quan Cinna retornà a casa, després d'haver-la vista i sentida per primera volta, experimentà el desig d'aixecar-li un altar en l'atri de son estatge i de sacrificar-li blanques colomes.

Havia trobat en sa vida milers de dones, des de les joves del Nord llunyà de celles blanques i cabells d'espiga daurada, fins a les de Numidia, negres com la lava petrificada, però mai encara havia vist semblant visatge, ni ànima parella. I com més la veia, la penetrava i l'escoltava, més la seva sorpresa augmentava. De vegades, ell, incrèdul, creia que Antea no podia ésser la filla de Timó, sinó un fill dels cels, mig dona i mig deessa.

Aviat, l'estimà amb un amor insospitat, profund i invencible tan diferent de les seves sensacions passades com Antea era diferent de les altres dones.

Hauria volgut posseir-la, únicament per a venerar-la i per això estava prompte a donar la seva sang. Hauria preferit ésser pobre amb ella, abans que César sense ella.

... veia al fons de l'éter una faç de cadàver seca i groga que la mirava fixament amb sos ulls penetrants, fent semblant d'atreure-la cap algun lloc desconegut, vers les tenebres misterioses...

I així com els remolins de la mar arrosseguen amb invencible força tot el que troben, l'amor de Cinna s'apoderà de la seva ànima, del seu cor, dels seus pensaments, dels seus dies, de les seves nits, de tot ço que constitueix la vida.

També, en sos braços, l'amor prengué a Antea.

—Feliç tu, Cinna!—repetien els seus amics.

—Feliç tu, Cinna!—es repeteix ell mateix el día de les esposalles, quan els llavis divins de la verge hagueren proferit les paraules sacramentals.

—Allà on siguis tu Caius, jo seré Caia.

I llavors li semblava que la seva felicitat era com la mar, incommensurable, infinita.

V

Un any passà durant el qual fou rodejada en la llar, la jove esposa, d'una adoració quasi divina. Era per a son marit, la nina dels seus ulls, l'amor, la saviesa i la llum.

Però en la comparança que havia fet de sa felicitat amb la mar, havia oblidat Cinna, que aquesta també té refluxos.

A fi d'any, un mal terrible i misteriós s'apoderà d'Antea. Espantoses visions torbaren la seva son i li estroncaren la font de la vida. Els fulgors de l'alba s'apagaren en son visatge, no deixant-hi altra cosa que la transparència de nacre; ses mans es tornaren diàfanes, sos ulls s'enfonsaren dins les òrbites i el «lotus» rosa, empal·lidí més i més, fins tornar-se un «lotus» blanc, ben blanc.

Es vegeren corbs volar per sobre la casa de Cinna, i això a Egipte es considera un fúnebre presagi.

Les visions d'Antea anaven essent més i més espantoses. Quan en ple migdia, el sol inundava la terra amb sa llum blanca, i el silenci planava sobre la ciutat, imaginava fantasiosament sentir al seu entorn, els passos ràpids d'éssers invisibles, i que veia al fons de l'éter una faç de cadàver seca i groga que la mirava fixament amb sos ulls penetrants, fent semblant d'atreure-la cap algún lloc desconegut, vers les tenebres misterioses...

Llavors el cos d'Antea era sacsejat per la febre. Sobre sa pàl·lida figura, perlejaven les gotes de freda suor. La sacerdotessa venerada de la llar, es convertia en un nin desarmat, aterroritzat, i amagava la cara sobre el pit de son marit, i repetia, amb sos llavis exsangües:

—Salva'm, Caius, salva'm!

Cinna s'hauria abalançat, sense pensar-s'hi gens, sobre qualsevol fantasma que Perséfone hagués pogut fer sorgir de les entranyes de la terra, però inútilment el cercava per l'espai. Com sempre, a migdia, res hi havia a l'entorn. Una blanca llum inundava la vila. La mar semblava incandescent sota el sol, i no torbava el silenci, sinó el crit dels corbs, que volaven per sobre la casa.

Les visions, més i més freqüents, arribaren a fer-se quotidianes. Perseguien a Antea en el carrer, en l'atri, i fins els recons més apartats de la casa.

Aconsellat pels metges, Cinna va cridar màgics egipcis i beduïns, que amb les estridències de ses flautes d'argila, acallaven els passos dels sers invisibles.

Fou endebades: Antea sentia aquests passos, en mig de les converses més vives, i quan era l'hora en què l'ombra humana jeu als peus, com una vestiment que caigués de les espatlles, en la atmosfera vibranta de calor, apareixia la faç cadavèrica que esguardava a Antea amb sos ulls vidriosos, i reculava, reculava lentament, com dient-li:

—Segueix-me!

VI

A voltes li semblava a Antea, com si els llavis de l'aparició es moguessin imperceptiblement. Altres, com si veiés sortir-ne negres i repulsius escarabats, que volaven vers ella.

Sols pensant en les visions, ja la seva mirada era plena d'espant.

Per això, la vida començava a semblar-li una cadena no interrompuda de sofriments, i pregava a Cinna de travessar-li el pit amb un glavi o de deixar-li pendre un verí, per lliurar-se'n.

Però mai hauria pogut ell consentir-hi. Amb son mateix glavi, s'hauria primer obert les venes, si això hagués pogut millorar-la, però matar-la... a ella? Mai! La força li mancaria!

Quan s'imaginava aquella testa volguda, amb l'immobilitat glaçada de la mort i el pit de la estimada foradat amb son propi acer, comprenia que hauria de tornar-se boig abans per a poder decidir-s'hi!

Un metge grec, li digué que era Hécate qui s'apareixia a Antea i que els éssers invisibles que tant astoraven la malalta eren el seguici de tan terrible divinitat. No hi havia, segons ell, salvació per a la jove, perquè qui havia vist Hécate, devia morir.

Llavors Cinna, que abans ridiculitzava la fe en Hécate, va fer-li un sacrifici en ofrena. Però el sacrifici cap millora portà a la malalta, i l'endemà els mateixos fatídics ulls de sempre miraven amb fixesa a Antea.

Es provà de cobrir-li tot el cap, però la faç cadavèrica es feia visible a través dels vels més atapaïts. Fins quan es trobava en una habitació fosca, la faç temible apareixia en la paret i la llum pàl·lida i descolorida que llençava, feia visibles les tenebres.

Als capvespres, la malalta es sentia millor. Llavors restava submergida en una son tan profunda que Cinna i Timó temien, de vegades, que ja no es despertés mai.

A l'últim, fou tanta sa feblesa que la impossibilitat de caminar per ses pròpies forces i fou necessari transportar-la en llitera.

L'antiga inquietud de Cinna creixé i vivament s'apoderà d'ell per complet. Era una mena de por, per la vida d'Antea i també una estranya sensació que la malaltia que la consumia, tenia misteriosos lligams de relació amb allò de què havia tractat en la seva conversa amb Timó.

El vell savi, creia potser el mateix, però Cinna no s'atrevia a preguntar-li-ho.

I entretant la malalta s'esllanguia, com una flor on hi hagués niuat un insecte verinós. Cinna, malgrat son descoratjament, defensava sa muller amb tota la força que li donava la desesperació.

A la primería la portà al desert, vora Menfis.

Veient que el sojorn a redós de les Piràmides, no la deslliurava de les espantoses visions, retornà a Alexandria, i rodejà sa muller de màgics desvagats, d'aquells que conjuraven les malalties i amb llurs sortilegis explotaven la humana credulitat. Cinna es valia de tots els mitjans.

Cap a aquell temps arribà a Alexandria, procedent de Cesàrea, un metge famòs, l'hebreu Josep, fill de Khòuza.

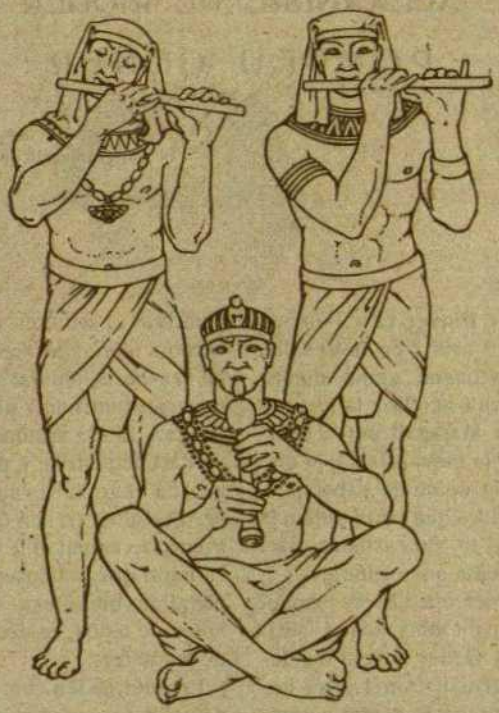

... Cinna va cridar màgics egipcis i beduïns, que amb les estridències de ses flautes d'argila, acallaven els passos dels sers invisibles...

Cinna el portà tot seguit a prop la malalta i aviat l'esperança tornà a niar en son cor.

Josep, que no creia en els déus de la Grècia ni en els de Roma, rebutjà despectivament la suposició que el mal es degués a la influència d'Hècate. Admetia més aviat la influència dels dimonis i era del parer que deixessin l'Egipte, on, a part dels dimonis, la salut d'Antea estava en perill per les emanacions pantanoses del Delta. El seu parer — potser perquè era jueu — era que anessin a Jerusalem, la vila que els dimonis no podien visitar i on l'aire era pur i saludable.

Cinna seguí de bon grat el consell, perquè de moment no tenia altra solució i perquè Jerusalem era governada per un seu amic, els ascendents del qual, havien sigut clients dels Cinna.

Efectivament, el Procurador Poncius, acollí la jove parella amb els braços oberts i els hostatjà en una casa de camp de la seva propietat, situada a les afores de la vila.

Però la confiança de Cinna s'havia ja esfumat abans d'arribar a Jerusalem. Ni en la mateixa nau que els portava, deixà l'espectre d'aparèixer-se a Antea, i en arribar al terme del viatge, la malalta esperava l'hora de migdia amb el mateix sobresalt de sempre.

I novament els jorns transcorregueren dins la por i la tristesa, i l'espera contínua de la mort.

(Acabarà)

DOS MORTS IL·LUSTRES

ALEXANDRE DE RIQUER

: POMPEU GENER :

No t'entristeixin doncs els funerals novembres
ni planyis mort lo que ha tingut plè ser.

MARAGALL.

AMB l'Alexandre de Riquer i En Pompeu Gener perdem en arts i en lletres dos nobles amics, dos germans grans dignes d'alta lloança; i jo em vull acollir a la fortitud d'aquests versos d'En Maragall per a compensar la vulgaritat de la meva elegia, ja que no puc sostreure'm a la dolor de saber perdudes aquestes dues vides que tanta potència d'iniciació tingueren en la vida artística barcelonina de vint i de trenta anys enrera.

Sí; el nom d'En Riquer era llavors símbol de cultura i de refinament dins nostre petit món artístic, i el d'En Gener ho era d'independència bohèmia i genial. Un i altre havien constituït el més intens de nostra cultura ciutadana. Tenien idees i creences quasi antagòniques; emperò un i altre eren *homes d'il·lusions*. Les d'En Riquer, tot enduentse'l d'ací d'allà, furgaven intensament en son cor; les d'En *Peyo* eren revestides d'una especial innocència, i hauríeu dit que, en mig de la lluita, mantenien eternes en la seva ànima les frescors de la joventut.

Fou En Riquer un assedegat de bellesa. Fill de nobles terratinents de la Segarra, havent heretat de sa mare i de son oncle matern l'afició al dibuix i la pintura, s'hi volgué consagrar a despit de la voluntat paterna que el destinava a enginyer mecànic; i féu sos estudis a Llotja prop d'En Padró i En Caba, i anà després a Roma, a París i a Londres, on els pre-rafaelites anglesos l'influenciaren poderosament. En cos i esperit es donà a les bregues artístiques, obtenint premis en diverses exposicions internacionals. Les arts decoratives el seduïren especialment. Els seus cartells feren època entre nosaltres. El gust de l'*ex-libris*, oblidat des del segle XVIII, fou novament introduït per ell aquí i a tota Espanya. Lluità ardidament per l'expandiment de l'art industrial, i, per si no fos prou, resuscità el gravat i l'aiguafort, donant-ne classes gratuites en son domicili del carrer de la Freneria, aquell niu d'àligues de darrera la catedral que era ensems magnific museu i espléndida biblioteca on, en ses comptades hores de repòs, es dedicava també al conreu de les lletres.

I en lletres féu com en art: cultivà adaleradament ara un, ara altre gènere. Començà apuntant croquis rurals, i acabà fent poemes que donava a les llibreries, o millor, que repartia generosament entre els amics en edicions bellament decorades. Pel 1900 entrà a *Joventut* com a director artístic i crític d'art; allí bregà prop meu uns quants mesos, i d'ell aprengui molt; més la crítica li creà enemics i el cansà ben prompte.

¿Què en tragué d'aquells continuats esforços, d'aquell constant neguit, d'aquella incessant fluctuació de la seva ànima en sentits tan diversos? Desenganys, amargor, fadiga. Amb lo molt que treballava, amb els encàrrecs que seguidament li eren fets, qualsevol altre s'hauria atès a lo positiu, acontentant-se amb el renom obtingut i acumulant els profits materials que n'hi pervenien. Mes, ell portava a dintre, ben amagat, el dubte de sí mateix. Ell pensava, ell sentia que a la seva obra cultural, fins en l'època dels majors èxits,

malgrat posar-hi tot son esforç, tota sa espiritualitat, li mancava una valor verament personal, verament definitiva. Així s'expliquen sos freqüents canvis d'orientació, i que darrerament semblés menysprear son antic amor a la línia i son gust decoratiu d'altre temps. Ara el teniem transformat en un pintor de la naturalesa, en seguit contacte amb ella, en soledat amb ella, lluny de prejudicis d'escoles, de finalitats especials... I tinc per a mi que sols ara darrerament, ara que treballava isolat, ara que triomfava, s'havia per fi *trobat a si mateix* aquell esperit cultíssim que era, per damunt de tot, un ver pintor i un ver poeta.

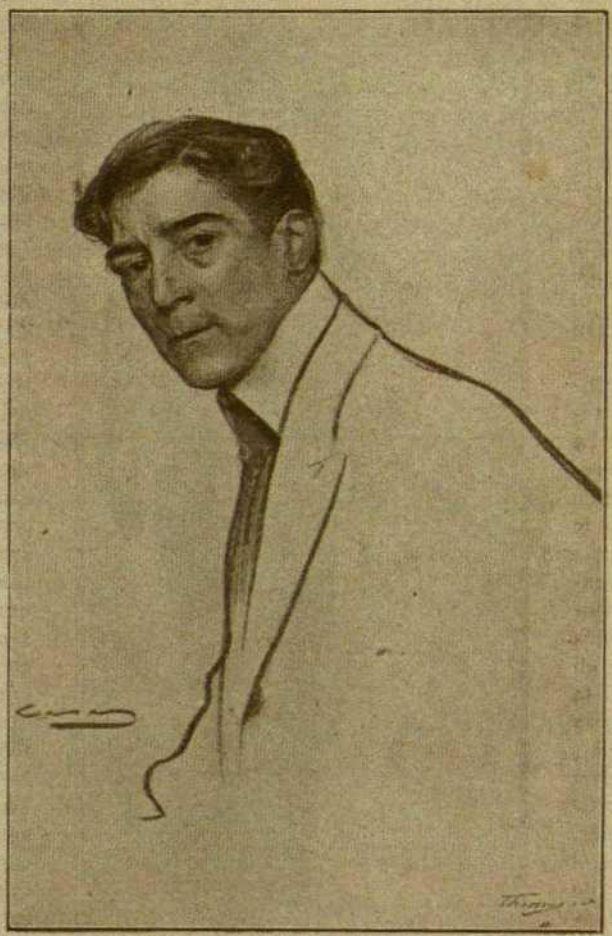

ALEXANDRE DE RIQUER
L'eminent artista, mort darrerament a Mallorca
(*Retrat d'En R. Casas*)

—

D'En Pompeu Gener ¿què puc dirne que no hagi estat dit en altres llocs? Aquest no era pròpiament un artista *en funcions*. Tenia més de definidor; però no definidor de mires estretes. Odià tot partidisme, abominà dels que fan escola, i—al seu dir—mai pretengué fer-ne. Cert que hauria estat impossible fabricar gaires *Peyos*, es a dir, gaires personalitats tan ingènues i tan complexes alhora: que a un gran bagatge de coneixements i a unes sòlides convicccions filosòfiques, hi ajuntessin en contrast flagrant les més pintorèsques informalitats, fent que, en un mateix individu, es donguessin les mans el patrici i el bohemi.

Condemnava tot el que fos negació, renunciament, tristesa, enlletgiment del viure; tot el que fos calcar impureses de la vida. Zola, per a ell, era immoral; Tolstoi, regressiu; l'Edat Mitjana, un parèntesi de tenebres en l'evolució ascendent de la humanitat. Noctàmbul incorregible, era no obstant nostre primer panegirista de la vida *a plena llum*, tal com els grecs la entengueren. Les ombres i la confusió medi-evals representaven, als ulls d'aquest epicurià devot de la bellesa i dels bons aliments, una pertorbació del pensament i una corrupció de l'instint, en quant establien el menyspreu del món i l'aspiració a un viure problemàtic d'ultratomba; en quant vincolaven la idea de justícia amb les de càstic, sofriment i mort; en quan produïen, d'una banda, el fanatisme que acceptava la peste, la fam i tota malura en vistes a una eterna benaurança, i d'altra banda les pitjors concupiscències i malícies que es prevalien d'aital abdicació de la vida. I pensant així, no cal dir si el complaïa el Renaixement, com gloriosa renova-

vació de les vitalitats hel·lèniques que ell adorava.

Aquestes eren ses conviccions. Mes ell professava el respecte a totes les idees, i era tolerant amb els que de bona fe es dedicaven a qualsevulga art, culte o professió. Tots els joves d'aspiracions tenien en ell un amic. Seves són aquestes paraules, que adoptàrem al fundar amb ell la revista *Joventut:* «No som un partit, ni una secta, ni una església, ni un definitori, ni una capella, ni tan sols una escola».

Les seves anècdotes personals no tenen fi ni compte. La seva inventiva no reconeixia límits, com tampoc la bona fe amb que ell mateix creia tot quant inventava. Més no mentia al dir que la vida era bella, perquè ell li comunicava tota la bellesa dels seus somnis, i somnià fins a la mort. Somnià coses sanes, enfortidores, apoteòsiques, on ell devenia heroi coronat, després de cent victòries del talent, del patriotisme, de l'amor, de la galania... Ja vell i aclaparat per la malaltia, encara perseverava en ses ingenuïtats llegendàries, encara parlava de ses relacions amb les cancilleries, de sa correspondència amb les grans figures mondials, des de Víctor Hugo a Wilson, i a Joffre, i al gran duc Nicolau. D'aquest darrer volia cert vespre ensenyar-me una lletra que jo, convençut, vaig renunciar a llegir. Fou en una de les últimes vegades que pogué sortir de casa. Pocs dies després, m'escrivia la lletra següent:

«Estimat amic Via: Aquí us remeto el capítol *El Renacimiento y la España Católica* que al aparèixer *La Mort i el Diable* en francès, i després en català, va fer tan de soroll, que va ésser traduït a vàries llengües.

»Procureu que se'l posi en un dels quadros del saló de sessions. Jo, com que no surto de casa, no puc intrigar perquè me li posin.

»Mentres a Buenos Aires s'ha acordat pel Municipi Colorado, segons m'escriu fa poc l'alcalde Emili Berisso, que se'm posi l'estàtua en la *Avenida de la Vida Ascendente*, aquí encara tinc de demanar com per favor que se'm posin les quartilles en un senzill quadro del saló de sessions de l'Ateneu en que jo tant he escrit, inclosa part d'aquesta obra en castellà.

»A vos, bon amic Via, sempre us estarà agraït vostre vell company de *Joventut*, que ja té tota la barba blanca, POMPEYUS GENER».

POMPEU GENER
El notable escriptor, mort en aquesta ciutat
(Dibuix d'En R. Casas)

Com és de suposar, l'autògraf fou colocat immediatament i amb tots els honors en les vitrines, i, per disposició del president, vaig adreçar a En Gener una lletra *de desagravis.* I a fe que les Juntes de l'Ateneu no l'havien pas oblidat, encara que ell ho suposés, car de temps existia ja un acord fent-li gràcia especial dels drets de soci sense els dispendis de tal: de manera que, per excepció senyaladíssima. era soci per dret propi com el Governador, el Bisbe o

l'Alcalde de Barcelona. Més, per lo que es veu, ell no'n tenia mai prou.

Ha volat per sempre la seva ànima de nen, que era ensemps una ànima gran. Els llibres que ens deixa ja no ens ensenyen avui, però, al seu temps, constituïren un treball potent d'edificació moral, i constituiran sempre l'obra d'un pensador i un filòsof molt remarcable, i, en ocasions, d'un gran vident. Si En Gener fou com home un excèntric, com escriptor fou una de nostres més fortes mentalitats.

A l'enterrament hi han concorregut no sols els del seu temps, sinó també els joves en incomptable legió: lo qual vol dir que l'esperit d'En *Peyo* es comunica tan afectuosament amb la joventut d'avui com amb la d'ahir. Ell era un jove de tots els temps, i ha pres comiat amb igual simpatia de les amistats velles que de les noves, atrayent-les totes amb l'encís sagrat de la bandera catalana que, per disposició seva, cobria el fèretre.

El que somniava un gran monument, perpetuador d'imaginàries glòries, reposa en senzill sepulcre que ha volgut costejar-li la munificència municipal; però té al seu davant les majors magnificències: la del mar llatí per on deia que navegaren sos inclits ascendents, i la del sol que cada tarda, ponent-se part enllà de la imperial Tarraco, té una darrera besada per a la seva tomba.

LLUIS VIA

En celebració de la

FESTA DE NADAL

el número de desembre de

D'ACÍ D'ALLÀ

serà extraordinari

Variada col·laboració : Magnífics suplements artístics
Belles tricromies nadalenques

Les darreres novetats

DIVERSOS MODELS DE VESTITS DE PASSEIG I DE SOIRÉE

Hivern

de la moda actual

ALGUNS BELLS FIGURINS DE CARRER, CASA I TEATRE

de 1920-21

UN homenatge devotíssim omple d'especial sentor la vida catalana del mes de novembre. L'homenatge del nostre poble a l'invicte alcalde de Cork, Terenci Mac Swiney, mort en heroic dejuni, en holocauste a la llibertat de la seva Irlanda. Per tot Catalunya sufragis han estat oferts per l'ànima del patriota i funeraris cants d'honor i exalçament: començant per la memorable vetllada del Dia de Tots Sants al Centre de Dependents, en la qual en homenatjar la memòria dels Grans Difunts Catalans, s'homenatjava en primer lloc el nom de l'invicte alcalde de Cork.

Al costat d'això pena fa l'haver de consignar la vergonyosa sortida de l'emissari del poder central, senyor Bas i Vasallo, ex-governador, que com tants ex-governadors, no han passat per aquí sinó per deixar desagradables recordances. I pena fa constatar la mala política seguida pels de Madrid, dels quals—és clar—poca cosa de bo podem esperar-ne. Perquè fa enrojolar de veure aquest seguit d'assassinats comesos en via pública, amb la més absoluta impunitat; si no és, encara, amb complaences i concomitàncies. Però ¿no veieu, mentrestant, com el Govern s'entreté jugant a nomenar alcaldes de R. O.? Aquí rau el pot de la confitura: amb entreteniments d'aquesta mena prepara el gran banquet de la farándula electoral.

Entretant en la nostra Pàtria, on l'esperit catalanesc es manté en esferes més pures, sense voler-se contaminar d'aquell baf, segueix l'afirmació constant de cada dia, ara aci, ara allà, a la costa i a la montanya.

En primer lloc recordem les catalanes festes del Casal Català de Caldetes, d'aquest poble rioler; que ahir era mirat com un catau de caciquisme i avui, d'un salt victoriós, s'ha conquerit la justa fama de fogar de nacionalisme.

Totes les reivindicacions nacionalistes han tingut en Amèrica un dels centres millors de llur activitat i eficiència: recordem els exemples de Iugoeslàvia, Txeco-eslovàquia, Irlanda... Dels seus compatricis residents a Amèrica rebien constantment ajut i assistència; i mentre en els propis països els era interdit als nacionalistes, aquella mena de manifestacions, propaganda, actuació que els Estats absorvidors estimaven perillosos per la tranquil·litat llur, per terres americanes podien lliurement practicar totes aquelles coses que havien de produir, un dia, el triomf de la nacionalitat opresa. No ha de ser de pitjor condició Catalunya, que tants de fills compta vivint en països d'Amèrica, l'actuació dels quals és un exemple vivent per a tots nosaltres. I perquè així és estimat a casa nostra, per això els dedicàvem l'homenatge: tarde memorable, en què més de mil nois i noies de les escoles catalanes cantaven himnes de llibertat davant les prestigioses personalitats representatives dels catalans d'Amèrica, tarde memorable en què representacions de totes les forces polítiques catalanes, culturals, de producció de Barcelona i de tot Catalunya, testimoniaven als catalans d'Amèrica l'homenatge més fervent d'admiració.

Terres de Barcelona: a Torelló, imponent Diada Catalana, flameig de banderes, cants de resurrecció. Terres de Lleyda: a Balaguer, Diada Nacionalista, homenatge al darrer compte d'Urgell, Jaume el Desditxat. Terres de Tarragona: a Montblanch, gran manifestació patriòtica de la Joventut Nacionalista, amb motiu de la remesa a dita entitat d'una estàtua de Rafel Casanova. Terres de Girona: a Rupià, impressió perdurable ha de deixar-hi l'acte més gran de significació catalanista que, com mai, s'hi ha celebrat. Es així com en totes les regions catalanes, la flama del patriotisme abranda les consciències: i

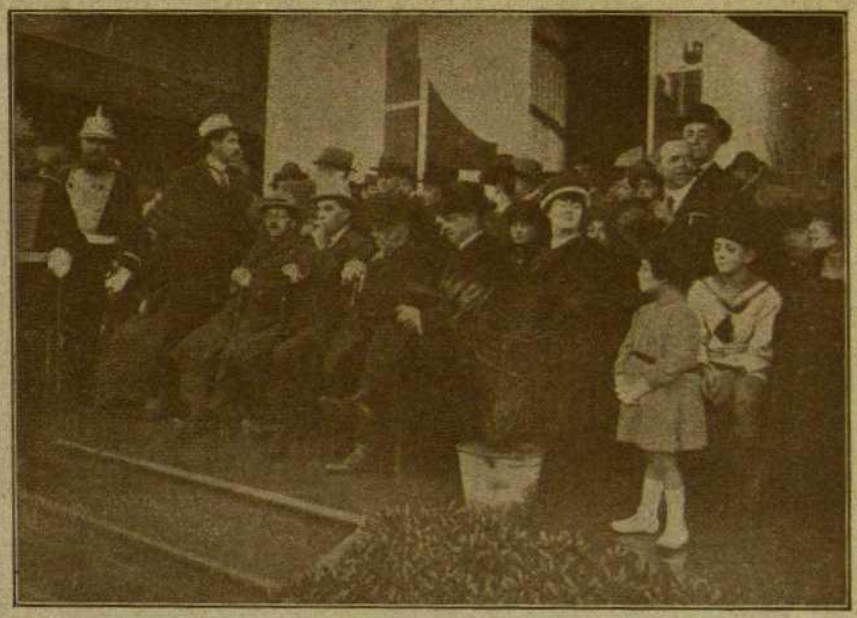

De la festa d'homenatge als catalans d'Amèrica

Els catalans d'Amèrica senyors Aleu, de Buenos Aires; Pagès y Sunyol, de Mendoza; Daroca, de Guantànamo; Claramunt, de Xile; Mestres i Mitjans, de Santiago de Cuba; presenciant la festa infantil que en el Parc els dedicà l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana

això, deixant senyalades només que les cabdals, perquè de moltes i moltes altres manifestacions, també importants, no podem ni fer-ne memòria, sense exposar-nos a haver d'omplir pàgines enteres.

La vida cultural catalana és intensíssima també: en primer lloc la inauguració de la Biblioteca Popular creada per la Mancomunitat a Vendrell, en la qual la paraula del president de Catalunya, En Josep Puig i Cadafalch, era escoltada amb la devoció de tot un poble que sent la paraula de mestre i d'un apòstol.

Col·locació de primera pedra de les escoles a Cornellà; col·locació de primera pedra d'altra Biblioteca Popular de la Mancomunitat, a Terrassa, en qual acte el president d'Instrucció Pública, En Romà Sol, traçava el pla que en aquest orde es proposa de realitzar el Govern de Catalunya. Ultra aquesta nova adquisició per Terrassa, aquesta noble ciutat és benaventurada, per altra adquisició, d'una riquesa abscondida sota terra, feia segles i segles; d'un preciosissim mosàic descobert, com un present que la bona mà provident fa a la prosperitat de la gloriosa Egara.

Conferències: de notabilíssimes en tenim a recordar. Les de la Casa d'Amèrica, anexes a laFira de Mostres, en les quals als il·lustres mentalitats exposaven nobles punts d'obir. La d'aquest saviàs que es diu Pare Rodés, S. J., parlant dels grans enigmes còsmics, revelantnos una pila de coses misterioses. La del poeta Lluis Via, parlant de la personailtat del gran poeta Guimerà, com en una oració devota. Les de la Societat Barcelonina d'Amics de la Instrucció, inaugurades per En Manuel Ainaud, per posar una ampla i bella introducció a tota la tanda. La de M. P. Ostertag, director del Laboratori de Màquines del «Technikum» de Winterthur (Suïssa), parlant d'ensenyament tècnic professional. La del doctor Gallemaerts, professor de la Universitat de Brusel·les, i la del doctor Barraquer, —l'un i l'altre, eminències en ciència oculística,—parlant d'aquesta especialitat, fent remarcar el primer la justa fama mondial del nostre Barraquer.

Posats a insinuar el triomf de la ciència catalana davant el món, és cosa bona fer avinent la intervenció elogiada del nostre Institut d'Orientació Professional en la Conferèn-

La Fira de Mostres

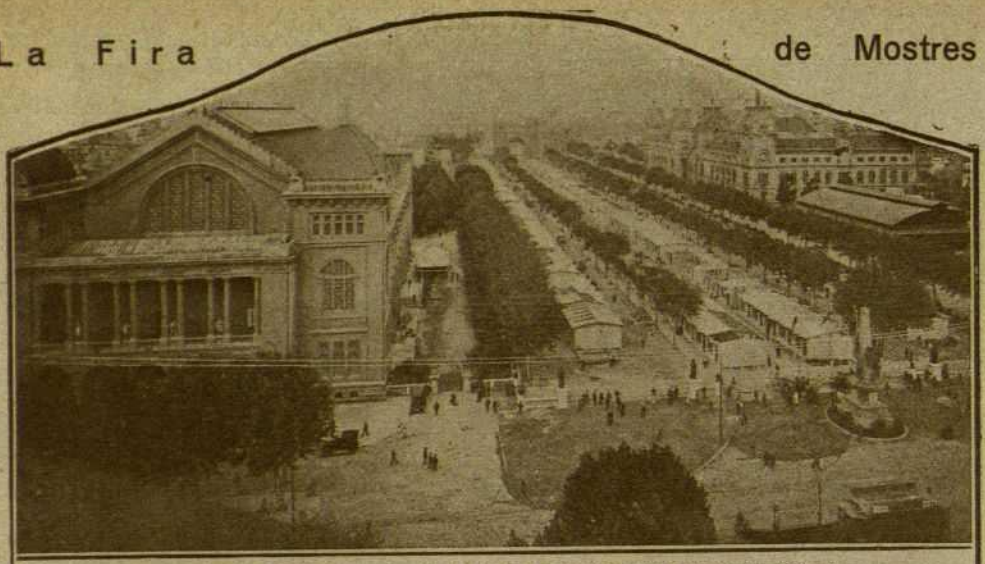

Vista general del Saló de Sant Joan i el Palau de Belles Arts durant la Fira de Mostres

Una de les avingudes dels estands, al Saló de Sant Joan

La gran nau del Palau de Belles Arts durant la Fira de Mostres

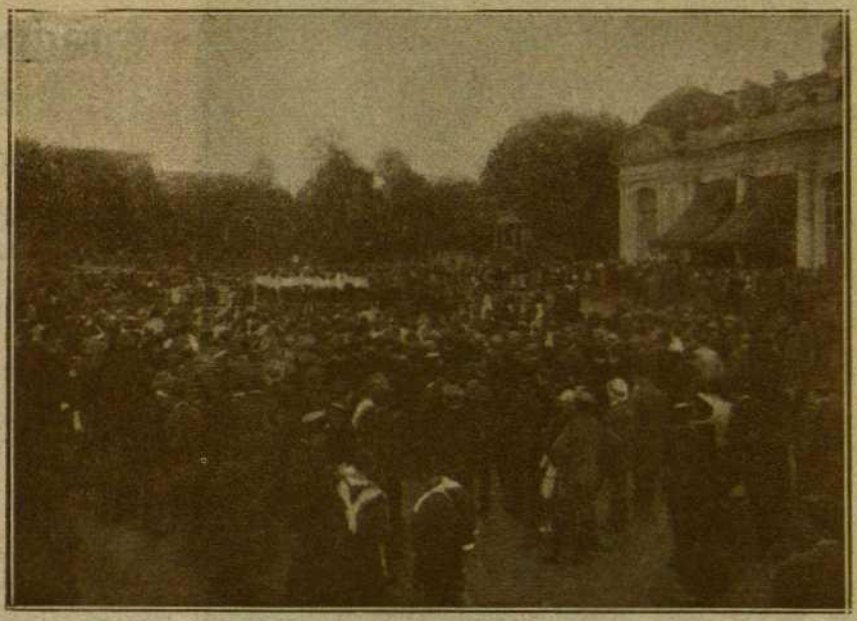

Festa Escolar Catalana en el Parc, dedicada als representants de diversos centres catalanistes d'Amèrica, que per uns quants dies foren hostes de Barcelona

cia Internacional de Psicotècnica, tinguda a Ginebra: precisament pel lluïment obtingut, és anunciada la celebració de la pròxima conferència internacional a Barcelona. I és cosa, encara, agradabilíssima registrar també el triomf del nostre Puig i Cadafalch, premiat eloqüentment per l'Acadèmia d'Inscripcions i Belles Lletres, de París, amb el premi destinat a arqueologia.

Mestre Morera, mestre de les veus populars, mestre d'exquisides inspiracions, ha tingut ocasió de veure ben clar com el poble responia generós a les generositats d'ell, en l'homenatge que rebia en el Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria, amb participació del magnífic Orfeó Gracienc i de la cobla La Principal de Cassà de la Selva. Altra festa de cultura de les moltes que distingeixen el Centre de Dependents, com un empori d'excel·lida espiritualitat.

De Reus, la prolífica ciutat del Camp de Tarragona, ciutat d'herois i princeps de reials lletres, ens ve una alenada clarissima i forta com les seves llums: és la festa inaugural del Centre de Lectura, amb el repartiment de premis. Centre de Lectura de Reus, cosa bellíssima, cosa model. No dubtem un sol moment en afirmar que «com ell no n'hi ha cap», en tota Catalunya; n'estem segurs: ah, però, és que potser tampoc no hi ha cap poble, ni vila, ni ciutat, que tingui la fortuna de posseir un Evarist Fàbregas; el qual, de la mateixa manera que maneja i fa brandar milions d'or, sap també encendre una llàntia preciosa en l'altar de l'esperit.

En la vida econòmica i de relació social tenim a notar la celebració de la Fira de Mostres, la qual fem vots perquè es perpetuï ja des d'ara en successives anyades, i cada cop amb major esplendor. El concurs de ramaderia celebrat a Puigcerdà, organitzat per la Mancomunitat de Catalunya, amb la col·laboració de la Junta de Ramaders del Regne. La inauguració del Casal de Sant Josep Oriol i la de la nova capella de les Animes del Purgatori en la barriada de la Salud.

X.

NOTA. — La manca d'espai ens priva de ressenyar el moviment teatral, musical i literari d'aquest darrer mes. En el número pròxim, en rescabalarem als lectors.

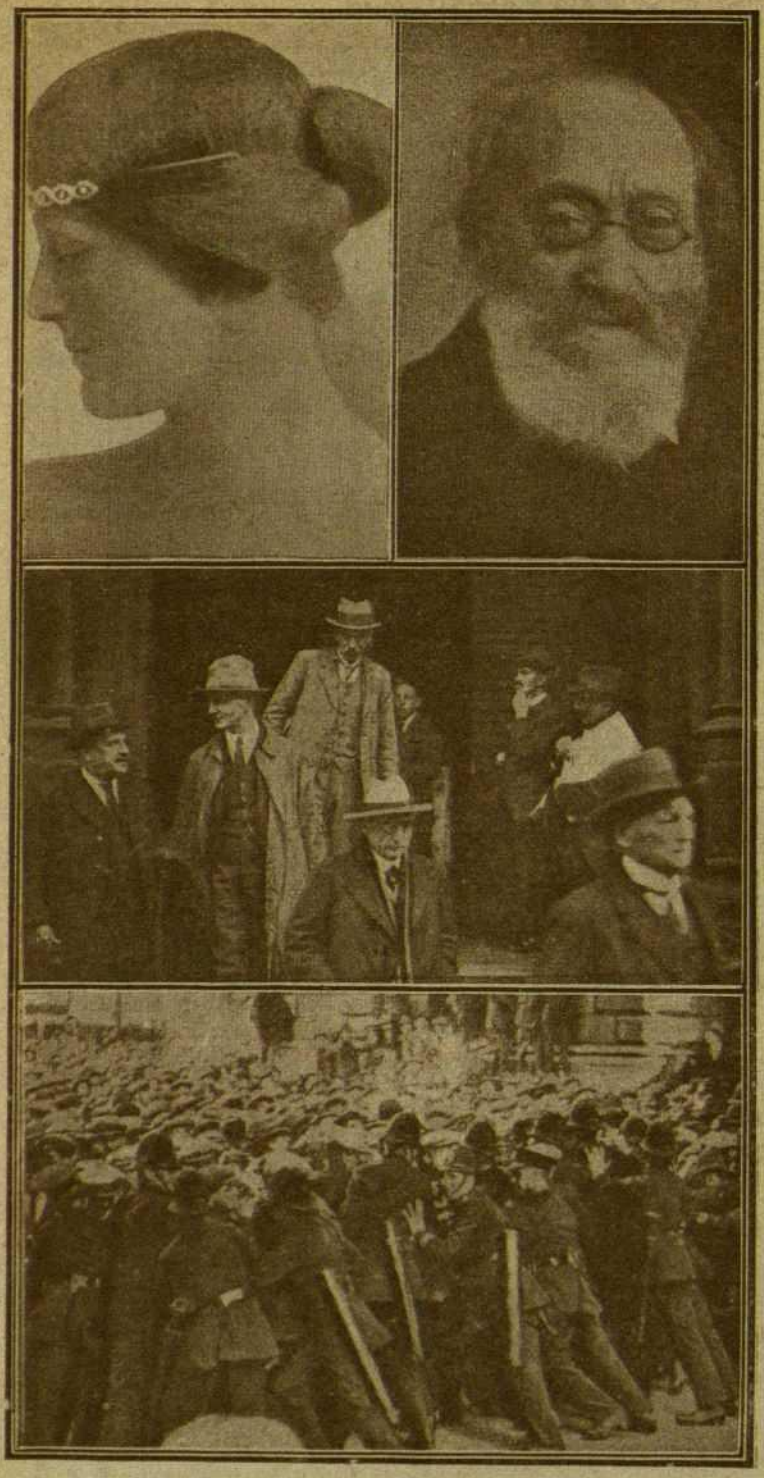

CRÒNICA
ESTR

15 d'octubre

UNA VÍDUA REIAL

Mme. Aspàsia Manos, muller morganàtica del rei Alexandre de Grècia.

UN GRAN COMPOSITOR

Max-Bruch, el cèlebre compositor alemany, mort el passat mes d'octubre.

DEL CONFLICTE MINER D'ANGLATERRA

Els delegats dels miners sortint de conferenciar amb Lloyd George. Mr. Smillie, al fons, i Mr. Hodges, segon a l'esquerra, president i secretari, respectivament, de la «Miners-Federation».

LA VAGA DE MINAIRES ANGLESOS

La policia contenint a Jowning Street la manifestació dels vaguistes miners que es dirigien a l'hostatge de Lloyd-George, situat en aquest carrer.

GRÀFICA
NGERA

15 de novembre

ELS DOS CANDIDATS A LA PRESIDÈNCIA DE LA REPÚBLICA NORD-AMERICANA.

Mr. James M. Cox, candidat demòcrata derrotat.

Mr. Warren Gamaliel Harding, candidat republicà, elegit president el dia 2 de novembre.

DELS SUCCESSOS D'IRLANDA

Amb motiu de la mort de l'alcalde de Cork, foren encara més estremades pels anglesos les mides de repressió. Veu's aquí els soldats registrant dos vehicles pels carrers de Dublin.

DANZIG, LA CIUTAT LLIURE

Vista general de la ciutat que per virtut de la convenció establerta amb Polònia tindrà, entre altres, el dret d'usar un pavelló comercial propi, el qual serà defensat per l'exèrcit polonès. El Govern de Varsòvia serà el representant a l'estranger de la ciutat de Danzig.

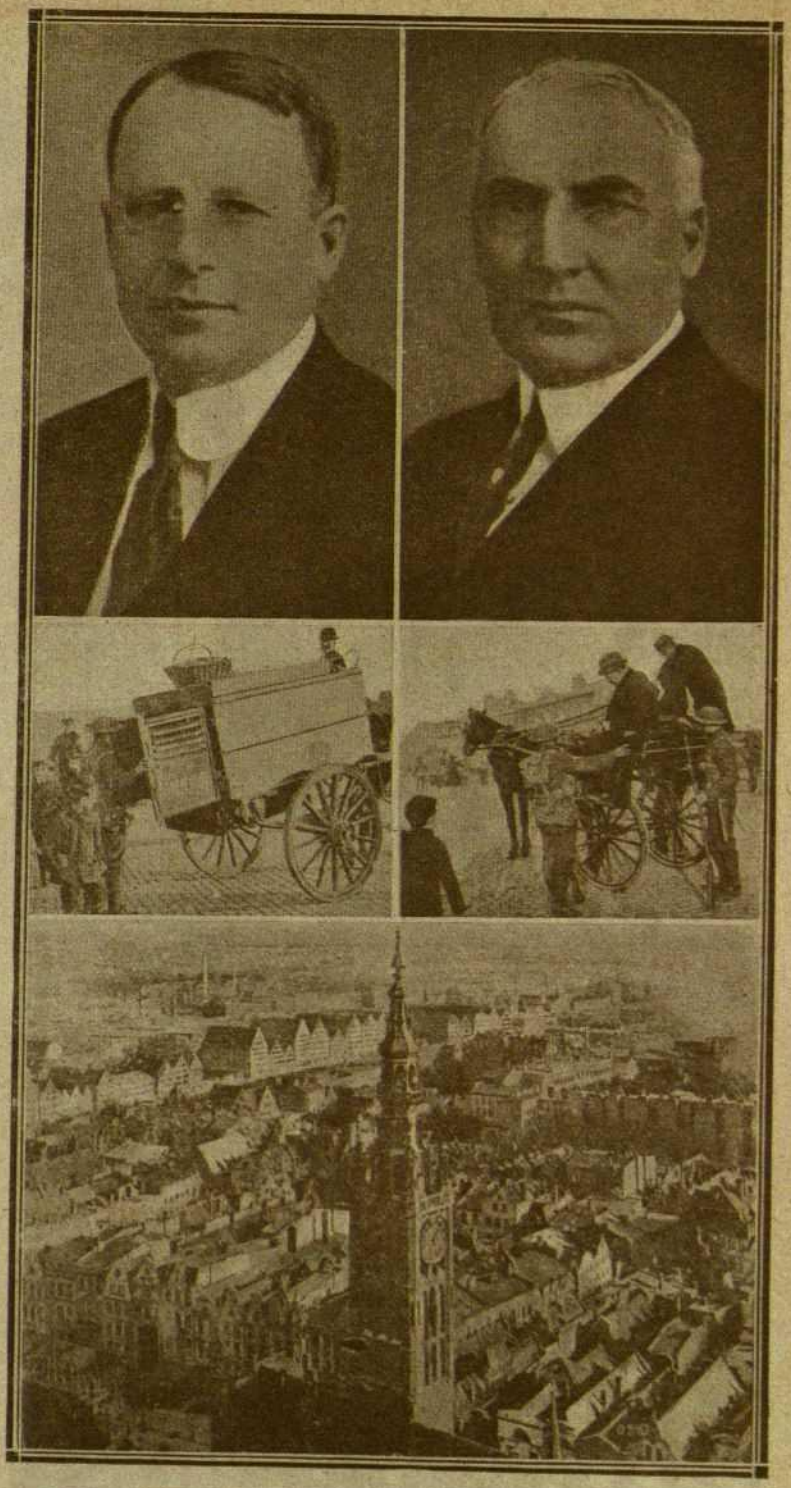

DESPRÉS DE LA MORT DEL REI DE GRECIA

Mentre es resolt la successió del rei Alexandre, ha estat elegit regent l'almirall Condouriotis (primer a l'esquerra), seguint la política de Venizelos (centre), qui recentment ha sigut vençut pels seus enemics polítics.

EL GENERAL LEMAN

Retrat de l'heroic defensor de Lieja, mort recentment a l'edat de 59 anys.

MORT DEL REI DE GRECIA

Retrat del jove rei Alexandre de Grècia mort el 25 d'octubre a conseqüència d'una mossegada de simi. Fou proclamat sobirà l'11 de juny de 1917 en substitució del seu pare, el rei destronat Constantí, del qual era segon fill.

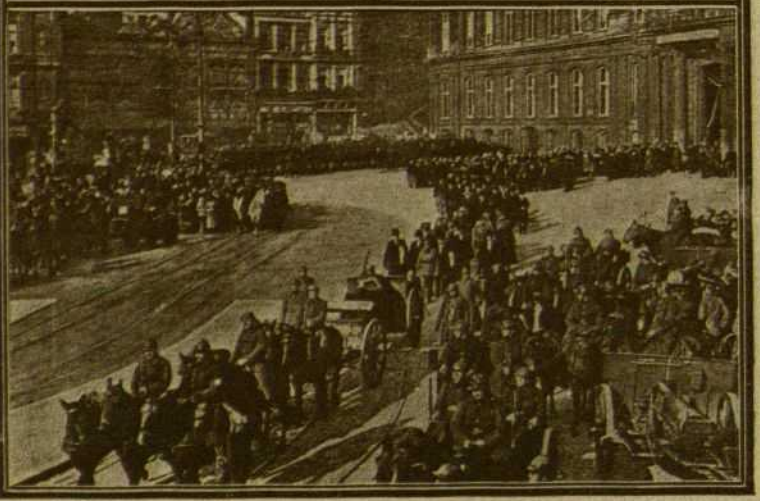

L'ENTERRAMENT DEL GENERAL LEMAN

El fèretre col·locat en un furgó i l'acompanyament, sortint del Palau Provincial a Brussel·les.

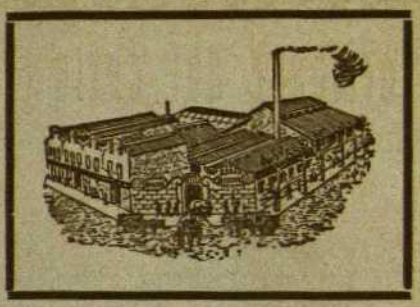

Ferrer, Fisa i Alsina

Grans Magatzems de Cristalleria, Pisa i Porcellana

Reben contínuament de les cases més importants del país i de l'estranger les últimes novetats en **Cristall, Pisa, Porcellana i Articles de fantasia.**-Bomboneres, Majòliques pròpies per a regals, etc., etc.-Grans existències en vaixelles, jocs de cafè, de dolços i tasseria en blanc, últims models, decorant-se a gust del comprador en els seus **Tallers de Decorat.**-Jocs de cafè i te, Vaixelles de Pisa i Porcellana, formes modernes, decorats novetat (especialitat de la casa). - Jocs de cristalleria de Baccarat i del país, en llis, gravat i decorat. Serveis per a Restaurants, Col·legis i Comunitats religioses.

EXPEDICIONS A PROVÍNCIES

VENDES A L'ENGRÓS I A LA MENUDA

Borrell, 91 al 97 — BARCELONA

EDITORIAL CATALANA, S. A.

SECCIÓ D'IMPREMTA

IMPRESSIONS COMERCIALS I DE LUXE

Llibres de tota mena

Mostraris, Cartes, etc.

Especialitat en les edicions catalanes

Edició de tota mena de revistes

Targes : Talonaris : Factures : Estats

Carrer de Mallorca, entre 257 i 259

Telèfon 58 G.

B A R C E L O N A

TÓNICH RECONSTITUYENT

REMEY

SEGUR CONTRA LA

DEBILITAT NERVIOSA

· CURA ·

RAQUITISME
ANEMIA · GRIPPE
NEURASTENIA
CONVALESCENCIES
ENTONA Y FORTIFICA

De Venda

CORTS · 571 · 688 y demés FARMACIAS

Formosor del cutis

Se fundieron las dos almas en un beso.
Intervino en el idilio el dios travieso
y se amaron con pasión y con locura;
pues la bella usaba crema Peca-Cura.

Sabó, 1'50. - Crema, 2'40. - Povos, 2'40.-Aigua Cutània, 5'50.-Aigua de Colònia, 3'50, 5'50, 9 i 15 pessetes, segons flascó-Locions per al cabell, 5'50, 6'50 i 20 ptes., segons flascó

Ultimes creacions productes sèrie Ideal

Acàcia - Mimosa - Ginesta - Rosa de Jericó - Admirable - Matinel - Chipre Rocío Flor - Rosa - Vértigo - Clavell Muguet - Violeta - Gessami

Sabó, 3.-Polvos, 4.-Loció, 4'50, 6'50 i 20 pessetes, segons flascó.
Essència per al mocador, 18 pessetes amb capsa.

CORTÉS GERMANS

SARRIÁ (Barcelona)